

MIHAIL NEAMȚU

ȘAH ÎNSÂNGERAT

**Tragedia Ucrainei, gâlceava ideologiilor
și secretele marilor puteri**

În război, prima victimă este adevărul.

ESCHIL

MIHAIL NEAMȚU (n. 16 aprilie 1978) scriitor, antreprenor și om politic, deputat în Parlamentul României, președintele Comisiei de Cultură din Camera Deputaților, membru AUR. Fondator al Clubului Marile Cărți, doctor în teologie și studii religioase al Universității din Londra (King's College, 2008); *master of arts* la Universitatea din Durham (2002), Marea Britanie. Licențiat în filozofie (2000) și teologie ortodoxă (2005) al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. Bursier la *Colegiul Noua Europă din București* (2005-2006). Stagii de cercetare: *Universitatea Ludwig Maximilians din München*, *Russell Kirk Center* (Michigan, SUA) și *Woodrow Wilson Center* (Washington DC).

Inițiator și co-editor al volumelor *O filozofie a intervalului. In Honorem Andrei Pleșu* (Humanitas, 2009) și *Memory, Humanity, and Meaning. Essays in honor of Andrei Pleșu's sixtieth anniversary, offered by NEC alumni & friends* (Zeta Books, 2009). A tradus în limba română din scrierile lui Jean-Luc Marion, Andrew Louth, John Behr, Hugo Tristram Engelhardt Jr., David Bentley Hart. A scris pentru numeroase volume colective și periodice din țară și din străinătate (*Acton Institute*, *Law & Liberty*, *Pro Ecclesia*, *St. Vladimir's Theological Quarterly*, *Chora*, *Studia Phaenomenologica*, *Archaeus*, *Studia Politica* etc.).

A fost titularul rubricii „Antiteze” din revista *Ideii în Dialog* (2007-2009). Alte colaborări publicistice: *Cotidianul*, *Contributors.Ro*, *Hotnews.Ro*, *Dilema Veche*, *Revista 22*, *Foreign-Policy România*, *Horeb*, *Lumina*.

Cărți publicate: *Eros. Logos. Agape. Dragostea în era smartphone* (2023), *Republica literelor. În căutarea centrului pierdut* (2022); *Geneză și Înviere. Cum citim azi Biblia?* (2022); *Exilat în România. Declin apusean și rezistență creștină* (2022); *Light from Light. Jesus Christ, the Nicene Creed and the Monastic Experience of God* (2022); *Iisus la Niceea. Arianism, nihilism, ateism* (2022); *7 ani în Occident. Jurnal britanic* (2019; ediția a II-a, revizuită, 2025); *Credință și rațiune. Dialoguri, contradicții, împăcări* (2018); *Visul României Mari. Cărturari, farisei și țărani* (2018); *Fenomenul Trump* (2017); *Vârstele iubirii. Cum transformăm întâmplarea în destin?* (2016); *Povara libertății. Atei, genii, sfinți și gangsteri: ce ne-au dat și ce ne-au luat?* (2009); *Elegii conservatoare. Reflecții est-europene despre religie și societate* (2009); *Bufnița din dărmături. Insomnii teologice în România postcomunistă* (2005; 2008, ediția revăzută și adăugită); *Gramatica Ortodoxiei. Tradiția după modernitate* (2007), premiată de revista *Cuvântul* pentru Cartea Anului, Secțiunea „Istoria ideilor și istoria mentalităților”. Platforma **MihaiNeamt.ro** găzduiește cursuri de *leadership*, *branding* și *public speaking*.

La doi pași de noi, 40 de milioane de oameni trăiesc o dramă din alt secol. Fie că sunt ruși, fie că sunt ucrainenii sau tătari, români sau maghiari, locuitorii din Ucraina duc zilnic povara unui război asemănător conflagrațiilor din veacul XX: tancuri și bombardiere, orașe distruse, nopți pierdute prin adăposturi antiaeriene. Rezultatul? Prea mulți morți și mutilați. Totul se întâmplă pentru ca marile puteri să-și mute piesele pe tabla însângerată a unui șah geopolitic. Mihai Neamțu are curajul, limbajul, cunoștințele și determinarea să ne propună o viziune proprie, dar perfect rotundă, asupra războiului ruso-ucrainean. Tenace și iscoditoare, mintea versatilă a autorului este de admirat și de urmărit.

Petrișor PEIU,

profesor universitar și senator

Am încredere deplină în Mihail Neamțu, iar când scrie, am convingerea că pune și suflet în fiecare pagină de carte. De ani buni a ajuns la o maturitatea intelectuală de invidiat, care-l plasează firesc în rândul gânditorilor publici a căror opinie se aude și contează. Într-o lume în care egoismul oamenilor deștepți atinge cote alarmante, e reconfortant să descopăr generozitatea cu care Mihail Neamțu împărtășește cu noi un nou volum despre tragedia Ucrainei, în filigranul căruia descoperim conflicte ideologice vechi, confuzii geopolitice și jocuri murdare. „Șah însângerat“ chiar nu lasă pe nimeni indiferent.

Robert TURCESCU,

jurnalist

Mihail Neamțu a scos la iveală nu doar motivele structurale ale războiului dintre Rusia și Occident, ci și complexitatea partiturilor ideologice interpretate de marile puteri pentru a-și justifica, fiecare în parte, propria poziționare față de Ucraina post-sovietică: în 1994, în 2004, în 2014 și-n 2025. „Șab însângerat” afirmă un adevăr simplu, dar inconfortabil: e greu să înțelegi lumea mileniului III, dacă n-ai studiat temeinic dramele veacului XIX sau nebunia secolului XX. Și încă ceva: România riscă totul dacă nu înțelege diferența dintre jucător și spectator în noul sistem de alianțe creat după momentul Alaska 2025.

Gabriel ELEFTERIU,

Senior Fellow, Council on Geostrategy

Cartea lui Mihail Neamțu are o sarcină grea. Ea opune fapte neconvenabile sau ignorate creatorilor de legende morale pe tema războiului din Ucraina. Autorul riscă, acolo unde alții fac operă conformistă. Războiul din Ucraina va schimba fundamental Europa și prea puțină lume e lăsată să înțeleagă că această catastrofă are autori între cei ce încearcă să o prezinte drept izbândă a democrației. Mihail Neamțu a scris un eseu care va sluji unui viitor lucid și realist, ajutându-ne să tratăm dramele istoriei cu respectul cuvenit.

Traian UNGUREANU,

scriitor

Din motive de provincialism cultural și conformism ideologic, societatea românească nu s-a bucurat, până acum, de comentarii asupra războiului din Ucraina într-o cheie a realismului geopolitic. Mihail Neamțu vine să umple acest gol, dublând analiza sferelor de influență NATO versus Rusia cu istoria ideologiilor dominante ale secolului XX: naționalism, liberalism, eurasianism. Pentru îndrăzneala de-a căuta rădăcinile intelectuale ale unei tragedii militare va primi porția de damnare binecunoscută. Într-o țară în care pomenirea lui John Mearsheimer miroase a blasfemie, mă aștept ca volumul „Șah însângerat” să fie întâmpinat cu suspiciune sau ostilitate. Blindat cu argumente teoretice și date istorice, Mihail Neamțu refuză confortul indignării morale și ne invită la o reflecție zguduitoare: de ce au murit 1 milion de suflete fără ca diplomația să miște? Ce poate face România pentru a evita scenariul ucrainean? Iată un volum remarcabil care oferă nu lozinci, ci argumente; care provoacă insomnii, nu adormire.

Cristian CURTE,

ziarist (Formula AS)

Războiul din Ucraina nu e doar despre arme, ci despre idei. Mihail Neamțu pătrunde în culisele conflictului și dezvăluie nu doar confruntarea militară, ci și lupta filozofilor, strategiilor și intereselor ascunse ale marilor puteri. Cu o erudiție impresionantă și un stil alert, autorul

pune întrebările incomode pe care presa mainstream le ocolește: cine a aprins fitilul conflictului? Ce rol joacă ideologiile secolului XX în catastrofa actuală? Și, mai ales, ce lecții trebuie să învețe România din drama vecinilor săi? „Șah însângerat“ nu este doar o cronică a unui război sângeros, ci și o reflecție profundă despre destinul țărilor mici, puse la intersecția imperiilor. O carte tulburătoare, necesară, care provoacă la gândire critică și nu lasă pe nimeni indiferent.

Prof. univ. dr. Cristina-Emanuela DASCĂLU,

deputat, Parlamentul României

Mihai Neamțu e un depozit cerebral mare cât biblioteca Vaticanului.

Peter COSTEA,

avocat

Eseul lui Mihail Neamțu, „Șah însângerat...“, este un reper obligatoriu pentru toți cei care s-au săturat să asculte Sprechchor-ul mass-media de tip mainstream. Cititorii dornici să depășească partitura de tip unisono a corectitudinii politice au acum la dispoziție o sursă excelentă de informații sintetizate într-o analiză extrem de profundă și bine echilibrată. Iconoclast și incisiv, autorul nu se teme să folosească „ciocanul“ nietzschean pentru a deconstrui amplul decor potemkinian al propagandei și pentru a expune

falsitatea multora dintre schemele explicative oficiale. Într-o convingătoare pledoarie pentru gândire critică, Mihail Neamțu nu evită tabuurile ideologice și manifestă curajul unei asumări ferme a unor valori pe care unii s-au grăbit să le declare desuete, ba chiar de-a dreptul „dăunătoare“. O lectură alertă, incitantă, mai mult decât necesară!

Dr. Florian BANU,

istoric

La finele anilor 90, Zbigniew Brzezinski scria o carte celebră (The Grand Chessboard) care justifică expansiunea NATO până la granița dintre Donbas și Federația Rusă. După aproape trei decenii și un război blestemat, Mihail Neamțu ti dă replica lui Brzezinski, arătând în cartea „Șah însângerat“ cum anume gâlceava ideologiilor (naționalism, liberalism și eurasianism) a prefațat războiul civil din Ucraina și conflictul armat dintre Moscova, Kiev și Bruxelles. Așa cum ne-a obișnuit, Mihail Neamțu ne propune o reflecție filozofică asupra fragilității țărilor mici, obligate să accepte hegemonia marilor puteri nucleare. „Șah însângerat“ este cronica unui dezastru previzibil, dar și un avertisment lucid. Toți demnitarii Statului român, diplomații și decidenții de la București ar trebui să citească (și chiar să conspecteze) acest volum.

HD HARTMANN,

analist și profiler

Recomandări pentru alte cărți

Noi avem o manie a destrămării, încât cei care știu să recoaguleze și să facă legătura între contrarii sunt oameni de aur. Iar Mihail Neamțu este un tip de intelectual ardent, care are ideile bine formate.

Dan C. MIHĂILESCU,

Ziarul Financiar

Printre tinerii teologi laici din România, Mihail Neamțu strălucește... E un bun prilej de prosperitate mentală pentru oricare dintre noi.

Virgil NEMOIANU,

Catholic University, Washington DC

Mihail Neamțu este unul dintre tinerii cercetători est-europeni a căror cunoaștere istorică, vastă și adâncă, diferă de strâmta specializare academică încurajată în Occidentul zilelor noastre. El este un „teolog politic” familiar cu filozofia continentală, istoria religiilor și lumea largă a culturii europene. Combinând intuiții ale tradiției platonice și patristice cu argumentele moderației din conservatorismul modern, Mihail Neamțu face o inedită apologie a civilizației

apusene. Orice conversație verbală sau literară cu tânărul autor se va dovedi fructuoasă, pasionantă și mai ales răsplătitoare.

Profesor emerit Daniel MAHONEY,

Assumption College, SUA

...De ce citim cu atâta plăcere și interes articolele lui Mihail Neamțu? Pentru că descoperim în scrisul său pe cineva care a intrat în lumea jurnalismului cu temele făcute. Între două drumuri la bibliotecă și sala de curs, Mihail Neamțu împărtășește cu cititorii gândurile sale despre evenimentele, personajele și problemele din prim-planul momentului. Avem de a face cu unul dintre acei rari autori români de opinii și comentarii care își cunosc secretul profesiei: cititul și studiul primează, iar actul de a scrie și a publica este doar o externalitate ce decurge firesc din ele.

Dragoș Paul ALIGICĂ,

Hudson Institute, Washington DC

...Neamțu intră în dialog cu lumea în care trăiește, lăsându-și acribia călăuzită mereu de dragoste.

Mihai ȘORA,

filozof

...Mihail Neamțu face legătura între versantul creștin-democrat și cel conservator.

Ioan STANOMIR,

Universitatea București

... Neamțu este precum apa de Borsec: marcă deja înregistrată și cu numeroase recunoașteri interne și externe.

Lajos NOTAROS,

Revista Familia

...Argumentele și interpretările propuse de Mihail Neamțu trezesc frământări adânci.

Cosmin Victor POPA,

Idei în dialog

...Mihail Neamțu ne îndeamnă să privim lucrurile cu ochelarii creștinului inteligent, deschis și responsabil.

Adrian ROMILA,

Revista 22

...stilul autorului – proaspăt și atât de străin de stereotipiile limbajului de lemn al teologiei.

Gelu SABĂU,

Dilema Veche

*... este «acasă» atât printre scrierile Sfinților Părinți,
cât și printre textele filosofilor moderni.*

Florin CRÎȘMĂREANU,

Convorbiri literare

...un căutător entuziast și un intelectual curios.

Alexandru MATEI,

Time-Out București

*...văzând acribia cu care Mihail Neamțu vorbește
despre Dumitru Stăniloae, Andrew Louth, John Milbank
sau Michel Henry, nu poți să nu te întrebi ce înseamnă de
fapt să fi teolog.*

Sorin LAVRIC,

România liberă

...Verbul discursului său este inteligent, inspirat și subtil.

Marius VASILEANU,

Adevărul

*...Franchetea și entuziasmul genuin al eseistului
garantează o lectură alertă.*

Claudiu ARIEȘEAN,

Orizont

*Războiul este o afacere în care ucigașii sunt recompensați și
eroii sunt plânși.*

VOLTAIRE

MIHAIL NEAMȚU

ȘAH ÎNSĂNGERAT

**Tragedia Ucrainei, gâlceava ideologiilor
și secretele marilor puteri**

ISBN 978-606-95705-6-2 | eBook

Descrierea CIP poate fi consultată pe site-ul Bibliotecii Naționale a României.

Copyright © Editura Marile Cărți, 2025

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această carte nu poate fi reprodusă, în niciun fel de format, fără acordul scris obținut în prealabil de la autor.

Comenzi:
Shop.MarileCarti.Ro

Contact:
MihaiNeamtu.Ro
mihailneamtu@gmail.com
Facebook.com/mihailgeorgeneamtu
youtube.com/@MihailNeamtuOfficial

Redactor: Florina BERESCHI
Corectori: Estera DALCA, Meda GEORGESCU, Dan DARAGIU
DTP & coperta: Redacția

Tipărit în Uniunea Europeană

MIHAIL NEAMȚU

ȘAH ÎNSÂNGERAT

**Tragedia Ucrainei, gâlceava ideologiilor
și secretele marilor puteri**

București | 2025

Iară nu sîntu vremile supt cîrma omului, ci bietul om supt vremi.

Miron COSTIN,

*Letopisețul țării Moldovei de la Aron Vodă încoace,
cap. XVIII, paragraful 12.*

Capșa era în ebulițiune. Cafeneaua, restaurantul, cofetăria, trotuarele erau ticsite de lume războinică. Nimeni nu voia să se oprească decît dincolo de Tisa, și am putut să-mi dau seama încă o dată – după ce trăisem zilele din august 1914 în Karlsbad și Viena – cît de vesele sunt începuturile de război. O bucurie contagioasă și colectivă, căreia nu i se poate rezista și care îmbracă haina celui mai copilăresc și generos entuziasm, ce nu ține seama de nici o realitate și dă mîna cu absurdul.

Constantin ARGETOIANU

War does not determine who is right – only who is left.

Bertrand RUSSELL

*Se dedică pruncului
Isaac Mihail Neamțu (n. 2024),
martorul rugăciunilor sfinților
pentru pacea lumii.*

*Nu există nicio cale onorabilă de a ucide, nicio modalitate
blândă de a distruge. Nu este nimic bun într-un război,
excepție făcând sfârșitul său.*

ABRAHAM LINCOLN

CUPRINS

Nota autorului	21
----------------------	----

INTRODUCERE

Ucraina: o națiune civică? Falii interne și război civil	25
--	----

1. Moștenirea războiului rece: Kremlin <i>versus</i> Casa Albă ...	63
2. Țarul Putin: ofițerul KGB, președintele Rusiei, liderul global	79
3. Ucraina dezbinată: federalism sau naționalism?	91
4. Umbra lui Bandera la Kiev	99
5. Gâlceava ideologiilor: liberalism <i>versus</i> eurasianism ...	109
6. Extinderea NATO și lumea multipolară	123
7. Imperialism rusesc, spațiu vital și frontieră (de la Gumilev la Dughin)	133
8. Regimul Zelenski: cenzură, intoleranță și corupție	141
9. Război total: Moscova nu crede în lacrimi (2022-2025)	171
10. Dezghețul din Alaska	185

EPILOG

Școala realismului geopolitic: marile întrebări pentru țările mici	235
---	-----

*Nu este suficient să se câștige un război;
este mai important să se organizeze pacea.*

ARISTOTEL

NOTA AUTORULUI

Cartea de față s-a născut într-o vară toridă, având ca fundal intelectual zecile de conversații purtate de-a lungul ultimilor ani cu prieteni și adversari, colegi și colaboratori, oameni politici și diplomați din România, Statele Unite, Marea Britanie, Polonia, Italia, Republica Moldova, dar și Muntele Athos.

Dat fiind caracterul sensibil al temei, aleg — în mod excepțional — să nu evoc numele celor care m-au îndemnat să scriu și să public acest volum. Gestul meu nu este unul de ingratitudine, ci o concesie făcută contextului actual, dominat de o polarizare socială severă, care nu mai privește doar România, ci se întinde, ca un curent rece, asupra întregii Uniuni Europene.

Recunoștința mea se îndreaptă, așadar, către toți cei care, în anii de după izbucnirea războiului din Ucraina,

au susținut în spațiul public românesc pluralismul interpretărilor, fără a ceda tentației facile de a eticheta, de a insinua intenții malefice ori de a demoniza opiniile unor autori ca John Mearsheimer, bunăoară.

Nu am scris acest volum din postura unui expert atotștiutor, ci mai curând a unui observator preocupat de implicațiile geopolitice ale unei tragedii istorice.

De aceea, rămâne sarcina comunității academice din România, împreună cu specialiștii Ministerului Afacerilor Externe, ai Armatei, dar și ai comunității de informații, să contureze tabloul complet al provocărilor instituționale ridicate de conflictul ucrainean.

Perspectiva mea, exprimată într-un registru reflexiv, nu angajează nici partidul din care fac parte, nici Parlamentul României, nici partenerii din mediul de afaceri cu care am interacționat ocazional.

Îmi asum în întregime responsabilitatea pentru orice eventuală eroare factuală strecurată în paginile acestei lucrări.

În sfârșit, pentru curajul și sprijinul oferite într-o perioadă dificilă, marcată de presiuni și de încordări electorale, sunt adânc recunoscător soției mele, Beatrice, și întregii noastre familii.

București, 1 septembrie 2025

INTRODUCERE

Războiul este tatăl tuturor lucrurilor.

HERACLIT

UCRAINA: O NAȚIUNE CIVICĂ? FALII INTERNE ȘI RĂZBOI CIVIL

Dacă istoria ar fi doar o suită de fapte crude sau cifre seci, probabil contabilii ar fi înlocuit demult breasla cronicarilor de talia unui Miron Costin sau Grigore Ureche. Preocupați de marile drame omenești, scriitori iscusiți ai veacurilor trecute n-au făcut doar constatări amiabile ale unor daune serioase: infrastructură distrusă, așezări omenești pustiite, trupuri mutilate. Istoricii nu sunt medici legiști și nu redactează buletine meteo. Căutând să găsească explicații convingătoare pentru apariția unui război, ei identifică mai ales cauzalitățile ascunse. Și ce descoperă, îndeobște? Un adevăr esențial. În spatele unor evenimente cataclismice se află un conflict al ideilor.

Să privim spre secolul XX mai atent. Dacă Stalin n-ar fi fost un credincios al marxism-leninismului, atunci georgianul de oțel ar fi rămas tiranul propriei familii, pe care ar fi condamnat-o la nefericire într-un colț neștiut de Imperiu țarist. Dacă Hitler n-ar fi devenit un militant național-socialist, atunci excesele retorice ale pictorului austriac n-ar fi depășit marginile strâmte ale unei suburbii vieneze. Războaiele înseamnă bani, putere și calcule murdare, dar și gâlceava ideologiilor. Conflagrațiile consumă resurse financiare, trupuri omenеști și, mai ales, energie mentală. Propaganda fiecărui stat beligerant comunică emoții și opinii, adică interpretări subiective ale realității obiective.

Se spune, în general, că oamenii au idei; în realitate, „ideile posedă oamenii“, așa cum observa Jordan Peterson. Ne-am propus să analizăm cel mai necruțător război desfășurat în Europa după înfrângerea Germaniei naziste. Cum? Fiind atenți și la infrastructura intelectuală a conflictului. Sub raport militar, conflagrația a angrenat Ucraina, Statele Unite, Uniunea Europeană, Federația Rusă și Coreea de Nord. Ce arme s-au folosit însă pe planul argumentelor morale, filozofice și geopolitice? Care sunt ideile care

au stăpânit oamenii implicați în tragedia Ucrainei? Iată unghiul de atac al cărții *Șah însângerat*.

Știm că măcelul a început cu mult înaintea zilei de 24 februarie 2022. Datoria noastră e să spunem adevărul persecutat de televiziuni. Destinele frânte ale unor țări mici ascund secrete bine păstrate de marile puteri. În spatele chipurilor încruntate care se perindă pe ecrane sau fluxurilor de știri există și păpușari răbdători sau metodici. Cei mai importanți dintre ei? Ideologii. „Partea nevăzută decide totul,” spunea un filozof contemporan (și avea perfectă dreptate).

Acolo unde *CNN*, *Russia Today*, *Euronews* sau *Digi 24* comentează grăbite doar niște declarații făcute la vedere de politicieni, datoria unui gânditor e să pună întrebările inconfortabile: trăim deja într-o lume multipolară? Va mai putea smulge cineva Rusia din brațele Chinei și ale Indiei? Când a început noul război rece dintre Moscova și Washington DC? Cine a aprins fitilul în Donbas și de ce conflictul izbucnit în 2014 nu se mai oprește? Care sunt laboratoarele ideologice și creierele din spatele operațiunilor de inginerie socială angajate de aliații NATO și, respectiv, Kremlin? Unde anume greșesc liberalismul occidental și eurasianismul

rusesc, care au râvnit, ambele, la câmpiile nesfârșite ale Europei de Est așezate *dincoace* de Urali?

Ne-am lăsat ghidați de asemenea interogații generale, fără să ocolim investigații punctuale: cum s-a născut naționalismul ucrainean și, mai ales, cultul lui Stepan Bandera? Cum l-a marcat activitatea de ofițer KGB pe Vladimir Putin în acțiunile dure și sângeroase asumate ca șef de stat? Cine e cu adevărat Volodimir Zelenski? Există o democrație funcțională astăzi în Ucraina? De ce au blocat Boris Johnson și Joe Biden negocierile de pace de la Istanbul din primăvara anului 2022? Cum s-a întâmplat ca miliarde de euro plecate din buzunarele europenilor să ajungă în conturile grase ale unor politicieni corupți din Kiev?

Au primit românii din Bucovina de Nord respectul și recunoștința deplin meritate, după gesturile umanitare și sprijinul militar (inclusiv donarea sistemului Patriot) oferite regimului Zelenski? Există vreo justificare legală pentru interdicția de călătorie în Ucraina, aplicată unor persoane publice, precum avocatul Eugen Pătraș sau omul politic George Simion? Ce poate însemna escaladarea confruntării dintre Federația Rusă și Ucraina pentru locuitorii României,

dar și pentru economia deja gripată a Europei? Cum a ajuns Ucraina să atace infrastructura energetică menită să alimenteze economiile unor țări precum Germania sau Ungaria?

Căutând să găsim răspunsurile la aceste dileme vom afla următoarea mutare periculoasă a Rusiei, dar și replica Ucrainei și a Uniunii Europene, pe tabla unui șah însângerat, din care SUA dă semne că vrea să retragă. Putem anticipa astfel și riscurile la care se expune țara noastră. Istoria oricărui popor include momente de bravură, dar și întunecare, pe care posteritatea nu se grăbește să le judece, preferând ca sublimul și abjecția, noblețea și absurdul să iasă singure la suprafață. Totuși, martorii oricărei catastrofe au datoria să transmită și avertismente. Ca orice neam prins între imperii, ucrainenii au fost victima unor ambiții deșarte, exprimate-n marile capitale ale lumii, fără ca omul de rând să fi fost întrebat cu adevărat dacă-și dorește pacea sau războiul, ruina sau belșugul? Și românii au trecut prin experiențe similare funeste, motiv pentru care am și scris cartea pe care o țineți în mână.

Neagu Djuvara ne-a învățat să înțelegem Rusia nu doar ca pe o simplă țară, ci ca pe o civilizație distinctă,

nici occidentală, nici bizantină. Mai mult asiatică (prin despotism) decât europeană (prin mimetism), Moscova a încurajat modernizarea de sus în jos a societății. Având o vocație hegemonică în relațiile internaționale și un specific spiritual de sorginte creștin-ortodoxă, defilând cu scriitori atinși de pana genialității și politicieni necruțători sau respingători, Rusia nu și-a lăsat niciodată vecinii într-o stare de adormire. Dacă un cărturar de talia lui Dimitrie Cantemir s-a încrezut în protectoratul lui Petru cel Mare, anul 1812 aduce, în chip lugubru, ciuntirea Moldovei, pentru ca-n 1848, baionetele țariste să ajungă pe teritoriul românesc cu scopul zdrobirii mișcării revoluționare. În 1878 am pierdut sudului Basarabiei (primind la schimb Dobrogea) și, iarăși, în vara anului 1940, sub umbra pactului Ribbentrop–Molotov, am ajuns să pierdem Moldova dintre Prut și Nistru, Bucovina de Nord și ținutul Herța. Rapacitatea este o constantă a politicii externe rusești și mărturiile românilor din al doilea război mondial vorbesc despre jafuri, violuri, umilințe și deportări fără seamăn. A fi simpatizantul Kremlinului, din perspectivă românească, e o formă de naivitate, prostie sau ticăloșie.

În același timp, ni se pare corect să spunem că relația istorică dintre Moscova și Kiev nu suportă comparație cu dialogul dintre Rusia și România. N-ar fi putut Ucraina, țară compusă dintr-o mare copleșitoare de slavi, să aibă altă soartă? Pentru a răspunde la această întrebare vă propunem nu o istorie exhaustivă, nici un pamflet moralist, ci doar reflecțiile filozofice ale unui intelectual est-european dornic să înțeleagă *originile catastrofei* prin care a trecut poporul vecin. Cum s-a ajuns la peste un milion de morți? Se putea ocoli nenorocirea provocată de Vladimir Putin și păstorită de Volodimir Zelenski? Doar prin asumarea *limitelor* care definesc viața oricărei națiuni.

Dimensiunea tragică a existenței umane se revelează într-o *margină spațio-temporală* (iar numele *Ucraina* sugerează, etimologic vorbind, un *ținut al frontierelor contestate*). Descoperind boala, viciul, sărăcia, abandonul, trădarea și însăși proximitatea morții, sufletul trăiește deziluzia supremă: conflictul între idealul visat și realitatea nemijlocită; disputa între rațiunea muștrătoare și narațiunea grandilocventă. Destinul colectiv al unei națiuni presupune confruntarea *acestor* limite constitutive pentru orice

țară: resurse umane împuținate, bani insuficienți, relief potrivnic, proximități ostile. Nu poți să trăiești viața prin imitație, prin comparație sau prin delegație. Fiecare patrie e unică-n felul ei. Geografia (statică) și istoria (dinamică) impun contururi nedorite oricărei biografii fragile. Având un suflet scindat și o identitate incertă, Ucraina n-a putut evada niciodată din faimosul *Hinterland* situat între Occident și Orient: o alegere imposibilă între liberalism și eurasianism.

Nu tot ce zboară se mănâncă, spune un vechi proverb românesc. Peratologia (știința limitelor) ne învață să privim cu scepticism spre promisiunile deșarte ale utopiilor de orice fel. Am scris rândurile de mai jos din perspectiva unui patriot român care își asumă deplin condiția de conservator est-european: afirmăm apartenența politică a țării noastre la tradiția occidentală, fără să negăm valoarea culturală a civilizației ruse. Ne-am asumat perspectiva subiectivă a unui ardelean perfect conștient de implicațiile oricărei modificări de frontieră pentru țara noastră (care deja *este* membră NATO și UE). Știm, în același timp, că în istoria voievodală a Moldovei și a Valahiei, bătăliile numeroase purtate cu oștirile imperiale (de regulă

otomane) au fost urmate, fără excepție, de negocieri cu dușmanul. Mai ales într-o situație de asimetrie militară, ripostele imediate erau dublate de operațiuni diplomatice constructive. În relația sinuoasă cu Înalta Poartă, domnitorii de limbă română au reușit să obțină concesiuni importante, păstrând o relativă autonomie în raport cu Imperiul Otoman. Deși l-a înfruntat pe Baiazid, Mircea cel Bătrân a recunoscut suzeranitatea otomană, păstrând însă dreptul de a bate monedă proprie. Chiar și nemilosul Vlad Țepeș (1448, 1456–1462) a reușit, printr-o combinație de ofensivă militară și presiune diplomatică, să negocieze cu sultanul Mehmed al II-lea o poziție privilegiată a Țării Românești. În schimbul unui tribut relativ modest, voievodul își păstra controlul asupra politicii interne, iar otomanii nu interveneau direct în succesiunea la tron. Capitulațiile lui Ștefan cel Mare cu același sultan (1475–1476) s-au înregistrat după victoria de la Vaslui, unde ctitorul mănăstirii Putna a dat o lovitură de geniu armatei turcești. Campania de represiune a sultanului n-a dus la o victorie decisivă. În consecință, Poarta a acceptat o înțelegere: Moldova rămânea stat vasal, dar Ștefan era confirmat pe tron,

plătind un tribut rezonabil. În același timp, otomanii recunoșteau dreptul voievodului de a menține o diplomatie activă cu Polonia și Ungaria. Moldova a evitat soarta Bosniei. Iată o operă de realism geopolitic! Intransigența ultimativă sau absolutismul revendicărilor teritoriale pot inspira bravada, dar n-au calitatea echilibrului și nici harisma înțelepciunii (indispensabile pentru protejarea demografiei și pentru salvarea statalității). Eroismul nu compensează lipsa de rațiune.

Războiul din Ucraina a început într-un ținut industrial unde pulsau dramele vieții muncitorești și pasiunea pentru fotbal. Istoric vorbind, Donbas a fost o regiune carboniferă deloc străină de severitatea ritmurilor vieții din galeriile romane (sau, mai aproape de noi, din zona Valea Jiului). Un loc unde identitatea hibridă a fost anulată, transformând un colț de lume prosper într-un câmp năruit, terminat, prăduit și prăpădit. Creuzetul etnic forjat sub sceptorul Rusiei țariste a pus laolaltă ruși, greci, tătari care vedeau viitorul prin fumul furnalelor. Cărbunele și oțelul au fost rețeta prosperității pentru Germania postbelică și promiteau o abundență similară și-n spațiul sovietic.

Acolo unde loialitatea economică primează asupra ideologiilor seculare, pragmatismul elimină ideologia.

N-a fost cazul Ucrainei. După declararea independenței Kievului față de Moscova (24 august 1991), o năucitoare majoritate a cetățenilor din regiunile de est visau la federalizare sau autonomie locală. Statele hipercentralizate au însă prostul obicei de-a ignora periferia, mulțumindu-se doar să le exploateze cu taxe severe și impozite copleșitoare. Așezată între Munții Carpați și râul Don, Ucraina a avut mereu o identitate sfâșiată. S-au înfruntat pe aceste meleaguri habsburgii austrieci și Romanovii moscoviți, catolicii și ortodocșii, naționaliștii și imperialiștii. Ruptă de atâtea dualități, elitele au rătăcit de pe calea anevoioasă către unitate. Când un popor se definește doar prin opoziție (față de polonezi, față de regimul țarist, față de sovietici), atributele negative precumpănesc în fața calităților pozitive.

Căderea zidului Berlinului și prăbușirea URSS n-au adus neapărat liniștea, ci doar o altă răscruce. Noul stat ucrainean era gestionat de vechii politicieni care, alături de oligarhi, priveau țara ca o pradă. În locul construcției unui proiect civic național, după modelul

tolerant al României post-comuniste, Kievul s-a lăsat viciat de un radicalism înșelător. Țara se confrunta cu o sărăcie lucie. Occidentul părea un El Dorado intangibil: călătorii fără vize, prosperitate, competiție, inovație, instituții transparente, reguli de guvernare, universități de prestigiu, justiție independentă.

Faimoasa „revoluție portocalie” din 2004 promitea oamenilor *proiectul* integrării europene: Viktor Ianukovici, omul Donbasului, se confrunta cu Viktor Iușcenko, tehnocratul sprijinit de occidentali. După victoria improbabilă a lui Ianukovici (acuzat de falsificarea buletinelor de vot), oamenii au ieșit în stradă, nu fără încurajarea unor ONG-uri finanțate de guvernele SUA și Uniunea Europeană. Kievul s-a transformat într-o agora grecească, permițând unui chip feminin (Iulia Timoșenko) să iasă la rampă. Animați de cântece optimiste, înveșmântați în steaguri portocalii, protestatarii au strigat: „Ucraina este Europa!”.

În țară, vechile falii se adânceau. Vestul naționalist vibra cu Iușcenko. Estul rusofon vedea în Ianukovici un protector al drepturilor minorităților etnice. Dualitatea funciară a Ucrainei n-a dispărut: zeci de milioane de cetățeni priveau spre Bruxelles; peste

zece milioane trăgeau cu ochiul spre Kremlin. După invalidarea alegerilor de către Curtea Constituțională s-a consemnat victoria cuplului Iușcenko (președinte) - Timoșenko (premier). Speranțele erau imense, dar țara era divizată. Treptat, s-a născut narațiunea toxică despre „poporul bun“ și „poporul rău“. Deși plătitorii de taxe și impozite erau deopotrivă „prooccidentali“ (adică salvatorii patriei) și „promoscoviții“ (sabotorii democrației), au început să circule „liste negre“ care batjocoreau orice formă de rezistență la discursul liberal-progresist.

După cinci ani de dezbinări, acuzații de corupție și promisiuni ratate, Ucraina intra în alegerile prezidențiale din 2010. Oamenii erau obosiți, deziluzionați și prost plătiți. Pensiile unor asistente medicale care munciseră o viață întreagă nu depășeau câteva zeci de euro pe lună. Se confruntau iarăși două figuri antitetice: Iulia Timoșenko – simbolul șifonat al „revoluției portocalii“ și Viktor Ianukovici – învinsul din 2004. Rezultatul a fost strâns, dar limpede: Ianukovici a câștigat cu 48,9% față de 45,5%. Pentru regiunile Donbas și Crimeea, rezultatul era o revanșă istorică. Pentru vestici, se consemna o înfrângere

nemiloasă. Triumful lui Ianukovici avea totuși un gust amar și confirma sfârșirea Ucrainei, dar mai ales faptul că *niciun lider* nu-și putea asuma rolul de conducător al *întregului* popor.

Ianukovici și-a construit rapid un regim autoritar, îmbâcsit de nepotisme, prietenii suspecte și combinații dubioase între oligarhi. După ce Iulia Timoșenko a fost condamnată în 2011 (sub acuzații, probabil, justificate), Ucraina a alunecat pe o pantă abruptă a radicalizării interne. Pe plan extern, președintele Ianukovici a jucat o ambiguitate profundă, căutând să negocieze cu Uniunea Europeană acordul de asociere și de liber-schimb, fără să lepede relația cu Federația Rusă (ademenitoare din perspectiva ofertei de gaze ieftine și a unei largi piețe de exporturi). În 2013, Kremlinul a început o campanie dură de șantaj economic și diplomatic pentru a bloca semnarea acordului între Ucraina și UE. Oligarhii își consolidau puterea și corupția devenise endemică. Fisura politică și divorțul cultural între Vest și Est erau inevitabile. În 21 noiembrie 2013, guvernul de la Kiev suspenda negocierile cu reprezentanții de la Bruxelles iar studenții ies în stradă, ocupând Piața Independenței (*Maidan*

Nezalejnosti). Un protest pașnic s-a transformat rapid într-o revoltă violentă și, mai târziu, într-un început de război civil. Țara se afla pe buza prăpastiei.

Până-n luna ianuarie 2014, centrul capitalei s-a transformat într-o fortăreață improvizată: baricade din cauciucuri, scuturi din lemn, corturi încălzite cu sobe primitive. Protestatarii înfruntau frigul năprasnic, dar aveau sprijinul Europei și al Americii. Guvernul Ianukovici își impunea greu autoritatea. Forțele speciale „Berkut“ încercau să disperseze mulțimea, dar fiecare atac aducea și mai mulți oameni în stradă. Puterea își pierdea treptat legitimitatea. După o primă reprimare violentă a străzii (30 noiembrie 2013), grupuri de extremă dreaptă, precum *Pravyi Sektor*, au ieșit în prim plan atacând poliția pe străzile mai înguste din Kiev. Deși reduși ca număr, militanții ultranaționaliști au normalizat violența. În 18 februarie 2014, centrul Kievului a devenit un câmp de luptă. „Marșul spre Parlament“ s-a încheiat cu peste 20 de morți. Flăcări, pietre și cioburi pe străzile capitalei. Negocierile cu protestatarii au eșuat și loviturile zilei de 20 februarie au venit ca un fulger. La primele ore ale dimineții, lunetiști neidentificați au tras asupra manifestațiilor

din Piața Independenței. Zeci de oameni au căzut secerați la pământ. Imaginile au făcut înconjurul lumii: trupuri prăbușite pe asfalt și dâre de sânge colorând zăpada murdară.

Cine a tras? Întrebarea a divizat timp de un deceniu și mai bine breasla istoricilor, a ziariștilor și opinia publică. Eurofilii au acuzat forțele lui Ianukovici (fie „Berkut“, fie polițiști dislocați) de crime împotriva umanității. Cercetătorul canadian Ivan Katchanovski a lansat (într-un studiu intitulat *The ‘Snipers’ Massacre’ on the Maidan in Ukraine*, 2015) o teză controversată: probele video și relatările martorilor oculari sugerează că nu doar forțele guvernamentale, ci și grupuri radicale de tip fascist ar fi fost implicate. Există indicii că focurile ar fi venit și din clădirile controlate de opoziția anti-Ianukovici. Fenomenul *Euromaidan*, așadar, rămâne învăluit de-o profundă ambiguitate morală.

Pe 22 februarie 2014, președintele a fugit din Kiev. Parlamentul a votat destituirea lui, iar opoziția a preluat puterea. Victoria era amară. Bucuria unora se amesteca, oximoronic și contraintuitiv, cu doliul altora: peste o sută de morți dovedeau existența unui stat fracturat. Dacă forțele politice prooccidentale jubilau, locuitorii

din Crimeea și Donbas fierbeau de supărare. Știau că vor veni o serie de legi discriminatorii la adresa populației rusofone: noi direcții normative care blocau predarea materiilor școlare de bază în limba rusă (socotită, decenii la rândul, limbă regională). Minorități importante ale Ucrainei percepeau măsurile noului guvern ca pe o negare a pluralismului. Semințele urgiei erau deja semănate. Muncitorul cu mâini negre și fruntea asudată-n minele din Donețk devenea un pion neputincios pe tabla unui joc de șah însângerat. Milioane de locuitori din regiuni ca Donbas ori Crimeea erau etichetați drept „medievali” sau „barbari”, doar pentru că refuzau cultul lui Stepan Bandera. Oameni dornici să-și practice meseria, să-și hrănească familiile, să aibă o carieră profesională, fără să li se spună cu cine să voteze, au fost socotiți „dușmanii societății deschise”. Însuși dreptul de vot al rusofonilor a fost pus în discuție.

Ucraina a avut mereu de ales între istorie și geografie. Dacă primăvara anului 2014 produce anexarea pașnică a Crimeei – un act de provocare a Kremlinului, fără ecouri din partea puterilor occidentale –, războiul din Donbas explodează câteva săptămâni mai târziu, când protestele locuitorilor împotriva guvernului

de la Kiev escaladează. La Donețk și Luhansk, clădiri administrative sunt ocupate de grupuri mixte: localnici dezamăgiți, activiști promoscoviți și, da, agenți ruși infiltrați. Majoritatea combatanților separatiști erau mineri, muncitori și veterani de război, motivați de frica față de banderismul batalioanelor Azov, nu de-o loialitate oarbă față de Vladimir Putin.

Sondajele din luna mai 2014 arătau un sprijin popular semnificativ pentru autonomie (peste 60% în unele orașe). Prin livrări de arme și coordonare logistică, Federația Rusă a transformat o revoltă regională într-un război *proxy*, utilizând suferința oamenilor din Donbas pentru justificarea unor ambiții imperiale. Așa cum otomanii manipulau răskoalele din Balcani pentru a-și extinde influența, FSB s-au folosit de nemulțumirea rusofonilor pentru a-și planta vectorii de mesaj separatist. Escaladarea violentă s-a produs atunci când executivul kievean etichetează rebelii drept teroriști, oferind undă verde naționaliștilor din grupările Azov și Aidar. S-au înregistrat torturi, execuții sumare și bombardamente asupra zonelor civile. Rusofobia s-a adâncit, ca și retorica antinazistă a Moscovei. În luna iulie, bătălia de la Sloviansk aduce o primă înfrângere

pentru separatiști. Orașul devine o ruină iar locuitori obișnuiți – ingineri, profesori, medici, dulgheri ori zugravi – sunt prinși între două focuri.

În vară, o nouă catastrofă lovește orașul Ilovaisk. Forțele prokieve, înaintând spre Donețk, sunt încercuite de separatiști. Peste 400 de soldați mor în ambuscadă, iar coridorul de retragere promis devine o capcană. Mii de civili fug peste granițe, familii bilingve se despart, iar regiunea devine un câmp de mine și ruine. Armistițiul din toamnă, negociat prin acordul Minsk I (sub auspiciile OSCE), n-are efecte palpabile. Descentralizarea și demilitarizarea regiunii Donbas întârzie. Republicile Donețk și Lugansk sunt alimentate de Moscova cu muniție de război. Se înregistrează peste 14.000 de morți, iar șansa la reconciliere e ratată. Pacea rămâne doar un vis amânat, umbrit zilnic de coșmarul războiului civil.

Debalțevo: un nume cunoscut doar geografilor de meserie, dar privit drept nod feroviar strategic pe hărțile militare din Moscova. Avangard al trupelor loiale Kievului, localitatea e vizată de trupele separatiste, slab instruite și conduse de figuri cu biografii obscure, între care și colonelul Igor Ghirkin (fost ofițer

KGB). S-au alăturat unități GRU, dar și mercenarii grupului Wagner. Din ianuarie 2015, Debalțevo devine o fortăreață asediată. Aproape zece mii de soldați ucraineni, precar pregătiți, s-au trezit prinși în cazanul golit de civili, dar lovit cu rachete și obuze. Școlile au devenit o ruină iar spitalele s-au dovedit a fi neîncăpătoare pentru numărul uriaș de răniți. În ziua de 9 februarie, satul Lohvinove a fost cedat iar cleștele s-a închis. Drumurile de aprovizionare ale forțelor guvernamentale au fost tăiate. Deși acordul Minsk II (semnat în 12 februarie) proclama un nou armistițiu, focul de artilerie a continuat să lovească linia frontului din Debalțevo. Hârtia promitea liniștea, însă tunurile desfigurau orașul.

În 17 februarie, luptele au scos la iveală o garnizoana ucraineană epuizată și izolată. Coloanele de vehicule, deplasându-se fără faruri, au fost spulberate de artileria rusă. Mulți soldați au abandonat tehnica, fugind pe jos, lăsând camarazi răniți în urmă. A fost un amestec de haos și neputință. Numărul real al morților rămâne disputat, dar atinge ordinul sutelor. Noua Rusie își arătase colții. În același timp, avertismentul era clar: Ucraina nu poate fi membră NATO, mai ales

dacă ignoră interesele populației rusofone din Donbas (o regiune tot mai izolată economic, unde cetățenii au fost obligați să recurgă la soluția pașapoartelor rusești pentru a găsi locuri de muncă în afara granițelor).

Perioada 2015-2021 consemnează o diminuare a violențelor, dar nu și a umilințelor. Discriminarea vorbitorilor de rusă a continuat prin legi tiranice și absurde. Ales în 2019, președintele Volodimir Zelenski a făcut promisiuni ferme de pace, dar ultra-naționaliștii au blocat orice dialog între Vest și Est. Dacă Marea Britanie, SUA și NATO au antrenat armatele ucrainene, Moscova, în schimb, a pregătit milițiile separatiste, rostogolind relatarea despre genocidul împotriva rusofonilor – o exagerare, pesemne, dar izvorâtă din abuzuri reale ucrainene. În 2022 a început războiul total. O pacoste internă a fost amplificată de factorul extern. Copii crescuți sub bombardamente, bătrâni abandonați în pivnițe, orașe ca Avdiivka reduse la bitum și țărână. În vara anului 2025, Federația Rusă controla 88% din Donbas. Rezultatul? Zeci de mii de morți, mine inundate, plus un patrimoniu cultural distrus.

În toată această perioadă, corpul națiunii s-a confruntat cu tema *resturilor biologice* ale celor

decedați. În cuvintele lui Giorgio Agamben, poporul ucrainean a ajuns să trăiască „viața nudă” sacrificată pe altarul geopoliticii. Atmosfera vieții cotidiene a fost grav alterată. A fi tratat precum un artefact dispensabil sau drept masă de manevră; a trăi ca o simplă anexă înșurubată într-un malaxor al morții; a vedea zilnic spectacolul falsificării istoriei, prin care teroriștii de ieri devin eroii de azi; a asista neputincios la suspendarea constituției; a trăi luni de zile în tabere de refugiați; a simți că n-ai nicio apărare; a trăi ca paznic al frontierei dintre viață și moarte: iată existența precară neînțeleasă-n cafenelele occidentale. Omul simplu e sub vremi iar vremurile par mâunate de-o logică impersonală sau criptic-providențială. Războiul suspendă timpul și transformă pacea într-o „stare de excepție.”

Cartea *Șah însângerat* se putea numi și altfel: *Păpușarii (între flori și morminte)*, *Cine a furat 350 de miliarde?*, *Afacerea secolului*, *Cine a distrus pacea europeană?*, *Pariu fără glorie*, *Marioneta și Tiranul*, *Teatrul umbrelor între Est și Vest...* Sunt titluri sugerate de cititorii noștri, care și-au manifestat dorința de-a citi ceva mai mult decât o simplă cronică a unui conflict armat. Iată o meditație asupra dialecticii

istorice, care ne arată *cum* niște ambiții imperiale, articulate ideologic-global și geopolitic-teritorial, ajung să zdrobească culturile locale, iar națiunile mici devin pioni în jocul marilor puteri. Fără asumarea unei distanțe hermeneutice față de obiectul cercetării noastre, pasiunile întunecă judecata și febrilitatea comentariului jurnalistic riscă să îngroape adevărul, invitând generațiile viitoare doar la repetarea ciclului violenței. Analiza noastră servește și ca avertisment: recunoașterea sferelor de influență nu înseamnă renunțarea la suveranitate, dar poate bloca escaladarea conflictului armat, amânând moartea a milioane de soldați și civili. Sarcina politicianilor e să prevină anarhia, iar nu s-o monetizeze cu sânge rece.

Șah însângerat oferă nu doar o critică a șovinismului kievean, ci și a imperialismului nivelator aplaudat, decenii neîntrerupte, la Moscova, Washington DC ori Bruxelles. Ne-am dat voie să analizăm incapacitatea Ucrainei post-sovietice de a construi o autentică națiune civică, după modelul fericit al României postcomuniste. Iată de ce am comentat gâlceava ideologiilor care au subminat proiectul construcției unei structuri federative, menită să protejeze pluralismul și

autonomia locală. N-am căutat doar explicații de ordin geopolitic pentru calamitatea din vecini, ci am oferit și o interpretare culturală a eșecului democratic înregistrat la Kiev. Iar pentru că noi aparținem Occidentului, ne-am dat dreptul să analizăm excesele utopiei liberale care ne-a adus în pragul unui război nuclear (astăzi tot mai improbabil, grație intervenției președintelui Donald Trump).

Istoria ultimelor decenii ne-a arătat că elitele americane globaliste au ventilat teza *schimbării de regim politic*, pentru a livra, la final, experiența anarhiei sau a tiraniei; au făgăduit progresul, ca să producă, de fapt, nesfârșite crize sociale; au „exportat” democrația, generând, în realitate, interminabile războaie. De ce *nu* putem izola năpasta Ucrainei de celelalte „isprăvi” recente ale politicii externe a Statelor Unite? Din pricina dezastrului din Irak, a rușinii din Afganistan (unde talibanii din Kabul au umilit armata americană), a catastrofei din Libia (unde războiul „umanitar” a deschis porțile migrației haotice spre Europa) și a războiului civil din Siria (țară sfâșiata de jihadism). Întrucât Rusia se autopercepe drept o civilizație de sine stătătoare care respinge religia „drepturilor omului”,

conflictul Moscovei cu partizanii „societății deschise“ era inevitabil.

De ce? Pentru că liberalismul consideră inutilă sau redundantă moștenirea trecutului. Pentru conservatori națiunea e un contract nevăzut între morți, vii și cei nenăscuți încă; pentru progresiștii radicali o democrație genuină trebuie să încurajeze cacofonia ideologică a Turnului Babel: locul unde fascismul lui Stepan Bandera și propaganda LGBTQ coabitează „fericit“ (cel puțin pe hârtie). În timp ce feministele deplâng patriarhatul Bisericii Ortodoxe și „misoginia“ apostolului Pavel (poetul iubirii), avocații liberalismului închid ochii la excesele ultra-naționalismului ucrainean. Cu ochii pe CNN și având în mână un *latte* de soia, mai marii lumii preferă să relateze unor oameni cu familii și afaceri distruse niște povești de adormit copiii.

Doctrina liberalismului propovăduiește evanghelia „progresului“ secular: un mesianism fără Dumnezeu, scris în condicile birocrăției europene. Emanciparea e vestită nu prin bisericile goale din Apus, cât prin ONG-uri finanțate copios de USAID și Uniunea Europeană. Scopul liberalismului?

Să combată tezele conservatorismului național și antitezele eurasianismului rus, atins de un suprem orgoliu imperial și îmbătat de fiorul apartenenței la o comunitate organică: familie, patrie, Ortodoxie. Moștenitoare ambiguă a Bizanțului, Moscova și-a revendicat rolul de *katechon* – stavilă împotriva anarhiei postmoderne. În plus, Kremlinul a cerut mereu ca prezența unor armate ostile să rămână la o distanță remarcabilă de capitala Federației Ruse. Iată de ce extinderea NATO n-a fost citită ca un proiect benign al Occidentului, ci drept amenințare existențială la adresa intereselor de securitate ale Rusiei. Între liberalismul care dizolvă tradiția și imperialismul care respinge libertatea, noi am ales să îmbrățișăm învățăturile realismului geopolitic și conservator: recunoaștem existența unor sfere de influență (de aici și acceptarea neutralității Ucrainei ca zonă-tampon între UE și Rusia), dar apărăm și demnitatea culturilor locale.

Când suferi de-o boală febrilă, e stupid să cerți asistenta medicală sau termometrul. Din ziua proclamării independenței față de URSS (24 august 1991) și până la începerea războiului (24 februarie

2022), Ucraina n-a reușit să transforme statul birocratic într-un aliat al cetățenilor de rând și nici într-un furnizor de bunuri publice. Proiectul a fost subminat de existența unor discursuri memoriale concurente. Națiunea civică se construiește nu pe baza uniformității lingvistice sau al coerciției administrative, ci în temeiul unui contract constituțional care respectă drepturile tuturor locuitorilor unei țări, aplicând logica subsidiarității și oferind beneficii comune vizibile. În locul revendicărilor identitare exclusiviste (Rusia kieveană versus istoria cazacilor), se putea miza pe un model elvețian al complementarității. Funcționarii capabili să vorbească și rusa, dar și ucraineana trebuiau premiați, nu anatemizați. Descentralizarea putea permite un plus de participare a comunităților locale la deciziile privind muzeele, școlile și educația copiilor.

Oamenii respectă instituțiile care funcționează iar minoritățile naționale nu s-au simțit niciodată protejate. Ucrainenii puteau să practice loialitatea civică fără să abandoneze identitatea etnică. Studenții din Est meritau să călătorească mai des (eventual prin subvenționarea biletelor de tren) către Vest (și viceversa). Blocarea finanțării partidelor și a ONG-urilor din surse

externe ar fi spulberat suspiciunile create de-o parte și de alta. Mesajele unificatoare ale artiștilor ar fi sprijinit convergența și unitatea, și nu litigiile lingvistice sau șovinismul cultural. Dacă drumurile erau bine întreținute și serviciile digitale ar fi fost performante, atunci conflictul memorial s-ar fi stins. Dincolo de etnie și confesiune, rămâne cetățenia. Acest mesaj clasic al modernității politice n-a fost îmbrățișat la Kiev. A triumfat, în schimb, tribalismul etnic, „colorat” cu nuanțe izolate de fascism și neonazism.

Sprijinul necondiționat oferit Ucrainei a costat enorm economiile europene. Sabotajul conductelor Nord Stream scoate la iveală o crimă de proporții giganteste. Un act de terorism energetic asumat de tehnicieni ucraineni a lovit în inima proiectelor industriale germane. În 26 septembrie 2022, câteva explozii subacvatică au distrus conductele Nord Stream 1 și 2 care pompau gaz natural rusesc spre Germania prin apele reci ale Mării Baltice. Rezultatul? Scurgeri masive de gaz în apropierea Danemarcei și a Suediei, eliberând masive cantități de metan în atmosferă – o nenorocire ecologică fără precedent în ultimele decenii. Actul de vandalism subacvatic nu putea fi comis fără o

coordonare atentă între toți cei implicați. Nord Stream 1 asigurase aproape 50% din importurile de gaz rusești ale UE în anul 2021 iar Nord Stream 2, controversat și detestat de administrația americană, garanta pentru Germania menținerea forței industriale în temeiul unei energii ieftine.

Investigațiile independente au arătat o implicare certă a Ucrainei. Iahtul Andromeda (închiriat cu documente false de la o firmă poloneză) a transportat șase pasageri misterioși care au detonat conductele. În iunie 2024, un mandat european de arestare a fost emis pentru ucraineanul Volodimir Z., un instructor de scufundări stabilit în Polonia. În 21 august 2025, un alt ucrainean, Serghei K., a fost arestat în Italia, suspectat că a coordonat o echipă de scafandri care au plantat materiale explozive lângă insula Bornholm. Dincolo de bruiajul informațional și propagandistic, există date verificabile care plasează Ucraina în centrul acestui episod geopolitic. Operațiunea a avut o complexitate tehnică specifică specialiștilor în scufundări militare. Generalul Valerii Zalužnîi n-a fost străin, deci, de aceste operațiuni. Ce a știut CIA? Cum au reacționat serviciile secrete germane sau olandeze? Nord Stream nu era doar

un ansamblu de conducte, ci simbolul interdependenței energetice dintre Rusia și Germania. Atacul din Marea Baltică a lovit suveranitatea economică a Germaniei, accelerând criza energetică europeană: prețuri record la gaz, dependență de gazul lichefiat din SUA și Norvegia (cu câștiguri de 100 miliarde USD anual pentru Oslo). Germania a intrat în recesiune. Costurile de reparație depășesc suma de 500 milioane USD. Da, Gazprom a pierdut zeci de miliarde, dar terorismul de stat atribuit guvernului ucrainean încalcă convențiile ONU din 1997 și 1999.

Pe lângă sabotarea conductelor Nordstream și Drujba, există și alte exemple care ilustrează disprețul Kievului față de partenerii europeni. Schemele de ajutor financiar sfârșesc frecvent în mâinile celor care exercită puterea, nu în mâinile poporului ucrainean sărăcit de război și corupție. Aparatul biopolitic construit pe control și coerciție nu se lasă tulburat de rapoarte oficiale ale *Amnesty International*, nici de investigații jurnalistice sau analize independente. Dacă totalul investițiilor Occidentului în proiectul Ucraina depășesc 400 miliarde de dolari (toată averea lui Elon Musk), din care 200.000.000.000 de dolari aparțin Statelor

Unite și alte peste 200.000.000.000 de dolari depășesc angajamentul UE, întrebarea fundamentală care se pune la final e următoarea: a meritat? Monitorizarea cheltuielilor a fost administrată neglijent. Auditorii din Bruxelles au recunoscut existența multor probleme în combaterea corupției (Ucraina fiind clasată pe locul 104 din 180 în clasamentul țărilor corupte realizat de *Transparency International*). Aliați ai regimului Zelenski, inclusiv Andrei Smirnov, au fost acuzați de deturnare de fonduri iar protestele din vara anului 2025 au scos în stradă oameni revoltați de sumele uriașe încasate drept mită de către miniștri și oficiali apropiați ai lui Andrei Iermak. Puterea devorează resursele unei țări pustiite de război, lăsând oamenii simpli să-și trăiască cu greu viața precară de zi cu zi.

Occidentul a slăbit, și la criza economică a țărilor apusene (Germania, Marea Britanie sau Franța) se adaugă sentimentul general de abulie. Europa, în mod special, pare lovită de-o incapacitate structurală a unor instituții vitale pentru prosperitatea bătrânului continent de a mai reproduce la nivel cultural (printr-o artă de înaltă ținută) și biologic (prin nașterea de copii): școala și familia. În acest context, e greu să ocolești

comparația cu momentul Nero, caracterizat prin haos și depravare al Imperiului Roman, urmat de o vremelnică resurgență a stoicismului târziu, sub Marc Aureliu, dar și de-o viguroasă renaștere a creștinismului, sub Constantin cel Mare.

Criza economică și morală nu se oprește aici. Dorința Occidentului de-a reconcilia principii de viață contradictorii, cum ar fi libertatea egoistă și solidaritatea națională, revelează o problemă identitară. Deși admirată din afară, democrația europeană traversează un impas tulburător. *Instituția* scrutinului electoral exprimă tot mai rar voința populară. Vârfurile tehnocrate ajung să nege libertatea presei și pretenția de suveranitate a națiunii în fața organismelor internaționale. Prosperitatea lumii apusene a entuziasmat țările din afara Europei, dar a generat pe plan intern o coeziune socială efemeră, amenințată de tribalismul de import al culturilor africane sau asiatice. Declinul demografic, creșterea datoriei publice, problemele aduse de migrația necontrolată, cenzura platformelor social-media, prăbușirea sistemului de învățământ public, nivelul scăzut de instruire al tinerilor născuți în familii disfuncționale (fapt care

afectează competitivitatea economică a UE), ca şi excesul de individualism, evanescenţa religiei sau dezintegrarea familiei tradiţionale compun, toate, un tablou deprimant.

În loc să sprijine proiectul păcii, Occidentul a investit sume colosale (aproape jumătate de trilion de dolari!) în război. Ce paradox! Deşi au vorbit despre promovarea unei ordini liberale, conducătorii occidentali au produs acelaşi rezultat pe teren: dezordine, haos, tragedie. Urmând teoria lui John Mearsheimer, credem că ordinea internaţională nu poate fi construită pe abstracţii normative, ci doar pe recunoaşterea intereselor vitale ale fiecărei mari puteri. În ultimele decenii, mesianismul liberal s-a aliat cu naţionalismul ucrainean pentru a face, din nou, un experiment de hibridizare ideologică. Rezultatul? Îl ştim cu toţii. Kievul a devenit victimă colaterală a naivităţii celor care consideră irelevante atât fricile Rusiei, cât şi convingerile tradiţionaliste ale ucrainenilor de rând. Evident, critica liberalismului nu implică preamărirea regimurilor autoritare expansioniste. De aceea, ne asumăm explicit postura moderată a conservatorismului naţional, care pledează

pentru *exportul ideilor, nu al armelor* spre locurile năpăstuite de tiranie și sărăcie ale lumii întregi.

Istoria – acest mare laborator al contradicțiilor – pare să sfârșame destinele popoarelor care, trecând prin negare și depășire, nu pot naște forme politice de conviețuire pașnică între majorități și minorități. Tragedia Ucrainei are drept resort nu doar un conflict armat extern, ci și un eșec spiritual, cultural și politic intern: incapacitatea de-a construi o națiune civică. Războiul dintre Moscova și Kiev a produs cea mai sângeroasă conflagrație desfășurată pe tărâm european în ultimii optzeci de ani. Nenorocirea putea fi evitată. Peste un milion de combatanți și civili au fost sacrificați din pricina conflictului între Federația Rusă și NATO (adică SUA). Ucraina s-a aflat la intersecția nefericită a unei geografii nemiloase. Din 2007 încoace, realismul geopolitic practicat de Vladimir Putin a reafirmat logica sferelor de influență. Liberalismul promovat de SUA și UE a căutat extinderea normativă, instituțională și militară a unor structuri de securitate ostile Rusiei. În sfârșit, ideologia etno-naționalismului ucrainean a alimentat o rusofobie intensă pe front și-n cancelariile occidentale. În replică, Kremlinul a reinterpretat

vechea partitură a ideologiei eurasiatice, respingând modelul liberal occidental și oferind o alternativă la discursul nihilist al post-modernității.

Teza centrală a acestui eseu este inconfortabilă pentru mulți cititori: războiul declanșat în februarie 2022 putea fi evitat dacă administrația Biden-Harris ar fi înțeles teoria sferelor de influență. Pentru *toți* politicienii de la Moscova, invitarea Ucrainei în familia NATO n-a fost deloc un act inspirat sau un gest inocent, ci o amenințare tacită la adresa intereselor de securitate ale Federației Ruse. Integrarea Kievului într-un bastion occidental a eșuat de două ori: camarila cuplului Zelenski-Iermak a patronat unul dintre cele mai corupte guverne din Europa iar armata ucraineană, deși eroică din prima până-n ultima zi a conflictului, s-a dovedit neputincioasă în fața avansului lent, dar distrugător, desfășurat de trupele rusești. Menținerea neutralității Ucrainei, prevăzută în Constituția kieveană din 1991 și garantată atunci de ambele blocuri (SUA și URSS), ar fi reprezentat o soluție politică pragmatică, cu mult mai puține costuri financiare și umane.

În prima parte a cărții greblăm rădăcinile istorice ale divorțului dintre Rusia și Occident, de la adoptarea

modelului bizantin până la căderea comunismului. Apoi descriem clivajele interne ale Ucrainei, eșecul nașterii unei națiuni civice, competiția identitară dintre Est și Vest și confruntarea dintre liberalismul occidental și doctrina eurasiatică. Urmărind traiectoria biografică a lui Vladimir Putin de la deschiderea inițială către Occident până la revanșismul strategic al zilelor noastre, inventariem și erorile majore ale Occidentului, inclusiv ignorarea avertismentelor unor realiști precum George Kennan și Henry Kissinger cu privire la extinderea NATO spre Ucraina și Georgia. Cartea se încheie printr-o analiză a promisiunilor unei păci fragile, cu tot ceea ce înseamnă schimbările de echilibru într-o ordine internațională multipolară.

Așa cum foarte plastic sugerau cercetătorii John C. Hulsman și A. Wess Mitchell, lumea secolului XXI seamănă cu familia Corleone din faimosul film *The Godfather*, unde Don Vito (lider dominant, dar vulnerabil) resimte acut amenințările din afară. Poți ceda controlul altor superputeri, fără să te temi pentru propria ta viață? Tom Hagen abordează problema în termenii clasici ai negocierii diplomatice, după modelul Barack Obama, fără să înțeleagă starea de excepție și

suspendarea regulilor lumii vechi. Sonny Corleone e temperamental, coleric și impulsiv, crezând că își poate impune dominația printr-o retorică violentă și confrunțațională (George W. Bush Jr.). Michael Corleone e omul de afaceri care, exact ca și Donald Trump, întruchipează realismul strategic, adaptându-se la lumea multipolară prin combinarea puterii dure (lovitura asupra Iranului) cu dialogul împăciuitoare (Summit Rusia-SUA, Alaska, 2025). Totul pentru a proteja interesul național, dincolo de emoții sau afecte personale.

Trecerea de la sistemul unipolar (dominat de SUA până-n jurul anului 2016) la unul multipolar, unde China, India, Rusia sau Brazilia doresc să vină la masa negocierilor se face într-o lume fără arbitri. Ce pot face țările mici? Să-și cunoască mai bine propriul interes. Concluzia volumului oferă și o lecție pragmatică pentru elitele politice de la București: stabilitatea și siguranța țării tale presupune recunoașterea intereselor marilor puteri.

Acest eseu de filozofie a istoriei nu este nicidecum o pledoarie pentru Rusia lui Vladimir Putin și nici un rechizitoriu împotriva Americii tradiționale, țara pe

care am vizitat-o de zeci de ori și pe care, din motive consemnate într-o altă lucrare, o iubesc. Ofer aici o analiză rece a mecanismelor instituționale prin care liderii de la Washington, Londra, Berlin și Paris au ajuns să sfideze legile imuabile ale politicii puterii. Destinul tragic al Ucrainei este pentru noi toți un avertisment necruțător: statele mici își pot pierde statalitatea și, mai ales, demografia, atunci când *aleg* să devină terenul de confruntare între imperii. În politica internațională, moralitatea contează mai puțin decât mortalitatea. Geografia, mai mult decât istoria.

MOȘTENIREA RĂZBOIULUI RECE: KREMLIN *VERSUS* CASA ALBĂ

Ar fi putut, oare, să triumfe pacea acolo unde s-a instalat războiul? Ce rădăcini adânci are divorțul istoric dintre Statele Unite și Federația Rusă? Când, și prin ce orbiri diplomatice, a greșit Uniunea Europeană în relația sa cu Moscova? Cum s-au țesut, de-a lungul deceniilor, clivajele din Ucraina — această țară sfâșiată între un etno-naționalism tribal și nostalgia unui imperiu apus? A fost Vladimir Putin, dintotdeauna, un adversar ireductibil al Occidentului? Nu cumva există și alți arhitecți ai tragediei ucrainene, dincolo de politicienii moscoviți? Ce practici antidemocratice a cultivat puterea de la Kiev,

cu asentimentul tacit al structurilor din Washington? Ce instrumente subtile de influență — acest *soft power* cu parfum imperial — a pus în joc Kremlinul pentru a înfrunta liberalismul *woke*? A existat, în zorii lui 2022, un *casus belli* cu adevărat plauzibil? Dincolo de retorica indignării morale și de tentația psihologizării până la caricatură, putem descifra un cod geopolitic al invaziei? Cum s-au adunat, în cercuri tot mai strânse, tensiunile ideologice, diplomatice și militare dintre Casa Albă și Kremlin?

Așa cum Războiul Rece nu a fost doar o ciocnire de armate, ci și un duel cultural între lumea liberă și blocul sovietic, tot astfel conflictul dintre Rusia și Occidentul de azi și-a avut prologul la Conferința de Securitate de la München (2007), atingând apogeul în 2022, odată cu agresiunea armată împotriva Ucrainei. Toate mișcărilor — fie ele militare sau diplomatice — s-au grefat, de fapt, pe o falie civilizațională mai veche decât am vrea să admitem.

De secole, elitele occidentale au privit spre Rusia cu un amestec de fascinație reținută și neîncredere instinctivă. Istoriografia canonică ne spune că adoptarea modelului bizantin de către Moscova a

întârziat contactul cu lumina Renașterii, cu febra Reformei, cu geometria rece a Iluminismului. Umanismul, raționalismul, individualismul și teoria dreptului natural nu au pătruns deplin în sensibilitatea nobilimii și a cancelarilor de la Moscova. Din critica spinozistă a clericalismului, Petru cel Mare și Ecaterina a II-a au împrumutat doar ceea ce putea servi unui stat centralizat, văzând în agnosticism nu o eliberare a spiritului, ci o unealtă de subordonare a Bisericii. Patriarhia Moscovei s-a lăsat anexată de puterea seculară, primind, la schimb, sprijinul pentru educația teologică, întreținerea patrimoniului sacru și finanțarea unor misiuni ortodoxe până în Alaska veacului al XVIII-lea sau în Africa secolului XXI.

În lectura necruțătoare a lui Alain Besançon, comunismul rus nu a fost altceva decât alipirea practicilor țariste la agenda economică a leninismului — o transpunere modernizată a terorii lui Ivan cel Groaznic în mecanismele NKVD (*Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne*), o adaptare a utilitarismului occidental într-un program forțat de electrificare, industrializare și modernizare a unei Rusii rurale și înapoiate. Martin Malia vedea în

proiectul moscovit o autocrație incapabilă de reformă, prinsă în cercul vicios al expansiunilor violente, urmate de răgazuri în care Rusia își joacă, abil, rolul victimei.

„Natura are oroare de vid“, spunea Pascal. Înfrângerea colosului sovietic a fost un moment de triumf pentru Washington DC., dar a renăscut rapid și vechea rusofobie a elitelor anglo-americane. Hegemonul atlantist a jubilat în fața prăbușirii doctrinei marxist-leniniste care făcuse ravagii în Europa răsăriteană, Africa și Asia. După înfrângerea ideologică a URSS, atent plănuită de Ronald Reagan, Margaret Thatcher și Papa Ioan Paul al II-lea, putea urma, ca un bonus nesperat, neutralizarea militară a Moscovei. Întrucât R.P. Chineză nu s-a clătinat prea tare, SUA s-a grăbit să ocupe spațiul controlat cândva de Stalin, Hrușciov, Brejnev sau alți bolșevici. Zbigniew Brzezinski, important ambasador al culturii poloneze în spațiul nord-american și fost consilier pentru Securitate Națională al președintelui Jimmy Carter, a vorbit despre mutații decisive pe „marea tablă de șah“ a istoriei universale, cerând Occidentului să împiedice cu orice preț dominația rusească asupra geografiei euro-asiatice.

Arhitecții reformelor din anii '80 (faimoasa *perestroika*) au mizat pe detensionarea relațiilor cu SUA, dar și pe o descentralizare a URSS, oferind republicilor sovietice mai multă autonomie administrativă. Fostul ministru de externe al lui Mihail Gorbaciov, gruzinul Eduard Șevarnadze a recunoscut importanța unui nou tratat unional, observând că forțele centrifuge ale dezintegrării colosului sovietic deveniseră imposibil de oprit. S-a deschis, astfel, posibilitatea constituirii unei noi Comunități a Statelor Independente (o organizație bazată pe cooperare economică, nu pe hegemonia ideologică a unei părți dominante, Rusia, asupra celorlalte).

9 februarie 1990. În timpul negocierilor pentru reunificarea Germaniei, Secretarul de Stat american James Baker îi făgăduiește liderului de la Kremlin, Mihail Gorbaciov, că „NATO nu se va extinde nici măcar un milimetru spre est.” Deși nu a existat un tratat formal scris între cele două superputeri, Gorbaciov a perceput declarațiile lui Baker drept un angajament ferm. URSS a acceptat reunificarea Germaniei în cadrul NATO, a dizolvat Pactul de la Varșovia și și-a retras trupele militare din Europa Centrală și de Est.

Răspunsul Americii nu a întârziat. Președintele George H. W. Bush a arătat semne de bunăvoință în 31 iulie 1991 când, invitat de omologul său sovietic, a parafat, în chiar sala „Sfântul Vladimir“ a Kremlinului, tratatul START privind reducerea armelor strategice ofensive. Diminuarea arsenalului nuclear a însemnat că dacă la începutul anilor 1980 omenirea putea fi distrusă de trei sute de ori, după anul 1991, numărul unor posibile apocalipse atomice ar fi scăzut la *numai* două sute. Statele Unite au exploatat militar o situație economică precară a Uniunii Sovietice.

Aflat la Kiev, George W. Bush Sr. a vorbit despre libertatea țărilor baltice, criticând sprijinul sovietic pentru Cuba, aflat într-o directă contradicție cu doctrina Monroe. Situația asimetrică a raporturilor dintre cele două superputeri a permis Americii să exploateze slăbiciunile unui adversar rănit mortal. În același timp, planificând o vizită la monumentul Babi Iar (care comemorează masacrul antisemit din 29 septembrie 1941), George Bush Sr. i-a avertizat pe ucraineni să nu cadă pradă unui „naționalism sinucigaș“, cerându-le să-și respecte minoritățile etnice și „să nu confunde libertatea cu independența“.

Totodată, liderul de la Casa Albă a promis într-un mod solemn ca Statele Unite să stea departe de jocurile de putere interne ale fostelor republici sovietice.

Eşecul puciului neocomunist de la Moscova (august 1991) l-a propulsat pe Boris Elţin drept lider al Rusiei democratice. Ultimul spasm al unui imperiu muribund a dat speranţă republicilor-satelit ale URSS. Treptat, Ucraina şi-a rupt legăturile cu centrul de greutate geopolitic reprezentat de Moscova. Mişcarea foarte hotărâtă a Kievului a fost legitimată democratic printr-un referendum cu rezultate zdrobitoare — peste 85% dintre alegători votând pentru independenţă. Ucraina post-sovietică moşteneşte graniţe trasate arbitrar, lipsite de nişte delimitări naturale. Să nu uităm, bunăoară, că în luna octombrie a anului 1991, purtătorul de cuvânt al Ministerului de Externe al Cehoslovaciei, Egon Lanski, a semnalat interesul ţării sale pentru reintegrarea Ucrainei subcarpatice — fost teritoriu cehoslovac până în 1939. Câteva luni mai târziu, guvernul de la Bucureşti a salutat independenţa Ucrainei, dar a avertizat, într-un gest fără precedent, că teritorii româneşti „acaparate de puterea moscovită şi date unei Ucraine obediente“ aparţin de

drept României. În ciuda retoricii juridice privind intangibilitatea frontierelor, momentul reunificării Germaniei scotea la iveală tensiunea dintre dreptul internațional și *Realpolitik*. Să reținem apoi faptul că spațiul estic al Ucrainei adăpostea milioane de ruși; în spațiul vestic, românii, maghiarii și slovaci priveau cu suspiciune Kievul; în plus, Crimeea lui Cehov fusese anexată de Hrușciiov la RSS Ucraineană în 1954 fără vreo consultare populară.

E greu să ai o națiune fără un stat, dar și un stat fără o națiune. Având peste zece milioane de ruși pe teritoriul său, dar și români care se declarau moldoveni dintr-o frică viscerală față de persecuția rutenilor, Kievul trebuia să creeze o identitate coerentă și convenabilă tuturor: ortodocșilor și greco-catolicilor, proeuropenilor dar și promoscoviților. Ucraina a moștenit, în plus, al treilea cel mai mare arsenal nuclear din lume, pe care l-a abandonat în schimbul unor garanții de securitate ale Occidentului (Memorandumul de la Budapesta, 1994). Kievul și-a format apoi o armată națională proprie, spre iritarea Moscovei. Deși aveau o economie slăbită, elitele ucrainene amplificau mitul istoric al cazacilor mândri, neînfricați, dar și imprevizibili.

Pentru câțiva ani, România a căutat să mențină preocupările identitare ale românilor din Cernăuți, însă urmașii lui Aron Pumnul și Mihai Eminescu s-au dovedit a fi mult prea divizați și ușor de manipulat. Țara noastră a acționat ca o putere mijlocie, dar complexată de propriile sale vinovății față de Occidentul civilizat. În doar câțiva ani de la declararea independenței, Ucraina cunoaște momente incredibile de instabilitate economică: rata inflației depășește 3200% spre finele anului 1994. Incertitudinile identitare și ezitățile geopolitice sunt tot mai pronunțate. Catastrofa Ucrainei se naște dintr-o luptă oarbă între două principii: dreptul de a exista și imposibilitatea de a se apăra fără ajutorul unei mari puteri. Cine să sprijine Kievul: Rusia sau America?

În seara zilei de 25 decembrie 1991, drapelul sovietic a fost coborât pentru ultima dată de pe acoperișul palatului prezidențial din Kremlin. Secera și ciocanul lăsaus loc tricolorului rusesc. Milioane de oameni sperau să scape de minciuna comunistă, de frigul din apartamente, de rafturile goale și de nesiguranța zilei de mâine. Întreg spațiul rusesc era bântuit de o fantomă bolnavă: *homo sovieticus*. Urmărind observațiile lui

Alexander Zinoviev, înțelegem că sistemul totalitar a lăsat moștenire o lume chinuită, sufocată de colectivism și cenzură. Cetățeanul fostelor republici sovietice își trăia viața printr-o perpetuare zilnică a pasivității și conformismului social, până în punctul dizolvării oricărei responsabilități individuale.

Rusia, Ucraina, Belarus sau Republica Moldova erau țări unde viața cotidiană presupunea o continuă dedublare. Discursul public era situat într-un dezacord radical cu sfera privată. Minciuna proferată-n lozincile oficiale genera o stare de amoralitate difuză, aflată în conflict cu deliberările conștiinței individuale. Cultura suspiciunii și delațiunea funcționau ca mecanisme de supraviețuire și propășire socială. Societățile post-comuniste erau profund paternaliste, privind cu suspiciune orice abatere de la viziunea dogmatică, îngustă și uniformă a elitelor politice. Pasivitatea, neîncrederea și cinismul erau stări sufletești bolnăvicioase, incompatibile cu idealul libertății.

Într-un asemenea context, paradigma economică liberală se putea impune doar cu mare dificultate. „Terapia de șoc“ n-a dat roadele mult așteptate. Rubla a cunoscut vertijul hiper-inflației. Colosul industrial

sovietic s-a privatizat cu viteza unei trădări. Bătrânii au început să cerşească pe stradă, înfrânţi de foame şi cu demnitatea pierdută. Medici, profesori universitari sau ingineri de o înaltă calificare tehnică au ajuns vânzători de paltoane, taximetrişti fără licenţă sau cerşetori în pieţele de vechituri. Unii muncitori îşi primeau salariile sub forma unor saci de cartofi, cărămizi ori sârme de cupru. Cupoanele (sau titlurile de proprietate) se vindeau pe-o sticlă de votcă.

În doar câteva luni, o mână de indivizi a capturat mine, rafinării, televiziuni sau bănci. Avioanele private ale oligarhilor brăzdau cerul cenuşiu al unei naţiuni îngenunchiate. Sistemul de protecţie socială s-a prăbuşit. Spitale păraginite, pensii întârziate, şcoli îngheţate. Promisiunea libertăţii devenise un coşmar. Bandiţii tranziţiei făceau legea. Mafia a luat locul justiţiei. Cei care deranjau noile realităţi din Rusia puteau să se teamă, motivat, pentru propria lor viaţă. Jurnalişti incoizi, oameni de afaceri şi politicieni au fost eliminaţi metodic: cu bombe, pistoale sau otrăvuri. Nu puteai deschide nici măcar o mică prăvălie fără să ceri protecţia unor organizaţii criminale. Veteranii războiului din Afganistan s-au transformat în soldaţi

obedienți ai bandiților cu ștaif. Crima organizată s-a internaționalizat. Bani poporului ajungeau în conturile unor bănci din New York, Zürich sau Frankfurt. Pentru toată această catastrofă socială, oamenii căutau vinovații. Cine a slăbit Statul rus? Cine a spoliat o națiune bogată?

Discursul antioccidental a devenit foarte convenabil pentru unii politicieni ai Dumei rusești. Cu atât mai mult cu cât, la numai cinci ani de la prăbușirea URSS, Bill Clinton își lansa campania electorală pentru Casa Albă (1996) vorbind est-europenilor din Illinois despre importanța extinderii NATO către Europa răsăriteană. Al Gore l-a încurajat să ofere polonezilor americani toate asigurările privind lărgirea umbrelei euro-atlantice spre Varșovia. Într-un articol publicat de ziarul *The New York Times* (5 februarie 1997), cel mai mare diplomat american al secolului XX, George F. Kennan, deplângea acțiunile lui Clinton și spunea, într-un mod ritos, grav și explicit: „*extinderea NATO ar reprezenta cea mai gravă eroare de politică externă a Statelor Unite din întreaga epocă de după Războiul Rece.*” Fostul ambasador al SUA la Moscova în perioada stalinistă avertiza asupra riscului escaladării

discursului naționalist și militarist al liderilor ruși, dar și asupra unei noi ere glaciare în relațiile Est-Vest. Kennan înțelegea foarte bine mentalitatea imperialistă a liderilor de la Moscova și putea anticipa consecințele unei greșeli decisive („A Fateful Error“).

Pentru acoliții lui Boris Elțin, acțiunea SUA părea nu doar o încălcare nesăbuită a unei promisiuni verbale, ci și o veritabilă încercuire strategică a Federației Ruse. Serbând „sfârșitul istoriei“ și exportul liberalismului *sans frontières*, elitele SUA n-au ezitat să-și proiecteze influența militară din Europa centrală și până la Marea Neagră (trăgând cu ochiul spre Ucraina și chiar Georgia). Cooptarea Kievului în orbita capitalelor proamericane devenea astfel un imperativ moral pentru toți cei care își doreau umilirea definitivă a colosului rusesc. Instituțiile de securitate ale Statelor Unite au înțeles că trebuie să încurajeze mișcările separatiste din fostul URSS, invocând criteriile de ordin etnic și religios. Dezbină și conduce: iată planul de contestare a hegemoniei Moscovei. Ce a însemnat acest lucru? Boicotarea unei prea strânse colaborări economice între Europa și Rusia, pe de o parte, iar pe de altă parte, încurajarea proiectului de

construcție a unei confederații de republici dizidente (cum ar fi Regiunea siberiană sau Regiunea extrem-orientală) menite să slăbească puterea statală de la Kremlin.

Într-o zi senină de primăvară (12 martie 1999), Bill Clinton a anunțat integrarea a trei țări, Cehia, Ungaria și Polonia, într-o nouă structură de securitate. Rusia post-sovietică, condusă de un Boris Elțîn bolnav și dependent de oligarhi, a răspuns anemic. Promisiunea nescrisă către Gorbaciov a fost încălcată iar echilibrul de putere s-a alterat în detrimentul Moscovei. Ca și Richard Pipes (istoric al bolșevismului), Zbigniew Brzezinski a cerut elitelor din Washington DC să ofere sprijin informațional, suport logistic și ajutor economic forțelor politice ucrainene cu orientare prooccidentală. În aceeași logică, americanii au pledat pentru decuplarea industriei germane de la resursele energetice (gaz și petrol) ale Rusiei post-comuniste. Ca atâția alți experți infiltrați în cercurile înalte ale puterii, Brzezinski a criticat naționalismul moscovit pentru a încuraja, paradoxal, xenofobia rutenilor. Slăbirea Rusiei a devenit un deziderat ascuns pentru numeroși demnitari din capitala Statelor Unite, de la senatorul

John McCain până la Lindsey Graham (prinţul neoconservatorilor de pretutindeni).

Cum se explică această vehemenţă? Proiectarea puterii americane până în inima continentului euro-asiatic reprezintă o idee pe care Părinţii fondatori ai Republicii ar fi contemplat-o consternaţi. Să exporti teze liberale este una, dar să plantezi ofiţeri CIA în structurile puterii de la Kiev înseamnă cu totul altceva. Antrenarea trupelor ucrainene ar fi fost socotită de Henry Kissinger o acţiune nesăbuită, nu doar nepotrivită. Şi totuşi, controlul militar asupra Europei orientale a rămas un deziderat al politicii externe americane imediat după căderea zidului Berlinului. Unii vor spune că un adevărat cowboy nu poate să nu invite la dans o tânără hărţuită de un vecin recalcitrant şi invidios. Aşa s-au trezit ţări mici din apropierea Mării Baltice integrate în hora atlantismului. Dar dacă lărgirea NATO înseamnă mai mult? Dacă proiectul hegemoniei SUA asupra Ucrainei, bunăoară, nu face decât să prelungească tezele geografului britanic Halford John Mackinder (1861–1947) despre importanţa regiunii euro-asiatice în bătălia pentru supremaţie dată permanent între puterile continentale şi puterile maritime?

Parlamentar britanic experimentat, Halford Mackinder a considerat esențială influența asupra regiunii vaste, compacte și intangibilă cu ajutorul forțelor navale, situată în centrul Eurasiei: stepele Ucrainei, platourile Asiei Centrale, plus fragmente din Federația Rusă și Kazahstanul de azi. Pentru orice imperiu, accesul facil la Marea Neagră și la *Heartland* înseamnă rezerva strategică de minerale, grâu și petrol. Altfel spus: apă, hrană și energie. Pe lângă războaiele maritime din marile oceane, bătălia pentru teritoriile Eurasiei pot să confere marilor puteri o poziție strategică, acces la rețele de transport terestru și capacitate de proiecție militară radială la granița dintre Polonia, Ucraina, România și Rusia. Europa de Est reprezintă poarta de intrare a Occidentului și, implicit, a Statelor Unite ale Americii într-o fortăreață plină de resurse. Putem înțelege astăzi bătălia pentru Ucraina ca fiind mai mult decât o înfruntare între ideologia liberalismului atlantist și ideologia colectivismului eurasianist. Mackinder ne-ar fi spus, probabil, că Ucraina nu este doar o margine de lume, ci este polul de stabilitate terestră opus ambițiilor maritime ale Imperiului american.

ȚARUL PUTIN: OFIȚERUL KGB, PREȘEDINTELE RUSIEI, LIDERUL GLOBAL

Geopolitica include nu doar jocul cu mărgele de sticlă al literaților, ci mai ales angajamentul oamenilor de stat și bătălia strategică a militarilor pentru controlul asupra unor teritorii. Eterul cuvintelor schimbătoare n-are consistența pământului inamovibil. Nu există stat fără teritoriu, deși există teritorii fără stat. Era conștient de această axiomă și fostul ofițer KGB care, în seara zilei de 31 decembrie 1999, avea ochii ațintiți spre vârful puterii din Kremlin. După un deceniu de haos intern, Rusia își găsea un lider hotărât să redea țării sale o măreție pierdută în labirintul tranziției de la comunism la

capitalism. Ultimele cuvinte ale lui Elțin către Putin – „ai grijă de Rusia!” – marchează începutul revanșei.

Noul lider moscovit venea cu amprenta unei copilării petrecute într-o familie modestă din Sankt Petersburg. Sub raport cultural, orașul lui Pușkin, Lomonosov și Ceaikovski era simbolul deschiderii Rusiei către Europa. Politic vorbind, Leningrad a fost metropola măcinată de neliniștile corifeilor bolșevici: agitatorul Grigori Zinoviev (1883-1936), administratorul Serghei Kirov (1886-1934), ideologul Andrei Jdanov (1896-1948), dar și revoluționarul Leon Troțki (1879-1940), ales președinte al Sovietului din Petrograd și șef al Comitetului Militar Revoluționar.

În faimoasa „duminică sângeroasă” (22 ianuarie 1905), pe străzile construite de șerbii lui Petru cel Mare s-au petrecut înclăștări letale, care l-au scos în prim plan nu doar pe preotul Gheorghi Gapon (liderul procesiunii pașnice), ci și pe ateul Grigori Evseievici Zinoviev. Trupele armatei imperiale au tras cu muniție de război în pieptul protestatarilor înfometați. Teologi de seamă, precum părintele Pavel Florenski, au reacționat după masacrul din fața Palatului de Iarnă, criticând represaliile puterii oficiale care, în fond,

se temea de reluarea acțiunilor teroriste de la finele veacului XIX care l-au ucis pe țarul Alexandru al II-lea. Organizarea sindicală a muncitorilor a continuat în clandestinitate.

După mai bine de un deceniu, Petrograd a găzduit grevele masive și revoltele de stradă ale fatidicului an 1917. Și-au plâns atunci durerea și neputința văduvele soldaților uciși pe front în primul război mondial, dar și țăranii înfometați care cereau pâine și pace. S-a mobilizat proletariatul din fabrici și uzine, dar și anumite pături orășenești. La 26 februarie, țarul Nicolae al II-lea a ordonat trupelor să tragă asupra protestatarilor și câteva zeci de oameni au fost uciși. A doua zi, garnizoanele au refuzat să mai deschidă focul și s-au alăturat demonstrațiilor. Sub presiunea Dumei, Nicolae al II-lea a abdicat în 2 martie, aducând domnia Romanovilor la un abrupt și neașteptat sfârșit.

O dinastie veche de trei sute de ani lăsa loc instalării unui guvern provizoriu condus inițial de prințul Lvov iar apoi de Aleksandr Kerenski. Chiar și după abolirea monarhiei absolutiste (marcată prin abdicarea țarului și arestul acestuia la domiciliu), noul regim republican a fost vehement contestat de consiliile ori sovietele

radicalilor de stânga, care-și doreau măsuri și mai drastice. În același timp, spun anumite izvoare, tânărul Dimitri Șostakovici, de numai 11 ani, s-a dus împreună cu tatăl său să-l întâmpine pe liderul Vladimir Ilici Ulianov. Liderul revoluției comuniste, proaspăt sosit din Elveția în stația de tren Finlanda, a rostit atunci faimoasele „teze din aprilie“.

Zeci de mii de exemplare din ziarul *Pravda* au fost distribuite populației și, până în octombrie 1917, brigăzile bolșevice preiau controlul mișcării muncitorești. În toamnă, garda roșie condusă de Lenin și Troțki a ocupat clădiri-cheie din Petrograd și a răsturnat guvernul Kerenski, socotit prea blând cu foștii asupritori. Palatul de iarnă e asaltat. Miniștrii sunt arestați. Ultimele simboluri ale trecutului sunt sfărâmate. Vulturul bicefal e sfâșiat. Pe urmele lui Piotr Verhovenski, avocații morții lui Dumnezeu, rupți de moralitatea tradițională, practică nonșalant nihilismul politic, deturnând ideile reformiste pentru a transforma totul într-o dictatură personală a lui Vladimir Lenin. Săvârșită de muncitori frustrați și intelectuali agitați, finanțată din Germania, promovată de briganzi, revoluția comunistă s-a consolidat rapid într-una

dintre cele mai sărace țări de pe mapamond. Punctul de plecare? Sankt Petersburg. A urmat apoi războiul civil și asasinarea țarului într-o țară predominant agrară, afectată de penurie și consecințele dramatice ale primului război mondial.

Cronicile zgomotoase ale unor evenimente epocale din istoria Rusiei nu l-au lăsat indiferent pe tânărul Vladimir Putin. Cel mai tare l-au marcat, însă, relatările mamei despre asediul orașului Leningrad din timpul celui de-al doilea război mondial. Blocada trupelor germane și finlandeze care în ziua de 8 septembrie 1941 au încercuit orașul de pe Neva (până la momentul eliberării sosit abia în 27 ianuarie 1944!) reprezintă un tablou central în fresca eroică a mitologiei sovietice. Aproape de trei milioane a fost numărul rușilor care au suferit bombardamente continue, la temperaturi de -20°C (sau chiar -40°C) în condiții drastice de subnutriție (primind zilnic doar 150–200 grame de pâine de calitate proastă). Sute de mii de oameni au murit atunci, în primul rând din cauza frigului, dar și a foamei.

Vladimir Spiridonovici Putin și Maria Ivanovna (născută Șelomova) erau muncitori obișnuiți. Tatăl

lui Putin a fost marinar în flota de submarine, însă invazia nazistă l-a determinat să se înroleze ca voluntar în batalioanele NKVD. Aflat într-o misiune de sabotaj desfășurată în spatele liniilor germane, Putin Sr. a fost obligat să se ascundă într-o mlaștină fetidă, în preajma căreia și-a pierdut peste douăzeci de camarazi. Ulterior, a fost grav rănit de o grenadă, fiind purtat pe spate prin apele râului Neva sub tirul de focuri al trupelor germane. Asemenea evenimente s-au întâipărit în mintea viitorului președinte al Federației Ruse, care povestește în memoriile sale despre suferința propriei sale mame înfometate până la epuizare și leșin. Dintre cei trei băieți ai cuplului Vladimir și Maria, primul copil (Albert) a murit prematur, iar cel de-al doilea (Victor) s-a stins după ce-a contractat difterie. Unchiul lui Vladimir Vladimirovici au pierit și ei în timpul asediului asupra orașului Leningrad.

Născut la șapte ani după eliberarea metropolei, tânărul Putin a cultivat memoria sacrificiilor făcute de „blokadnici“, mergând adesea la cimitirul *Piskariovskoye* pentru a depune flori și coroane la mormântul familiei. Tragedia personală s-a întrepătruns cu drama unei națiuni asediate de forțele hitleriste. Un frate pierdut

din cauza războiului, rude ucise, torturarea tatălui și înfometarea mamei (salvată *in extremis*): iată prețul plătit de niște simpli muncitori care nu visau decât să-și trimită la facultate unicul copil rămas în viață.

Vladimir Vladimirovici a studiat dreptul la Universitatea de Stat din Leningrad, unde l-a întâlnit pe mentorul său Anatoli Sobceak, viitor reformator liberal al Federației Ruse. Devine ofițer KGB și e trimis la Dresda unde desfășoară misiuni de obținere a unor informații sensibile în R.D.G. În orașul de granit, acolo unde zidurile purtau încă ecoul bombardamentelor ordonate de Churchill, tânărul ofițer a învățat ce înseamnă să colectezi date prețioase și să păstrezi tăcerea, ca un veritabil alchimist al confidențialității.

Să spionezi, să recrutezi, să ascuți – iată imperativele cotidiene asumate cu abnegație sovietică și răbdare stoică de Vladimir Vladimirovici Putin. A colaborat cu organizația est-germană Stasi, a șantajat profesori universitari, a manipulat și a instrumentalizat frica. În toiul revoltelor populare din toamna anului 1989, ofițerul KGB descoperă fisuri adânci în fundația de beton armat a URSS. A înțeles rapid că slăbiciunea statului generează stări de haos necontrolat. Revenit

la Sankt Petersburg, se implică în probleme de comerț exterior și, ca adjunct al primarului, se remarcă prin eficiență și loialitate.

În 1997, Vladimir Putin devine șeful administrației prezidențiale pentru afaceri externe. În 25 iulie 1998 este numit director al FSB (serviciul de informații pe care-l reformează după principiul obedienței oarbe față de structurile de putere ale Federației Ruse). După ce câștigă primul mandat prezidențial (26 martie 2000), Putin promite restaurarea ordinii sociale și redresarea economică a țării. După numai câțiva ani, miliardarul Mihail Hodorkovski este arestat pentru fapte de corupție. Noul conducător și-a propus un singur lucru: să întărească puterea executivă a Statului prin lupta cu oligarhii pe plan intern, dar și să întărească armata națională și diplomația.

Inițial, un Vladimir Putin deschis și conciliant chiar s-a bucurat de simpatia Occidentului. Perceput ca un „liberal autoritar“ (dacă nu cumva drept „un sincronist lovinescian“), Putin și-a dorit integrarea Rusiei în „lumea civilizată“. A existat chiar o „lună de miere“ care a inclus gesturi de mărinimie și solidaritate, cum ar fi susținerea explicită a SUA în campania

declanșată împotriva terorismului după 11 septembrie 2001. Putin a acceptat închiderea unor baze militare rusești din Cuba. Președintele George W. Bush Jr. a declarat, după prima lor întâlnire la Ljubljana, că l-a privit în ochi pe liderul Rusiei și că l-a descoperit ca pe o persoană de mare încredere („*very straightforward and trustworthy*“).

Pe timpul primelor operațiuni americane din Afganistan, SUA a avut acces la bazele militare ale Rusiei din Asia Centrală. Moscova a criticat războiul din Irak, dar a promovat mai departe amicitia dintre Putin și diferiți lideri occidentali, precum Tony Blair, Gerhard Schröder sau Jacques Chirac (interesat de logica multipolarității). Nu știm dacă Vladimir Putin învățase deja versurile superbului cântec „Blueberry Hill“ (lansat de inegalabilul Louis Armstrong), dar într-o zi senină de vară, senatorul Joseph R. Biden Jr. făcea, chiar în clădirea Senatului american, o declarație incredibilă: „Avem acum un lider în Rusia care, din propriile sale motive — și nu îl prezint drept un democrat de tip jeffersonian — își conduce națiunea spre o democrație deschisă. Aș îndrăzni să afirm că, de la Petru cel Mare încoace, niciun lider rus nu a privit

atât de departe spre Occident și nu și-a plasat destinul în tabăra occidentală într-o măsură atât de profundă precum a făcut-o acest om“ (16 mai 2002).

În aceeași perioadă, lideri politici europeni au vorbit chiar despre construcția unui „spațiu economic comun de la Lisabona la Vladivostok“, un proiect suspendat odată cu apariția revoluțiilor colorate din fostul spațiu sovietic. Angela Merkel a cultivat pragmatismul, menținând o strânsă dependență a economiei germane de energia ieftină a Federației Ruse. Diplomația telefonică a Berlinului n-a dat roadele așteptate. În Marea Britanie, cazul Skripal (adică organizarea unui asasinat pe teritoriul unei țări suverane) a condus rapid la înghețul relațiilor bilaterale. Doar țări precum Slovacia sau Ungaria și-au menținut deschise canalele diplomatice de comunicare cu Moscova.

În America, indiferent de viziunea economică diferită a republicanilor sau a democrațiilor aflați vremelnice la Casa Albă, proiectul expansiunii NATO (aplaudat, întâmplător, de RAND Corporation) a continuat neabătut. În 29 martie 2004, sub administrația George W. Bush Jr., Alianța Nord-Atlantică integrează încă șapte state est-europene:

Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, România, Slovacia și Slovenia. Pentru Vladimir Putin, era limpede faptul că Occidentul ignoră complet logica de securitate a Moscovei. Prin învecinarea directă a României cu Marea Neagră, NATO se apropia inacceptabil de granițele rusești. Era o mutație tectonică menită să profite de o evidență empirică: armata Moscovei părăsise deja Cuba și Vietnamul, urmând toate celelalte baze militare din Europa de Est, retrăgând aproximativ 600.000 de soldați amplasați în RDG, Polonia, Ungaria, Cehoslovacia (dar nu și în România!).

Drept răspuns, Statele Unite anunțau organizarea unor exerciții defensive la granița dintre țările baltice și Federația Rusă. Pentru Vladimir Putin, totul părea o provocare a imperialismului euroatlantic, mai ales pentru că interesele americane urmau să fie proiectate într-o convență cu puterea de la Kiev. Timp de secole, Rusia a privit Ucraina ca pe o putere vasală. Peste Ocean, nu doar marele George F. Kennan a atenționat, ci și subtilul Henry Kissinger a vorbit despre riscul unei înfruntări violente între Occidentul colectiv și puterea de la Kremlin, observând pe lângă lărgirea NATO, și ascensiunea șovinismului în Ucraina.

Războiul este continuarea politicii prin alte mijloace.

Războiul este provincia pericolului.

CARL VON CLAUSEWITZ

UCRAINA DEZBINATĂ: FEDERALISM SAU NAȚIONALISM?

La mijlocul secolului al XIX-lea, Ucraina nu exista ca stat. Teritoriile sale erau împărțite între două mari imperii: Rusia țaristă stăpânea estul și sudul (inclusiv Kiev, Harkov, Odesa, Crimeea), iar habsburgii controlau Galiția, Bucovina și Transcarpatia. Moscova a interzis folosirea limbii ucrainene în școli și administrație (Edictul de la Valujev, 1863; Ems Ukaz, 1876), în timp ce austrieicii au permis un plus de libertate culturală în Galiția. Port la Marea Neagră, Odesa a fost un nod comercial vital iar regiunea Donbas un centru al industriei miniere și metalurgice. Eliberarea iobagilor (1861) nu a adus prosperitate țăranilor, ci i-a legat economic de moșii și i-a împins spre muncă industrială precară. În Galiția, figuri

precum Ivan Franko și Mhail Hrușevski dezvoltau un discurs istoric și literar care anunța proiectul unui stat ucrainean. În Rusia, poeți precum Taras Șevcenko deveneau simboluri interzise, multiplicare în samizdat.

Chiar la finele secolului XIX, Mihailo Drahomanov propunea calea federalismului. Influențat de lecturile din clasicii greci, precum Tucicide, dar și sensibil față de ideile lui Giuseppe Mazzini sau Alexander Herzen, Drahomanov a studiat folclorul rutean și a înființat școli populare menite să educe tinerii ucraineni într-un spirit liberal. Pamfletar revoluționar fascinat de rigoarea savantului, el s-a distanțat de teroriștii bolșevici și a criticat inchizitorii roșii, denunțând autoritarismul țarist, mesianismul rusesc, dar și cultul violenței. Greu de încadrat în șabloanele uzuale ale istoriografiei naționale, Drahomanov (menționat cu numele Dragomanov în anumite documente austriece) a fost un intelectual de frontieră, socotit „sufletul mișcării panslaviste din Galiția“. Broșurile lui Drahomanov – tipărite la Geneva și introduse clandestin prin Germania ori România – se adresau elevilor de liceu, seminariștilor și studenților dornici de emancipare națională. Decesul timpuriu al

acestui sacerdot luminat a lăsat un gol imens în spațiul de gândire ucrainean.

Dacă Grigori Skovoroda propovăduia toleranța religioasă, pe urmele lui Voltaire, iar Taras Șevcenko (1814–1861) combătuse șerbia, promovând egalitatea tuturor cetățenilor într-o republică democratică, Volodimir Antonovici (1834–1908) celebra noțiunea de subsidiaritate și identitate locală a fiecărei minorități etnice și religioase. Toate aceste idei nu exprimau decât niște deziderate, fără să reprezinte un proiect politic concret. La finele Primului Război Mondial, Ucraina încă era o ficțiune romantică, un ideal fără corespondent pe harta continentului european. Vestul Ucrainei – Galiția orientală – se afla sub control polonez, iar administrația de la Varșovia practica o politică de asimilare agresivă. Limba ucraineană era marginalizată în școli, simbolurile naționale erau interzise, iar clerul greco-catolic, vector al identității, era supravegheat cu suspiciune.

În acest context s-a format o nouă generație de gânditori. Cei moderați, precum Victor Țiovkîi (1893–1937) au pledat pentru o Ucraina neutră, federalistă și membră a Ligii Națiunilor, într-o logică astăzi uitată sau voit abandonată. Helvetizarea Ucrainei, prin care

înțelegem afirmarea identității locale fără ofensarea alterității, a fost doar un vis frumos. Pe urmele sale a pășit Viaceslav Lipinski, gânditor conservator și agrarian care, la începutul veacului XX, susținea echilibrul între elitele militare, țărănești și intelectuale. El a făcut pledoaria pentru un patriotism bazat pe superioritatea cetățeniei în raport cu etnia sau confesiunea.

Ecouri ale moderației clasic liberale găsim în opera lui Ivan Rudnițki, intelectual militant dornic să fundamenteze experiența conviețuirii nu atât pe temelia unei iluzorii omogenități culturale, cât pe bazele unei națiuni civice, străină de obsesiile rasiale. Dacă națiunea este „un plebiscit zilnic“, așa cum spunea Ernest Renan, atunci direcția de mers contează mai mult decât originea istorică. Patria-mamă poate fi uneori blândă, alteori vitregă, dar copilul trebuie, în orice variantă, să devină un adult. În loc să vadă Ucraina drept un sanctuar al purității etnice și al narcisismului cultural, Lipinski și Rudnițki au propus modelul agorei grecești, străină de excesele Turnului Babel, dar și alergică la orice utopie totalitară.

În timpul primului război mondial, populația Ucrainei era prinsă între armatele austro-ungare și

rusești. Deportările și foametea au pregătit terenul pentru radicalizare politică. Revoluția din februarie 1917 petrecută la Petrograd și prăbușirea frontului au creat vidul de putere. Republica Populară Ucraineană (RPU) a fost proclamată la Kiev (noiembrie 1917) de Rada Centrală. La Brest-Litovsk are loc, în 3 martie 1918, actul oficial de semnare a unui tratat de pace între Puterile Centrale (Imperiul German, Austro-Ungaria, Turcia, Bulgaria) și Rusia condusă de Lenin. Pavlo Skoropadski, cu sprijin german, a instaurat la Kiev un guvern (aprilie 1918) de orientare conservatoare.

În zona apuseană s-a format rapid Republica Populară Ucraineană de Vest (noiembrie 1918). Războaiele polono-ucrainene, intervenția bolșevică și lipsa sprijinului occidental duc la prăbușirea proiectelor naționale iar mișcarea rutenilor din Bucovina de Nord pierde în fața unioniștilor de talia lui Iancu Flondor, cavaler de Storojineț.

Tratatul de la Riga (1921) împarte Ucraina între URSS (estul) și Polonia, Cehoslovacia, România (vestul). Republica Sovietică Socialistă Ucraineană (RSSU) devine membru fondator al URSS (1922), alături de Belarus, Rusia și Republica Transcaucaziană

(ce cuprindea Armenia, Georgia și Azerbaijan). În decursul timpului, la nucleu s-au adăugat și alte țări, ajungându-se la un număr final de cincisprezece republici unionale. Identitatea ucraineană se contura lingvistic, dar și plecând de la memoria mitologizată a cazacilor zaporojeni (aliații lui Ioan Vodă cel Cumplit în bătălia de la Cahul contra oștirilor turco-tătare, dar și mercenari în trupele lui Mihai Viteazu în timpul bătăliilor de cucerire a Transilvaniei).

Inițial, e permisă folosirea limbii ucrainene și dezvoltarea culturii naționale pentru a atrage sprijin popular. În 1929–1933, Stalin impune colectivizarea agriculturii, provocând foametea artificială cunoscută ca *Holodomor* (1932–1933). Milioane de oameni nevinovați au murit într-o stare de inaniție deliberată. Foametea a atins multe regiuni, inclusiv Kuban, Kazahstan sau Volga de Jos, unde ratele mortalității prin înfometare au fost comparabile cu experiența Ucrainei. Concret, ce se petrecea? Sub directiva lui Stalin, țăranii s-au trezit cu recoltele confiscate. Au pierit între trei și cinci milioane de ucraineni, iar în Kazahstan starea de inaniție a cauzat peste un milion de decese. A fost un act de genocid ținut împotriva identității ucrainene sau

o consecință tragică a unui sistem economic irațional, aplicat uniform, dar cu efecte distrugătoare chiar și-n zonele fertile? Istoricii au scos la iveală practici îngrozitoare și gesturi extreme de supraviețuire, precum canibalismul. Autoritățile interziceau țăranilor să plece, fapt care exprimă o intenție de exterminare. Alți cercetători au scos la iveală factori obiectivi, precum recoltele slabe la grâne și grave erori administrative pe canalul de redistribuție a cerealelor. URSS distrugea suflete și corpuri, transformând suferința într-un instrument de control și degradare. Cifrele morților vorbesc despre precaritatea existenței umane sub jugul ideologiilor totalitare. Satele sunt decimate, iar elitele culturale sunt epurate (dascălii și preoții fiind executați, deportați, reduși la tăcere). Structura socială rurală e distrusă. Ucraina devine sursă de materii prime și grâne pentru restul Uniunii Sovietice, dar cu prețul anihilării identității politice. În 1939, URSS anexează Galiția de Est și Volînia (teritorii luate de la polonezi), așa cum Bucovina de Nord și Basarabia de Nord sunt luate din trupul României în 1940. Ucraina ar fi putut fi o patrie comună pentru toți locuitorii săi, indiferent de originea tribală sau credința religioasă.

*Numai un nebun ar alege războiul mai degrabă decât
pacea, pentru că în pace fiii își îngroapă tații,
iar în război, tații – fiii.*

HERODOT

UMBRA LUI BANDERA LA KIEV

Din păcate, etnonaționalismul a avut câștig de cauză, așa cum vedem în zilele noastre, când statuile lui Aleksander Pușkin (poet exilat), Rodion Malinovski (general sovietic) sau Isaac Babel (scriitor) riscă să fie eliminate din patrimoniul orașului Odesa. *Cancel culture* (căreia îi putem spune și *cancer culture*) are o poveste mai veche. Autoritarismul și voluntarismul au devenit atribute ale mișcării rusofobe din Galiția interbelică, grație eforturilor lui Dmitro Donțov de-a combate comunismul în numele unei identități naționale sacralizate. Voința colectivă articulată în jurul unui ideal etnocratic era, natural, superioară drepturilor individuale. Rușii, în opinia sa, trebuiau priviți ca niște plebei și drept rasă inferioară, în timp ce

nemții reprezentau o forță superioară, cultivată și civilizatoare.

Scriitor inspirat de ideile fasciste, Donțov a cultivat o perspectivă irațională și extremistă asupra misticii naționale. Fascismul a promovat cultul forței brute și idolatria Statului împotriva cetățenilor cu opinii dizidente. A abolit prezumția de nevinovăție și a instaurat ordinea polițienească în detrimentul ordinii constituționale. Fascismul dă puteri nelimitate serviciilor secrete. De-a lungul istoriei, gândirea totalitară a produs transmutații kafkiene. Limfa a îngropat neuronii. Pânțelele a înlocuit creierul. Ura a mutilat sufletul și i-a distrus orice urmă de raționalitate, umanitate, decență și bunătate creștină. „Omul nou“ înzestrat cu o „inimă de piatră“ s-a simțit chemat să protesteze împotriva influențelor poloneze, rusești sau evreiești asupra societății ucrainene.

Galiția a fost laboratorul ideologic al xenofobiei promovate de „naționaliștii integraliști“, dornici să legitimeze violența fizică și retorica antisemită. Andrei Melnik a căutat să domolească tonul acestor apeluri exaltate la „puritate“, spre nemulțumirea tinerilor radicali. Așa a apărut criminalul de război Stepan

Bandera (cu nume predestinat), implicat direct în masacrele etnice asupra polonezilor și asupra evreilor din regiunea Volînia (1943-1944).

Fiu al unui preot greco-catolic, Bandera s-a format într-un mediu rural pentru care viața comunitară avea doi piloni identitari: biserica și școala. Preoții, printre cei mai educați lideri locali, erau vectorii memoriei istorice și, inevitabil, promotorii narațiunilor etnice. Tatăl lui Bandera, părintele Andrei, nu era doar păstor de suflete, ci și un susținător al mișcării identitare ucrainene. Astfel, încă din copilărie, Stepan învățase că politica și religia pot coexista într-un singur discurs, cel al mântuirii națiunii. Habsburgii, rușii țariști, polonezii, evreii, armenii, nemții – toți lăsaseră urme adânci în țesătura socială a Galiției. Această diversitate etnică, departe de a fi un laborator multicultural armonios, era o sursă constantă de fricțiuni.

După 1918, înfrângerea Austro-Ungariei și tratatele de pace au redesenat granițele. Pentru ucraineni, rezultatul a fost amar: visul unui stat unificat s-a destrămat. În locul lui, polonezii și sovieticii și-au împărțit teritoriul. În Galiția, mișcarea naționalistă s-a reorganizat în clandestinitate. Așa se face că, încă de la

începutul anilor '30, tânărul Bandera era deja implicat într-o rețea de militanți care distribuiau din mână în mână literatură dizidentă, redactată la mașina de scris și multiplicată pe foi volante. Această maculatură propagandistică nu era deloc neutră. Era inspirată din ideile lui Charles Maurras („politica înainte de toate”) și fascismul italian (Giovanni Gentile), dar și dintr-o reinterpretare vitalistă a „voinței de putere” (Nietzsche). Pentru Bandera, democrația era o „boală occidentală” a burgheziei, incapabilă să respingă spiritul mercantil al evreimii (socotită drept „agent al dezagregării naționale”). Unul dintre mentorii lui Bandera a fost Evghen Konovalet, care îi va explica natura precisă a unei activități conspirative, dar și rațiunile care fac inevitabilă violența politică. Așa au apărut sabotajele, atentatele și chiar asasinatele.

Naționaliști precum Stepan Bandera ori Mikola Sciborski visau la un „stat corporatist ucrainean”, care excludea pluralismul politic și prezenta națiunea drept un corp sacru, chemat să lupte cu imperiile cotropitoare. O parte din ideile rasiste ale lui Alfred Rosenberg și o parte din reflecțiile favorabile violenței asumate de Georges Sorel au permis radicalizarea

mișcării banderiste, care și-a asumat asasinatul politic asupra unui ministru polonez al Afacerilor Interne, pe numele său Bronisław Pieracki (decedat în 1934). Crimele capătă o valoare hagiografică: cei arestați de autorități ajung să fie, automat, glorificați ca niște eroi.

Operațiunea Barbarossa aduce trupele temutului *Wehrmacht* pe teritoriul însângerat al Ucrainei. Nu lipsesc nici faimoasele *Einsatzgruppen* implicate-n Holocaust și soluția finală, aplicată evreilor cu rădăcini vechi în zonă. Primii credincioși de religie mozaică au venit în secolele XIV–XV, provenind din Germania și Polonia. Evreii și-au asumat roluri economice esențiale – în comerț, servicii financiare și antreprenariat. În Cernăuți, limba idiș a fost tolerată și cultivată prin teatre și instituții școlare, reflectând un pluralism autentic, distrus de politicile naziste. Ucrainenii au fost prinși între două totalitarisme: unii au colaborat cu nemții (sperând la independență față de URSS), alții s-au alăturat partizanilor sovietici. Populația evreiască din marile orașe a fost exterminată.

Pe fundalul zgomotului provocat de gloanțe și vehicule blindate abia se mai auzeau clopotele bisericilor. În vara anului 1943, între pădurile Volîniei

și dealurile Galiției de Est, s-a consumat un episod diabolic: masacrarea a zeci de mii de polonezi de către brațul armat al Organizației Naționalistilor Ucraineni condusă ideologic de Stepan Bandera. A fost o operațiune meticolos planificată, decisă chiar la cel de-al Treilea Congres al OUN-B, unde s-a vorbit despre „eliminarea elementului polonez“ din Ucraina de Nord-Vest. Grupări extremiste au atacat sistematic comunități poloneze izolate, profitând de vidul de putere lăsat de retragerea germană. În ziua de 11 iulie a aceluiași an, peste 100 de localități au fost simultan atacate. S-au folosit puști, topoare, furci, au fost incendiate așezări omenești, s-au produs mutilări odioase. Pe lângă eliminarea polonezilor, s-a căutat inducerea unei stări de teroare și-n rândurile altor minorități naționale. Până în 1944, valul de violență ajunsese în Galiția de Est, în regiunile Lvov, Ternopil și Ivano-Frankivsk. S-au consumat atrocități fără seamăn asupra civilizației satești. Când imperiile se prăbușesc, ideologiile radicale transformă resentimentul în masacru.

Moartea lui Stepan Bandera la München, în 1959 – otrăvit cu cianură de Bogdan Stașinski, agent KGB

– n-a fost doar sfârșitul unei vieți, ci și începutul unei legende. În exilul ucrainean din Germania, Canada și SUA, figura lui Bandera a fost sacralizată, dezvoltându-se o mitologie similară poveștii lui Corneliu Zelea Codreanu (asasinat de soldații Siguranței lui Carol al II-lea în toamna anului 1938). După căderea comunismului, Bandera a fost reabilitat și prezentat drept luptător antisovietic, chiar cu prețul trecerii sub tăcere a antisemitismului și a crimelor sale fizice și morale. Revoluția Euromaidan a ridicat o nouă scenă pentru mitul Bandera.

În piețele din Kiev și Lvov, portretele sale au fost arborate alături de steagurile ucrainene și europene. Vestul Ucrainei se umpluse cu monumente dedicate lui Bandera: șaptesprezece în Lvov, unsprezece la Ternopil, zece la Ivano-Frankivsk, etc. Omagierea liderului facțiunii radicale a Organizației Naționaliste Ucrainene (OUN-B) a însemnat pentru foarte mulți cetățeni ucraineni și europeni (din Polonia sau România până-n Rusia ori Israel) o suspectă reabilitare a unui fost colaborator al Germaniei naziste, implicat direct în implementarea soluției finale. După 1991, revitalizarea memoriei etnonaționaliste a creat o profundă ruptură în

membrana memoriei colective împărtășită de vestul și, respectiv, estul Ucrainei. Președintele Viktor Iușcenko i-a declarat pe susținătorii lui Bandera „luptători pentru libertate“, instituind ziua de comemorare anuală în 14 octombrie, deși istoriografia dezvăluie ample crime de război săvârșite înainte de 1945. Etnonaționalismul ucrainean a promovat decenii la rândul o narațiune simplificatoare, exaltând obsesia solului și a sângelui, împărțind tranșeele istoriei între eroi și criminali, fără asumarea vinovăției radicalismului ideologic al perioadei interbelice. Așa s-a ajuns în punctul în care partide postcomuniste precum *Svoboda* au ajuns să ceară „purificarea“ Ucrainei de orice influențe străine.

Memoria lui Donțov e cinstită astăzi pe o stradă din Melitopol și printr-o plăcuță comemorativă la Kiev. Mult mai grav, însă, ideologia Grupării Azov (numită cândva Armata Neagră) și-a luat drept sursă de inspirație faimoasa organizație nazistă *Schutzstaffel* (SS), adică miliția voluntară a suporterilor lui Hitler. Andrei Bilețki a pledat cu succes pentru absorbția unui grup paramilitar privat în sânul gărzii naționale ucrainene (coordonată de Ministerul de Interne). Cămășile negre, simbolistica emblemei *Wolfsangel*,

declarațiile lui Bilețki (obsedat „să conducă rasa albă într-o ultimă cruciadă contra semiților“) și acțiunile de purificare etnică îndreptate împotriva romilor și a rușilor din Donbas confirmă existența unui extremism tribal ucrainean de sorginte fascistă. Însemnele organizației *SS-Sondereinheit Dirlewanger* au fost purtate de brigăzile armatei kievene. Putem găsi, de asemenea, emblema *Totenkopf* sau vulturul nazist. În Lvov, organizația extremistă *Der Dritte Weg* (Germania) și gruparea fascistă italiană *Casa Pound* au organizat o conferință îngăduită de autorități.

*Războiul este o problemă mult prea importantă pentru a fi
încredințată militarilor.*

GEORGES CLEMENCEAU

GÂLCEAVA IDEOLOGIILOR: LIBERALISM *VERSUS* EURASIANISM

Moscova a exploatat în sens propagandistic alianța conjuncturală (dar nu mai puțin bizară și murdară) între liberalismul occidental și etnonaționalismul galițian. Mai mult, Vladimir Putin a privit apropierea Ucrainei de Uniunea Europeană și NATO drept o trădare a „frăției slave”. Ideologia eurasiatrică împărtășită de Alexander Dughin are vechi rădăcini culturale și ecleziastice. După ce au văzut în Moscova a Treia Romă (autorul tezei fiind călugărul Filotei din Pskov în epistolele adresate țarului Vasile al III-lea într-un context marcat de intense așteptări eshatologice),

teologii oficiali ai Bisericii ruse au găsit suficiente justificări pentru expansionismul Imperiului țarist. Astfel, ei au încălcat nu doar principiul firav al autocefaliei Kievului, ci mai ales noțiunea de voință liberă a bisericii locale. Ideea că Moscova este ultima cetate ortodoxă neatinsă de erezie a dat naștere proiectului „Bizanț după Bizanț“, marcat uneori de o vizibilă distanțare (sau chiar rupere) față de patriarhul de la Constantinopol.

Traumele provocate de bolșevism (și compromisul istoric impus de Lenin) s-au metamorfozat într-o incontestabilă substanță mistică menită să hrănească, precum mana din pustie, poporul înfometat de sfințenie și adevăr. După anul 2000, ideologia oficială a puterii de la Kremlin a permis o fuziune stranie între discursul militarist (vizibil în proiectul Catedralei Forțelor Armate) și practica liturgică a Ortodoxiei. Scopurile lumești ale puterii politice s-au confundat sistematic cu obiectivele spirituale ale Bisericii. Dacă în Ucraina de vest, noțiunea de libertate individuală (definită ca libertate negativă, în termenii lui John Stuart Mill) a ajuns o valoare cardinală, în Ucraina de est a fost glorificată ideea unui *Da-sein* colectiv.

Elitele din Washington DC au subestimat fascinația discursului slavofil articulat de gânditori precum Ivan Kirievski și Nikolai Danilevski. În siajul acestor scriitori antimoderni, milioane de ruși creditează și astăzi legenda care prezintă patria-mamă drept victima unor campanii sălbatice lansate de străini (de la mongoli și tătari până la suedezi, coloniști francezi și soldați naziști). Istoriografia oficială neagă dimensiunea expansionistă a cruciadelor antiotomane celebrate-n scrierile gazetărești ale lui F.M. Dostoievski, de pildă. Mitul invincibilității nucleare a Rusiei a circulat decenii la rândul, în paralel cu doctrina infailibilității morale a soldatului rus (care „niciodată nu rănește copii”).

Rusia lui Vladimir Putin nu e și patria lui Piotr Ceaadaev, așa cum America lui Soros nu e și țara lui Patrick Henry („*give me liberty or give me death!*“). În faimoasele scrisori către o doamnă, Ceaadaev (declarat nebun pe timpul țarului Nicolae I) deplângea înstrăinarea propriului său popor de tradiția libertății („*nous n'appartenons à aucune des grandes familles du genre humain; nous ne sommes ni de l'Occident ni de l'Orient*“). În planul istoriei ideilor, e important

să recunoaștem existența unui paleoliberalism moderat de limbă rusă, cu rădăcini în conversațiile din saloanele literare ale veacului XIX, opus tiraniei și servituții. Grupul Petrașevski a contestat absolutismul monarhic, sadismul puterii absolute și cenzura ziarelor, ajungând în fața plutonului de execuție. Unii dintre tinerii condamnați, printre care și F.M. Dostoievski, cochetaseră cu ideile enciclopedismului francez sau ale socialismului utopic împărtășit de Charles Fourier.

Rusia postsovietică a ignorat aspirațiile unei elite autohtone care, de la Belinski până la Turgheniev și Herzen, și-a dorit ieșirea din solipsismul colectiv al unei autocrații orbite de propria-i trufie sau măreție. Radicalismul lui Ceaadaev n-a fost singular. Pledoaria pentru drepturi sociale, raționalism și progres economic a fost asumată de mulți tribuni ai literaturii dizidente. Aleksandr Herzen (1812–1870) a apărut reformele graduale, fără să accepte socialismul utopic. Vissarion Belinski (1811–1848) a cerut subordonarea conștiinței artistice luptei pentru dreptate. Ivan Turgheniev (1818–1883) a fost psihologul destrămării inter-generaționale. Ideile veacului XIX și-au găsit ecoul în scrierile unor condeie strălucite ale secolului

XX, precum Vasili Grossman, Andrei Amalrik sau Andrei Saharov. Cu toții au visat la o Rusie reconstruită după principiile democratice ale statului de drept. În același timp, oboseala și decadența morală a societăților apusene n-au încurajat articularea unui discurs prooccidental la Moscova. Europa vestică e consumată lăuntric de un puternic declin spiritual, religios și demografic. Obsesia profitului material rapid și divinizarea autonomiei individuale nu produc o viață fericită. Este ușor de sesizat regresul până-n punctul de jos al războaielor tribale interne: milioane de africani și asiatici veniți în Spania, Italia, Franța, Germania ori Marea Britanie să zguduie climatul de pace al lumii postbelice.

Liberalismul rus a combinat tradiția autohtonă (de la Petru cel Mare până la gruparea decembriștilor și a cadeților) cu enorma contribuție a iluminismului occidental. Regimul autocratic a și forțat modernizarea (prin reformele țarului Alexandru al II-lea), dar a și blocat emanciparea păturii țărănești, de teama narodnicismului și a anarhismului cu tendințe iacobine. Occidentul înseamnă și idealism kantian, dar și marxism revoluționar. Mimetismul cultural

(ori sincronismul politic) și-a dovedit limitele atunci când eșecul reformelor din perioada 1905-1917 a pavat drumul către victoria facțiunii bolșevice în lupta inegală cu social-democrații. Purtând un dialog intens cu școlile apusene de gândire, Rusia a fost și a rămas europeană, fără să rezolve dilema veche a luptei dintre autocrație și liberalism.

Într-o epocă în care modernitatea târzie etalează promisiunile pustiitoare ale unui nihilism inestetic, ale unui hedonism fără finalitate și ale unui pozitivism lipsit de semnificație, nevoia recuperării simbolurilor, a redescoperirii ascetismului și a invocării limbajului poetic (prin metafore și arhetipuri) vorbește de la sine. Omul nu e doar un obiect al plăcerilor ocazionale, nici un simplu subiect cunoscător, lipsit de emoție. Comunitatea națională e mai mult decât un agregat de date. Locurile memoriei vorbesc nu numai despre trecut, ci sunt spații vii ale legământului dintre trecut, prezent și viitor. O icoană, o troiță la răscruce de drum, o catedrală sau un vers de Pușkin sunt mai mult decât relicve – ele devin ferestre către o lume cu sens și adâncime.

Societăți avansate sub aspect tehnologic ratează frecvent aceste adâncimi spirituale. Iată efectele nedorite

ale multiculturalismului: atacuri teroriste, violență stradală, violuri și omucideri. Așa cum ne-a revelat scandalul din jurul lui Jeffrey Epstein, elitele globaliste sunt bânuite de nevroza erotismului gol și durerea unei vieți familiale deșirate. Nesfârșite psihodrame sexuale i-au implicat pe Hunter Biden, Woody Allen, Michael Jackson, Roman Polanski, Tiger Woods și alte personalități de prim rang ale culturii americane, evidențiind gama largă de comportamente deviante, bizarerii libidinoase, gusturi suspecte și idolatrii șocante. Și toate acestea, ancorate-n pledoaria tacită pentru hedonism, libertinaj și plutocrație. E lumea lui Petroniu, nu a lui Petru cel Mare. Alternativa? Cel puțin declarativ, Rusia îmbrățișează valorile sacre, familia tradițională, patriotismul și economia locală.

Ultragiat de acțiunile militare ale Occidentului, Vladimir Putin a căutat să construiască un discurs cultural alternativ despre societate, spiritualitate și statalitate. Biografii lui Putin scot la iveală lecturi surprinzătoare din Vladimir Soloviov, Nikolai Berdiaev și Aleksandr Soljenițin, dar și o sensibilitate aparte pentru compozitorul Dimitri Șostakovici. Pentru mulți din acești autori, modernitatea occidentală greșeste

printr-o fragmentare violentă a vieții, datorată unui raționalism excesiv care neagă valoarea de cunoaștere a experienței frumuseții. Din acest motiv, Soloviev caută să integreze cunoașterea mistică (accesibilă prin credință), demonstrația logică (disponibilă prin antrenament filozofic) și cercetarea empirică (prezentă în laboratoarele științifice). Doar așa omului i se poate revela diferența ontologică, adică totalitatea ființei, ireductibilă la un număr finit de ființări. Eclectic, dar genial, Soloviev a fost convins de importanța artei pentru medierea între planul divin și planul uman, avertizând totodată (în *Cele trei dialoguri despre Antihrist*) asupra idolatriei statului și a tentației puterii.

La rândul său, Nikolai Berdiaev se declară dezamăgit de masiva ofensivă birocratică a modernității împotriva omului redus la o piesă într-un angrenaj economic ori social. Obsedat de libertate, filozoful atras de personalismul creștin a respins atât comunismul (înrobit materiei), cât și capitalismul (adică obsesia profitului). Pentru că e făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, omul nu-și poate pierde chemarea sacră și demnitatea iconică prin transformarea lui într-o marfă.

Convins de forța geniului spiritual al Rusiei tradiționale, Putin s-a transformat dintr-un admirator sincer într-un critic viguros al Vestului, adică al lumii pe care tânărul ofițer KGB a studiat-o atent și a spionat-o neobosit. S-a convins, prin lecturi, că înfrângerea Germaniei sovietice se datorează mai ales sacrificiilor poporului rus, care a celebrat victoria contra lui Hitler în 9 mai 1945. A planificat, apoi, renașterea din cenușă a fostului imperiu, mizând nu doar pe lansarea unor strategii economice câștigătoare, ci și pe subtila putere a simbolurilor ancestrale, cum ar fi crucea, vulturul bicefal ori steagul tricolor.

Pentru slavofili, statul nu e doar o simplă entitate administrativă, ci o realitate spirituală înzestrată cu o misiune istorică, aceea de-a apăra civilizația rusă de orice amenințare externă. În drumul sinuos către matricea ideologiei eurasiatice, Vladimir Putin îl cunoaște și-l consultă pe Aleksandr Dughin, părintele noii Idei Ruse. Înzestrat cu o stranie conștiință apocaliptică, filozoful Kremlinului valorifică arhetipuri consacrate de mitologia Imperiului țarist, socotind posibilă unitatea dintre stat și popor într-o bătălie decisivă pentru salvarea sufletului slav.

Ideologia eurasiatică împărtășită astăzi de Serghei Karaganov, Alexander Dughin sau Vladimir Putin se alimentează, așadar, din vastul repertoriu de slăbiciuni fizice, paralizii spirituale și devierimorale ale lumii liberal-progresiste. Pe toate acestea, gânditorii conservatori ai lumii occidentale, de la Oswald Spengler până la Roger Scruton, le-au încondeiat cu zel. Dezamăgiți de barbaria culturală a grupului de la Davos, urmașii lui Aleksei Homiakov (hegelian convertit la Ortodoxie) au căutat să gândească identitatea Rusiei plecând de la specificul geografic al spațiului dintre Urali și Amur, dintre stejarul slav și pulberea mongolă, dintre gerul siberian și focul turanic. Moscova, confecționată ca o metanarațiune (sau contraideologie) menită să lovească în marotele discursului occidental despre progres și emancipare, încerca să capteze simpatia inavuabilă a Sudului global.

Acolo unde filozoful brazilian Olavo de Carvalho propunea respingerea globalismului dintr-o perspectivă libertariană, Dughin exaltă ideea statalității și necesitatea autoritarismului, sugerând, precum juristul german Carl Schmitt, că liderul are mereu dreptate. Critic al modernizării fără sfârșit, Dughin

detestă imperialismul atlantist și propune un sistem de alianțe menit să oprească expansionismul american, pe axa Rusia-China-Iran. Prin lărgirea NATO, americanii ar fi împântat un pumnal în inima lumii rusești.

Dincolo de formulele atractive ale filozofilor francezi sau britanici preocupați de contractul social, de parlamentarism și de consimțământul celor guvernați, apare și posibilitatea unei alte construcții identitare: civilizația eurasiatică. Aceasta este fascinată de promisiunile unui destin istoric excepțional al Sudului vital (în contrast cu Vestul senescent și degenerescent). Libertatea, atunci, nu e decât o necesitate înțeleasă, pentru a-l cita pe Spinoza. Oamenii așezați pe solurile binecuvântate dintre râurile Lena și Volga pot gândi viața comunitară în parametri străini de fetișul creșterii economice. Ce spune, în fond, Alexander Dughin? O lume care acceptă cazarismul, adică ungerea împăratului ori suveranitatea președintelui, nu e neapărat inferioară democrațiilor afectate de-o acută neliniște electorală și febrilitate competițională.

Istoria încăruntă a gândirii eurasiatice îl include pe excentricul Ivan Alexandrovici Ilin (1891-1974). Crescut într-un duh ortodox, purtând de mic în

sânge zarva lui Ruric (căpetenia varegilor din primul mileniu), Ivan a descoperit devreme puterea condeiului, amestecând cerneala din călimară cu cenușa unor vremuri pentru care democrația reprezenta doar un moft sau o erezie. Civilizația *nu* e o haină străină pe care s-o îmbraci după cum îți spune moda, nici vreun înveliș al culturii de consum. Nu, civilizația e fundamentul istoric, stâlpul și temelia unui popor ridicat din zoaie și noroaie pentru a zidi biserici cu turle aurite. Civilizația rusă, crede Ilin, e un imn adus Divinității prin sudoarea frunții țăranilor și sfințită prin sângele mărturisitorilor creștini. Rolul Ortodoxiei? Să combată ereziile omului recent: relativismul moral, hedonismul, ocultismul, satanismul și revolta luciferică a creației împotriva Creatorului. Din perspectivă eurasiatică, Rusia trebuie să promoveze nu doar un stil de viață (centrat pe valorile familiei), ci și o idee tare, coaptă-n bucătăria filozofilor conservatori capabili să depășească gândirea prin imitație. O civilizație are nevoie de catedrale ale spiritului, dincolo de bănci, mall-uri și arene. Fraternitatea nu se poate construi cu roboți.

Ilin a văzut poporul rus ca pe-o mare de candelă aprinsă, chemate să răspândească lumina Evangheliei

către toate neamurile. Pentru slavofili, orice conducător trebuie să fie, deopotrivă, un poet și un profet. Monarhia, pentru Ilin, e sacramentul de căpătâi al corpului politic. O Rusie pravoslavnică și penitențială, așezată sub sceptrul unui suveran care poartă crucea în locul coroanei: iată unicul ideal estetic și principiu de guvernare care mai poate să astâmpere morbul revoluțiilor deicide. Chemată să producă, mai ales prin suferință, sinteza unică între tradiție și modernitate, Federația Rusă reprezintă un pol de putere alternativ la Turnul Babel apusean. Numai prin autoritarism, ni se spune, Moscova poate gestiona un amestec spectaculos de religii, etnii și triburi. În imaginarul colectiv al propriilor cetățeni, Rusia este mai mult decât o țară: e un proiect civilizațional autarhic, sensibil diferit de fixațiile atlantismului (sinonime cu religia drepturilor omului, obsesia individualismului și cultul progresului tehnologic).

Geopolitica Ortodoxiei moscovite adoptă un limbaj sacral, care include referința la suflet, ordinea cosmică, comunitatea organică, trupul viu al poporului (*ethnos*), destinul istoric excepțional, rezistența eshatologică (*katechon*), dar și apologia familiei

tradiționale în detrimentul anomiei anarhice. Pentru liberali, identitatea națională poate fi construită, în timp ce pentru conservatori identitatea națională este, în cea mai mare parte, primită. Ne mișcăm, conceptual vorbind, între fluiditate și stabilitate; între inovație și experiența unui dar primordial. În locul deșrădăcinării cosmopolite, patriotismul conferă omului un sens edificator și chiar o misiune sacră, distribuită pe verticala valorilor revelate de Creator, nicidecum inventate de creatură. Ființa își capătă viață nu printr-o ruptură față de strămoși, ci prin asumarea condiției de moștenitor. „Gândirea slabă” a discursului *woke* refuză orice recurs la metafizică și deconstruiește miturile unei gândiri arhaic-tradiționaliste: patriarhatul, ierarhiile sociale, ordinea cosmică.

EXTINDEREA NATO ȘI LUMEA MULTIPOLARĂ

Criticii lui Putin l-au acuzat de „revizionism istoric“ pe fostul ofițer KGB invitat în 10 februarie 2007 la Conferința de Securitate din capitala Bavariei. Chemat să se adreseze tuturor diplomaților, militarilor și oamenilor politici adunați München, Putin a spus că o Rusie renăscută din cenușa istoriei poate redeveni arbitru într-o lume multipolară, fără să-și declare intenția de reconstrucție cultural-identitară a spațiului estic. Era atomică crește interdependența factorilor de securitate. Vladimir Putin a mai afirmat „interesul național“ al Federației Ruse: păstrarea, față de lumea apuseană, a unei distanțe spațiale pe care însuși Hitler n-a știut și n-a putut s-o cucerească. Discursul din 2007 reprezintă un moment de inflexiune în istoria relațiilor internaționale. Dacă

NATO a integrat, în intervalul 1999–2004, aproape toate țările est-europene (Polonia, Ungaria, Cehia, dar și România, Bulgaria, Slovacia, Slovenia și cele trei state baltice), deschiderea spre Ucraina aduce trupele Americii direct la frontiera cu Rusia. O asemenea decizie a iritat sfetnicii insomniaci din palatul prezidențial de la Kremlin.

O lume „unipolară“, a spus Vladimir Putin, nu poate fi decât o ficțiune periculoasă. Voința de putere a unui singur stat-hegemon chiar nu poate înlocui normele altor civilizați, țări sau culturi. Putin a criticat sistemele balistice amplasate în Europa centrală. Așa s-a născut programul de modernizare a rachetelor Topol-M, dar și a focoaselor MIRV, precum și multipla testare a rachetei hipersonice K65M-K. Așa cum Atena maritimă a generat temeri între generalii Spartei continentale, extinderea ordinii liberale americane a trezit profunde anxietăți la Moscova.

Frica produce mai puține compromisuri și mai multe confruntări. În termenii lui Heraclit, „războiul este tatăl tuturor“, adică regula de fier a (dez)ordinii mondiale. Interesele de securitate ale Rusiei au fost lezate prin convertirea unor foști sateliți sovietici în campioni

ai atlantismului („Noua Europă“ despre care vorbea Donald Rumsfeld). Fără să fie un simplu act defensiv, extinderea NATO a părut, la Moscova, o încălcare fundamentală a promisiunilor făcute la începutul anilor 1990, în contextul reunificării Germaniei. Mesajul virulent transmis de Vladimir Putin la Conferința de Securitate de la München (2007) a anunțat revenirea la doctrina sferelor de influență. Dacă țările est-europene suferă, pe bună dreptate, de-o anxietate structurală motivată de vechi traume istorice, decidenții politici din Washington DC au alt confort geopolitic și nu provoacă niciodată *gratuit* o mare putere nucleară. Cel puțin așa dictează regula raționalității. Imediat după 11 septembrie 2001, lumea a intrat într-o nouă dinamică. America a început să piardă războaie iar Moscova și Beijing au devenit aliați.

Doctrina lui Putin pleacă de la o solicitare imperativă: recunoașterea Federației Ruse ca jucător indispensabil pe scena globală. Ca succesor al URSS, Rusia este prezentă în Consiliul de Securitate al ONU, afirmându-și statutul de mare putere nucleară, energetică și ideologică. Prin menținerea conflictelor înghețate (Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud), Rusia

a indicat limpede o nevoie de menținere a sferei sale de influență și refuzul retragerii într-o poziție defensivă. Prin crearea Organizației de Cooperare de la Shanghai (2001), Moscova se reorientează către spațiul indo-pacific. Criticând unilateralismul american, Putin n-a pretins că acționează după logica dialogului sau a consensului. A exista, în relațiile internaționale, înseamnă să domini. Așa cum Germania cancelarului Bismarck (putere continentală) a iritat Imperiul Britanic (putere maritimă), „Rusia telurică” a enervat „America oceanică”. A avea sau nu dreptate reprezintă un factor secundar. Contează doar logica supraviețuirii și dorința de respect.

Nu mulți l-au luat în serios pe liderul de la Kremlin. Senatorul John McCain a spus despre țara care a dat lumii generali de talia lui Mihail Kutuzov sau Gheorghi Jukov că nu e decât „o stație de benzină condusă de niște mafioți cu pretenții de reprezentare a unui stat.” A urmat faimosul summit NATO de la București (aprilie 2008), unde s-a discutat o agendă complexă (inclusiv dosarul Afganistan și Kosovo), dar și extinderea umbrelei atlantice către Croația, Albania și Macedonia. Ceea ce a provocat cele mai aprinse discuții

a fost scutul antirachetă din România, perceput de Rusia ca o ameninţare directă la adresa securităţii sale, dimpreună cu posibilitatea extinderii NATO spre Ucraina (condusă atunci de Viktor Iuşcenko) şi Georgia (condusă de Mihail Saakaşvili).

Două ţări europene conectate la piaţa rusească, anume Franţa şi Germania, s-au opus acestei extinderi NATO, anticipând reacţia brutală a Federaţiei Ruse. România a vorbit, prin vocea preşedintelui Traian Băsescu, despre importanţa Mării Negre, dar Nicolas Sarkozy şi Angela Merkel l-au avertizat pe George W. Bush Jr. să nu lezeze brutal sensibilitatea lui Vladimir Putin prin declararea intenţiei de extindere a umbrelei de securitate până spre Kiev (dar şi spre Tbilisi). Şcoala de gândire neoconservatoare de la Washington DC a avut câştig de cauză şi reacţia Moscovei nu s-a lăsat aşteptată: confruntarea cu poliţia georgiană (august 2008) a tensionat şi mai mult lucrurile.

În data de 6 iulie 2009, la Moscova, preşedintele Statelor Unite ale Americii, Barack Obama, şi omologul său din Federaţia Rusă, Dmitri Medvedev, au anunţat înfiinţarea oficială a Comisiei Prezidenţiale Bilaterale SUA–Rusia sub directa responsabilitate

a Secretarului de Stat american Hillary Clinton și a ministrului rus de externe, Serghei Lavrov (omul descris de Teodor Baconschi, fost Ministru de Externe al României, drept „o legendă” și „un monstru sacru al diplomației mondiale... o personalitate fascinantă... posesor al unei experiențe internaționale inegalabile, foarte inteligent, dur, dar totodată și histrionic...”). Scopul acestei comisii? Promovarea unor proiecte comune menite să consolideze stabilitatea strategică, securitatea internațională și bunăstarea economică. Documentele oficiale invocau virtuți precum prietenia, cooperarea și deschiderea între cele două părți. S-au identificat direcții de acțiune, precum lupta împotriva terorismului, securitatea nucleară, schimburile culturale, dar și spațiul cosmic.

Din declarația aceluiași șef al diplomației române, înregistrată în 23 martie 2010 (după criza georgiană), locuitorii patriei noastre puteau afla că „Rusia are un suflet european...”. Același Teodor Baconschi se arăta deschis inaugurării unui Institut Cultural Român la Moscova, dar și finanțării traducerilor din clasicii literaturii rusești. Trebuie să recunoaștem că Europa traversa atunci o perioadă de relaxare, când

Gazprom făcea un puternic lobby pe lângă fundațiile politice germane, inclusiv Konrad Adenauer Stiftung (KAS), cu scopul finanțării unor școli de vară, programe educaționale și dezbateri publice despre posibila integrarea europeană a Ucrainei și Republicii Moldova, fără un calendar precis și fără promisiuni de securitate. La rândul ei, KAS (oficial alimentată cu banii contribuabilului german) a sprijinit cu sume consistente acțiunile unor demnitari de la București, cum ar fi președintele Fundației Creștin-Democrate, dl. Teodor Baconschi. Condiția? Respectarea indicațiilor trasate de Berlin țărilor est-europene, cu precădere României și Republicii Moldova, care nu aveau voie să lanseze dezbateri despre unionism. (În 13 martie 2010, același Ministru al Afacerilor Externe declara că alipirea Basarabiei de trupul Țării-Mamă nu este de actualitate.)

În primăvara anului 2012, conducătorul Americii, fiul unor neamuri amestecate, dar înzestrat cu grația unui tribun, a căutat să îmblânzească năzuințele țarului Putin într-o discuție cu Dmitri Medvedev. Într-o clipă de neatenție a istoriei, când microfonul nu fusese încă închis, Barack a rostit aceste cuvinte, cu o voce stinsă

dar fermă: „Sunt ultimele mele alegeri. După, voi putea fi mai flexibil. Transmiteți-i asta lui Vladimir.“ În 2014, Comisia Obama–Medvedev și-a dat duhul. Anexarea peninsulei Crimeea a oprit orice cooperare între cele două superputeri. Hegemonii invocau amicitia, dar își întăreau arsenalul militar. Se semnau convenții și acorduri pe hârtie, dar în Ucraina se săpau tranșee. Diplomația de fațadă n-a putut rezista. (Chiar și așa, Teodor Baconschi declara, în 19 august 2016: „Nu trebuie să cădem într-un antirusism rudimentar, pentru că asta devine o chestie populistă.“).

Demersurile săvârșite de ambele puteri confirmau predicția sumbră a lui William Burns, ambasadorul SUA la Moscova (și ulterior director CIA), care avertizase granzii din Capitoliu: „Ucraina reprezintă linia roșie absolută.“ Ce-a urmat? O contraofensivă nu doar militară, ci și reconstrucția fortărețelor ideologice ale Kremlinului prin care liberalismul occidental a fost combătut cu vechi și noi argumente filozofice, teologice sau geopolitice. Un personaj cheie implicat în acest demers a fost Serghei Karaganov (socotit un „Henry Kissinger al Rusiei“). Strateg sofisticat și apărător al ideii de lume multipolară, fondator al celebrului

„Club de la Valdai“, Karaganov a vorbit frecvent despre declinul hegemoniei americane, afirmând în acord cu Ilin că Federația Rusă nu e doar o țară, ci o civilizație cu valori proprii, străine de ambițiile deșarte ale postmodernității. Consilierul lui Putin a pledat pentru consolidarea unei alianțe ruso-chineze într-o arhitectură de securitate care exclude Occidentul, dar presupune relații bune cu țări precum Turcia, India sau Iran. Karaganov a pledat pentru redobândirea suveranității culturale a spațiului rusesc împotriva influențelor neomarxiste.

Respingerea pretenției de universalism a doctrinelor transumaniste promovate de Clubul de la Davos (prin vocea lui Klaus Schwab sau Yuval Harari) vine la pachet cu reîntoarcerea la vechea logică a realismului geopolitic, după care marile puteri își proiectează sfera de influență în proximitate. Pe scurt, Rusia își are propria școală neoconservatoare, fapt neglijat de mulți decidenți din capitalele occidentale. Cea mai mare greșală pe care o poți face într-un război e să-ți subestimezi adversarul. Occidentul n-a știut, poate, că ideile eurasiatice ajunseseră deja în manualele școlare, oferind națiunii rusești o platformă

ideologică ofensivă, dar și o consolare pentru trauma dezmembrării URSS.

Desigur, ceea ce pentru ruși a fost un fiasco (prăbușirea Uniunii Sovietice), pentru alții a fost o victorie fără margini. Nu putem uita rapacitatea liderilor sovietici din secolul XX, când Moscova a profitat de căderea Germaniei naziste și a Japoniei imperiale pentru a anexa teritorii sau pentru a instala regimuri comuniste în diferite țări ale lumii. Așa s-a ajuns la anexarea părții de est a Poloniei (inclusiv orașe ca Lvov, ulterior integrat în Ucraina), pe baza pactului Ribbentrop-Molotov (1939). Acordurile de la Ialta și Potsdam au confirmat o realitate tragică, pe care Occidentul n-a mai știut sau nu a reușit să o schimbe. Țările baltice au devenit republici unionale sovietice; România a pierdut Bucovina de Nord, Ținutul Herța și Basarabia; Finlanda a rămas fără Karelia și regiunea Petsamo. Rusia a anexat și Insulele Kurile și sudul Sahalinului de la Japonia, ocupând și regiunea Kaliningrad din fosta Prusie orientală (orașul lui Immanuel Kant numit Königsberg).

IMPERIALISM RUSESC, SPAȚIU VITAL ȘI FRONTIERĂ (DE LA GUMILEV LA DUGHIN)

Discursul revizionist despre frontierele istorice e întotdeauna problematic, dacă nu alarmant (mai ales pentru țările mici). Dorința de-a răpi bucăți de pământ poate fi socotită simptom al unei golănii intergalactice sau manifestare a unei anxietăți identitare. Astăzi, Vladimir Putin are o gândire diferită de Lenin ori Stalin. El nu-și dorește o structură de tip Comintern, însărcinată cu revoluția globală a proletariatului. Perspectiva Moscovei e diferită și pare inspirată, la nivel retoric, de scrierile unui Lev Gumilev (1912–1992) care a vorbit despre importanța

ocupării spațiului vital (*Grossraum*, în limbajul lui Carl Schmitt) din perspectiva combaterii anhiloziei sau entropiei statale. Nu marxismul internaționalist motivează acțiunile brutale ale statului rus, ci utopia eurasiatică. Vladimir Putin a afirmat unitatea istorică a rușilor și ucrainenilor, deși e greu să înțelegi utilizarea bombelor împotriva fraților. În ochii Moscovei, orașul Kiev are o valoare simbolică, întrucât fondatorii metropolei ucrainene provin din lumea rusească (*Rusky Mir*). Ucraina e o piesă indispensabilă în imaginarul geopolitic al doctrinei eurasiatice. Mistica lui Gumilev combinată cu gândirea apocaliptică a lui Dughin au oferit Kremlinului un nou lexicon menit să combată retorica neocolonială a lumii vestice. Rusia a început să fie portretizată drept fortăreața spirituală care amână „lucrarea fărădelegii” occidentale.

E important să înțelegem că imperiul american are astăzi în Federația Rusă nu doar un adversar militar, ci și un inamic ideologic, înzestrat cu o armată de gânditori și comunicatori pregătiți să-și apere proiectul de civilizație folosind uneori platforme alternative (cum ar fi Telegram). Susținătorii lui Vladimir Putin văd Federația Rusia ca pe un imperiu continental

imun la sancțiunile occidentale și perfect capabil să-și susțină dezvoltarea economică prin exploatarea resurselor naturale și a unei industrii autohtone. *Gazprom* și *Rosneft* nu sunt doar niște companii de stat, ci instrumente de proiecție geopolitică (de unde și legăturile tot mai strânse cu Sudul global).

Ideea de fortăreață militară justifică și plasarea unor sisteme antirachetă A2/AD în Kaliningrad, dar și investițiile masive în arme letale, precum Sarmat ori Poseidon. Au fost îmbunătățite rachetele balistice intercontinentale, sistemele de pionierat precum Avangard (vehicul planor hipersonic) și Kinjal (rachetă balistică lansată aerian). Rusia a militarizat și zona arctică, prin reactivarea bazelor nucleare din era sovietică și prin instalarea de sisteme de apărare aeriană și antirachetă (S-400). Flotele de spărgătoare de gheață au preluat controlul rutelor maritime nordice. Rusia a dezvoltat și un sistem capabil să intercepteze sateliți și rachete hipersonice (S-500 Prometeu), consolidând scuturi defensive stratificate în jurul unor regiuni critice. Baza rusească din Tartus a indicat o proiecție de putere semnificativă în Orientul Mijlociu. Utilizarea rachetelor de croazieră Kalibr (lansate de pe nave,

submarine și de pe uscat pentru a lovi ținte situate la peste 2.500 km) s-a dovedit relevantă în războaiele din Siria și, mai târziu, din Ucraina. Performanțele avionului de vânătoare (invizibil) Su-57 nu pot fi neglijate de niciun adversar declarat al Rusiei. În retorica eurasiatică, Occidentul decadent al zilelor noastre e doar eco-ul palid al unui trecut glorios, legat de civilizația Mediteranei sau de vechile imperii maritime ale Spaniei, Olandei sau Marii Britanii. Dialectica creșterii și a descreșterii e complicată, însă. Rusia și China sufocă orice element de creativitate antreprenorială, în timp ce America se dezvoltă spectaculos. Dacă lumea apuseană menține un ritm impresionant în spațiul inovării, Sudul global se laudă mai ales cu resurse minerale. Va redescoperi Occidentul izvoarele duhovnicești sau comorile spirituale care promit un viitor *uman*? Nu știm.

Pentru a contracara războiul hibrid lansat de Federația Rusă, Occidentul a denunțat sistematic nu doar corupția Kremlinului, ci și capturarea Statului moscovit de către „crema” securistă (*siloviki*) din jurul președintelui Vladimir Putin. Cum a rezolvat Uniunea Europeană propriul său deficit democratic? Prin mutarea atenției dinspre interior spre exterior.

Programele de finanțare ale societății civile au alimentat energia marșurilor disidenților din Moscova, între care vocea lui Aleksei Navalnîi a fost mereu răzbătătoare. Născut la 4 iunie 1976 într-o familie creștin-ortodoxă, având o mamă rusoaică și un tată ucrainean, pruncul Alioșa a fost botezat în secret de către bunica sa, care se temea ca nu cumva bunicul Anatol să-și piardă poziția în nomenclatura sovietică. După 1989, Navalnîi și-a dezvoltat gândirea într-o direcție sănătoasă, specifică patriotismului romantic ori conservatorismului național.

Navalnîi și-a dorit ca Biserica Ortodoxă Rusă să mențină vie credința în Dumnezeu, respectul pentru tradiție, dragostea pentru copii și respectul pentru valorile creștine, fără a se amesteca în viața politică. „Aș vrea ca Biserica să disemineze mai activ preceptele fundamentale ale creștinismului. E momentul să ne amintim care este misiunea sa primară: răspândirea învățaturii lui Iisus Hristos. Și Biserica ar trebui să fie încurajată, în toate modurile posibile, să facă exact asta. Deocamdată, totuși, în această țară proliferază doar formele exterioare ale religiozității“, explica Navalnîi într-un interviu acordat lui Adam Michnik.

Din păcate, Aleksei n-a apucat să vadă schimbările pe care și le-a dorit. El a decedat la 16 februarie 2024, în închisoarea IK-3 Harp, Regiunea Tiumen, Rusia. Prietenii și l-au amintit ca pe un jurist eminent, activist și politician rus. El a criticat corupția și regimul autocratic al lui Vladimir Putin, coordonând ample demonstrații, promovând valorile democrației și libertatea de opinie. În 2012, publicația *Wall Street Journal* l-a caracterizat pe Navalnîi drept „omul de care Vladimir Putin se teme cel mai mult”. În toamna anului 2013, Aleksei Navalnîi a candidat pentru funcția de primar al Moscovei, însă a pierdut în fața lui Serghei Sobianin, obținând doar 27% din voturi. Laureat al prestigiosului *Premiu Saharov* pentru libertatea de gândire, la data de 20 august 2020, în timpul unui zbor de la Tomsk la Moscova, el s-a confruntat cu o deteriorare drastică a stării sale de sănătate, necesitând spitalizare de urgență la Unitatea de Primiri Urgențe a Spitalului Municipal 1 din Omsk. În 22 august 2020, Aleksei Navalnîi a fost transferat la Spitalul *Charité* din Berlin care a comunicat oficial existența unor „urme clare de otrăvire” în corpul acestuia. La 2 septembrie 2020, cancelarul german Angela Merkel a declarat

că „opozantul rus Aleksei Navalnîi a fost otrăvit cu Noviciok“. Era soț și tată, căsătorit cu Iulia Borisovna Navalnaia, alături de care a avut doi copii: o fiică pe nume Daria (n. 2001) și un fiu pe nume Zahár (n. 2008). Patriot nu doar cu numele, Navalnîi a ales să se întoarcă acasă, știind că riscă moartea, dar punând mai presus iubirea de țară decât propria-i siguranță.

Occidentul a criticat, pe bună dreptate, comportamentele abuzive ale regimului Putin la adresa opozanților liberali sau conservatori. Lista victimelor e lungă și include nume diverse, precum Ana Politkovskaia (jurnalistă de investigație, ucisă în apartamentul ei din Moscova în 2006), Alexander Litvinenko (fost ofițer FSB, otrăvit cu poloniu în 2006 pe teritoriul Marii Britanii), Boris Nemțov (împușcat lângă Kremlin la 27 februarie 2015) sau Pavel Anton (politician și om de afaceri rus, căzut de la înălțime printr-o fereastră a unui hotel din India, în decembrie 2022). Toate aceste incidente confirmau bănuiala că Rusia este o putere iliberală.

*Omenirea trebuie să pună capăt războiului,
altfel războiul va pune capăt omenirii.*

J.F. KENNEDY

REGIMUL ZELENSKI: CENZURĂ, INTOLERANȚĂ ȘI CORUPȚIE

Ceea ce s-a spus mai puțin e faptul că și Ucraina post-sovietică a deviat spectaculos de la standardele democratice ale lumii apusene. Cum altfel s-ar putea explica decesele unor ziariști în condiții suspecte, neelucidate sau violente, asasinatetele, incendiile, otrăvirile, bătăile crunte, disparițiile ciudate și atentatele cu bombă, ajungându-se chiar până la moartea în custodia autorităților? Oles Buzina a fost împușcat lângă locuința sa din Kiev, la numai douăzeci și patru de ore după ce, în ziua de 15 aprilie 2015, parlamentarul Oleg Ivanovici Kalașnikov a fost lichidat. Glonțul, rece și anonim, a înlocuit interogatoriul,

procesul, verdictul. Vinovăția? Kalașnikov era membru al Partidului Regiunilor și fusese membru în Rada Supremă a Ucrainei. Regizate ca două acte gemene, asasinatele s-au produs cu o precizie de ceasornicar.

Asemenea răfuieli sau reglări de conturi nu fac parte din recuzita unor țări democratice. Ambele figuri au apărut mai întâi pe un website radical (*Mîrotvoreț*) dedicat „dușmanilor poporului“, considerați vinovați de „infracțiuni împotriva securității naționale a Ucrainei“. Publicația online a inclus, între altele, și numele lui Henry Kissinger, Tulsi Gabbard (demnitar în administrația Trump) sau Eden Golan (artistă israeliană). Să nu uităm că și Pavel Șeremet (2016) a dispărut într-un atentat cu bombă. Ecaterina Handziuk (2018) a fost atacată cu acid sulfuric, decedând la câteva luni după incident. Au existat și alte incidente înregistrate ca răzbunări venite din partea oligarhilor sau a rețelilor de crimă organizate.

Pe lângă pomelnicul nesfârșit de ziariști autohtoni asasinați înaintea anului 2014, pe teritoriul Ucrainei s-au petrecut acte reprobabile la adresa unor străini. Așa s-a consumat torturarea până la moarte a lui Gonzalo Lira (29 februarie 1968–12 ianuarie 2024), cunoscut

drept cineast, romancier și scenarist cu cetățenie americană. Stabilît în Harkov pe durata războiului, el a acuzat regimul lui Volodimir Zelenski de înclinații „neonaziste“, fiind ulterior reținut de către Serviciul de Securitate al Ucrainei pentru încălcarea articolului 436 din Codul penal ucrainean. Lira a murit de pneumonie într-o închisoare ucraineană, la vârsta de numai 55 de ani. Stranie și neelucidată a fost și moartea finanțistului Denis Kireev, participant la prima rundă de negocieri dintre Rusia și Ucraina în 2022 la Istanbul. Serviciul Ucrainean de Securitate (SBU) l-a eliminat sub acuzația de trădare, fără un proces corect desfășurat într-un tribunal legal.

Suspectă rămâne și moartea neelucidată a lui Andrei Portnov, un personaj controversat venit din proximitatea fostului președinte Viktor Ianukovici. Portnov și-a găsit sfârșitul în ziua de 21 mai 2025, la vârsta de 51 de ani, într-un colț al Madridului – un loc ce părea departe de furtunile spațiului ex-sovietic. Omul politic ucrainean tocmai își lăsase copiii la porțile Școlii Americane din Pozuelo de Alarcón (municipalitate situată în proximitatea capitalei Spaniei), atunci când asasinii, mascați și neidentificați, l-au ciuruit

cu gloanțe. O altă sentință nemiloasă la adresa unui adversar al proiectului Zelenski. Și presiunile violente la adresa profesoarei Marta Havrișko, femeie de origine evreiască și cetățenie ucraineană, au neliniștit spiritele.

Presa americană a ignorat drama lui Oleksii Arestovici, fost consilier prezidențial vreme de trei ani, analist militar, teolog și comunicator public, cunoscut pentru susținerea implicării Ucrainei (2019) într-un război cu Rusia, dar și pentru criticile adresate lui Zelenski. Fără vreo hotărâre judecătorească prealabilă, la 1 mai 2025, Consiliul Național de Securitate și Apărare al Ucrainei a impus sancțiuni personale împotriva lui Arestovici, cum ar fi retragerea distincțiilor și onorurilor primite de-a lungul carierei sale, cenzurarea conținutului distribuit pe platformele media, revocarea licențelor pentru activitățile sale educaționale (desfășurate sub egida școlii *Apeiron* care aplică în cadrul unor cursuri de dezvoltare personală atât psihologia, cât și logica ori strategiile de negociere). Locotenent-colonel în armata ucraineană, Arestovici a fost atacat și de Federația Rusă, dar și de intrepidul Zelenski, fiind obligat să ia calea exilului (locuind în Statele Unite). Evident, regimul de la

Kiev a pedepsit și alte personalități influente, precum Costiantin Bondarenko, Dimitro Vasileț, Miroslav Oleško, Pavlo Onișcenco, Alexandru Semcenko și Aleksandr Skubcenko (acuzăți pentru subminarea moralului public). Numeroase alte scandaluri includ și amenințările la adresa jurnalistului Iuri Nicolov, vinovat pentru că a scos la iveală corupția, minciunile și prevaricațiunile tolerate la vârful armatei ucrainene.

Nimic nou sub soare. Revelațiile *Cablegate* (2010) au scos la iveală implicarea decisivă a Departamentului de Stat în susținerea grupurilor prooccidentale din jurul unor lideri precum Petru Poroșenko (ulterior marginalizat de Zelenski). Documente verificate din perioada 2013–2014 arată în mod peremptoriu faptul că Victoria Nuland (subsecretarul de stat pentru afaceri europene) și ambasadorul Geoffrey Pyatt au avut discuții de poziționare și coordonare cu liderii opoziției ucrainene (Vitali Kliciko, fost pugilist de performanță, dimpreună cu Arseni Iașeniuk, economist și bancher de religie greco-catolică, provenit din regiunea Cernăuți). *National Endowment for Democracy* (NED) și *USAID* au sprijinit logistic și financiar (cu peste cinci miliarde USD) toate mișcările civice din jurul Euromaidan.

Disputa dintre monismul etnonaționalist al Kievului și pluralismul lingvistic, religios și cultural al ucrainenilor răsăriteni s-a tranșat în favoarea primului grup. Or, datele istorice vorbesc despre existența mai multor idiomuri, tradiții și memorii locale. Mozaicul lingvistic al Ucrainei merită o prezentare specială, dar putem spune că dialectul rutean, dimpreună cu ucraineana, româna, poloneza, rusa, slovacă și idiș s-au împletit în exprimarea vie a locuitorilor aflați la intersecția imperiilor (austro-ungar, țarist, otoman și, mai târziu, sovietic). Dacă rutenii vorbeau un grai arhaic, specific comunităților de slavi din zona muntoasă a Transcarpatiei, a Bucovinei de Nord și a Galiției, ucraineana standardizată se consolidează la finele veacului al XIX-lea prin mișcări de unificare etnică deliberată. Să nu uităm că Olga Kobylanska a fost o figură emblematică a modernismului ucrainean, fiind născută în 27 noiembrie 1863 în orașelul Gura Humorului, așezat sub umbrela vastului Imperiu austro-ungar. Anii tinereții au obișnuit-o cu diversitatea lingvistică a regiunii, unde ucrainenii, românii, germanii și evreii căutau să conviețuiască pașnic. Identitatea de frontieră au permis limbilor

germane, idiş şi, respectiv, poloneze să aibă ecouri în scrierile Olgăi Kobylanska. Milioane de oameni au crescut într-o asemenea ambianţă. Dialectele sud-vestice ale ucrainenilor au trăsături arhaice – precum sisteme vocalice ancestrale şi particularităţi fonetice şi lexicale, care păstrează împrumuturi din poloneză (mai ales în vocabularul agrar), din slovacă (prin contactele montane) şi din română (reflectând viaţa cotidiană). Rusificarea Ucrainei s-a derulat ca un proces sistematic, iniţiat sub Imperiul ţarist (secolele XVIII–XIX) şi intensificat în URSS (mai ales între 1930 şi 1980), promovând rusa ca idiom dominant prin intermediul educaţiei şi al administraţiei. În regiuni precum estul Ucrainei şi în oraşe cosmopolite ca Odesa, rusa a devenit prevalentă. Au apărut şi hibridizări lingvistice *sui-generis* (amalgamul numit *surzhuk*).

Dincolo de povestea limbilor, Ucraina a fost mereu un câmp de bătălie între nomazi şi agricultori, între stepă şi oraş, între venetici şi localnici. Niciun revizionism istoriografic nu-l va putea elimina pe cneazul Vladimir sau pe Iaroslav cel Înţelept din cronicile veacului X. Convertirea varegilor kieveni la Ortodoxie (988) rămâne un act simbolic fundamental

pentru identitatea religioasă ucraineană și rusească, deopotrivă.

În perioada medievală, tensiunea dintre mongoli, polonezi și lituanieni a produs adânci fisuri religioase și etnice. Dacă târâmurile din vestul țării au privit mereu către Roma petrină, comunitățile din răsărit au rămas loiale tronului patriarhal din Constantinopol și, mai târziu, sinodului ortodox al Moscovei. Cazacii liberi ai lui Bogdan Hmelnițki (socrul lui Vasile Lupu, ctitorul bisericii *Trei Ierarhi* din Iași) caută alianța cu Imperiul rus (1654). Timuș, fiul hatmanului Bogdan, s-a căsătorit cu domnița Ruxandra Lupu, care a și născut doi fii gemeni, după moartea soțului, locuind ani buni pe malul Nistrului. Memoria lui Bogdan Hmelnițki dăinuie peste o perioadă lipsită de statalitate, deși năzuința cazacilor de-a fi liberi a rămas vie. Polonezii stăteau la pândă iar oblăduirea țarului Rusiei a adus regulile autocrației moscovite. Zaporojenii se temeau de tătarii din Crimeea, care făceau comerț cu sclavi, jefuind și pustiind ținuturile. Nici otomanii nu erau mai blânzi, fapt binecunoscut și-n Moldova. Chiar dacă faimoasa Comunitate Polono-Lituaniană a fost slăbită de cazacii lui Bogdan Hmelnițki, urmașii acestuia s-au

întâlnit cu voința de fier a Ecaterinei a II-a, împărăteasa decisă, într-o logică specifică absolutismului monarhic, să curme orice pornire spre autonomie locală. Treptat, ucrainenii sunt priviți la Moscova drept rușii mici. Născută în furtuna bătăliilor dintre Occident și Orient, țara emancipată de scriitorii veacului XIX, trezită de naționaliștii interbelici, înfometată de bolșevici (prin crima numită *Holodomor*) și ocupată de naziști, a cunoscut mereu tragedia alegerilor imposibile.

După căderea comunismului, fără să fie rusească, dar nici deplin europeană, Ucraina a fost subminată de reforme incomplete, corupție endemică și gâlcevi ideologice profunde. A rămas un spațiu-tampon între SUA și Federația Rusă. Firul roșu al istoriei nu se desfășoară în linie dreaptă, ci prezintă mereu suișuri și coborâșuri. Vecinătatea cu imperiile e un blestem al geografiei și poate fi fatală.

Mariajul forțat dintre șovinismul rutean și liberalismul european s-a constituit atunci când gloanțele au secerat mulțimi de oameni aflați într-un dezacord politic. Martori ai sângerosului Euromaidan au vorbit despre lucrarea lunetiștilor care, precum niște umbre prelinse printre dărâmături, și-au fixat ținta

într-o direcție nemărturisită. Nu doar forțele de ordine au tras, ci și ucrainenii civili au lichidat alți ucrainenii civili: iată acuzația lansată de cercetători necruțători ai protestelor din 2014. Ca niște stafii ale trecutului interbelic, partizanii batalionului Azov s-au manifestat violent, sub privirile îngăduitoare ale Occidentului. Evident, războiul hibrid întreținut de Federația Rusă nu poate fi negat, însă documentările unui cercetător canadian de talia lui Ivan Katchanovski (*The Maidan Massacre in Ukraine*, Palgrave Macmillan, 2024) oferă informații copleșitoare în defavoarea propagandei oficiale. Au existat victime și călăi și de-o parte și de alta a baricadei.

Să nu uităm cum, în 15 decembrie 2013, senatorul John McCain declara în fața protestatarilor din Kiev: „Ucraina va face Europa mai bună, iar Europa va face Ucraina mai bună. Suntem aici pentru a susține cauza voastră justă, dreptul suveran al Ucrainei de a-și determina destinul liber și independent.” Ulterior, John McCain a fost fotografiat alături de liderul Svoboda, Oleg Tiganibok (un chirurg excentric originar din Lvov, acuzat de antisemitism și neonazism). Anumiți comentatori au avansat chiar ipoteza că SBU și CIA

au construit împreună baze militare secrete menite să antreneze soldații Ucrainei pentru conflictul din Donbas și pentru un eventual război subsecvent.

Federația Rusă a perceput fenomenul Euromaidan drept o amenințare existențială directă la adresa intereselor populației rusești din Ucraina. Posibilitatea orchestrării unui puci într-o țară neutră sub raport militar a ridicat multe semne de întrebare în mintea aliaților lui Putin. În pofida optimismului manifestat de analiști britanici precum Edward Lucas, deznodământul evenimentelor din 2014 n-a semănat deloc cu revoluțiile anticomuniste din 1989. În fapt, Ucraina nu era nici Polonia, nici Ungaria (țări omogene sub raport lingvistic și cultural). Deși legislația ucraineană prevede, teoretic, drepturi largi pentru minoritățile etnice, aplicarea normelor și prevederilor legale a fost mereu deficitară. Societățile culturale românești din Bucovina de Nord, între care Asociația Științifică Pedagogică „Aron Pumnul“, au cerut drepturi de predare a unor cursuri universitare în limba lui Ștefan cel Mare. Dacă în regiunea Kirovograd învățământul românesc a fost complet desființat încă din anii 1960–1970, zona Cernăuți s-a confruntat,

zeci de ani la rând, cu o acută criză de manuale, cadre didactice pregătite și recunoașterea diplomelor ucrainene la București. Clădirile publice din multe orașe au șters chiar și ultimele dăre ale memoriei românești. Presiunea socială asupra vorbitorilor de română a condus la utilizarea masivă a dialectelor slave.

În pofida acestei flagrante forme de intoleranță față de minoritățile etnice exprimate de Kiev, elitele occidentale au girat politicienii naționaliști, exultând atunci când s-a produs înlăturarea președintelui Viktor Ianukovici (ales la urne, contestat în stradă). Omul lui Putin a refuzat să semneze Acordul de Asociere cu UE. Au rezultat proteste violente cu un bilanț tulburător: peste 100 de morți. Reprezentanta administrației Obama a negat dreptul ucrainenilor de a-și forma propriul guvern fără influență externă. A urmat apoi catastrofa.

2 mai 2014: masacrul de la Odesa. Un marș al fanilor echipelor FC Cernomoreț Odesa și FC Metalist Harkov a fost atacat de activiști proruși în centrul orașului. Ciocnirile au degenerat rapid, ambele tabere folosind cocktailuri Molotov și arme de foc. După ciocnirile din Piața Catedralei (unde patru protestatari

rusofoni și doi banderiști au fost uciși în teribilele încăierări), a urmat incendiul de la Casa Sindicatelor, unde activiștii antimaïdan erau baricadați. Clădirea a fost înconjurată brusc și cocktailuri Molotov au început să fie aruncate prin ferestrele clădirii. Poliția locală n-a oprit asaltul. Un incendiu teribil a izbucnit din pricina baricadelor de lemn din interior și 42 de oameni, majoritatea rusofoni, au murit asfixiați sau arși. O crimă orchestrată? Știm sigur cumplitul rezultat: 48 persoane decedate și peste 200 rănite. S-a consumat, astfel, un episod de tip *Colectiv*, doar că victimele au fost vâdate ca șobolanii de confrății ori conaționali lor. Prea puțin mediatizat în presa românească sau occidentală, incidentul a fost investigat de Consiliul Europei care a remarcat „complicitatea poliției“ în desfășurarea evenimentelor. Abia în anul 2025, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a decis ca statul ucrainean să plătească despăgubiri victimelor și familiilor acestora (între 15.000 și 17.000 de euro). Tradiția de conviețuire pașnică s-a risipit. A urmat apoi plângerea și scrâșnirea dinților.

După fuga lui Ianukovici (februarie 2014), Donbas devine o rană sângerândă. Într-o provincie bogată

în minereuri și amintiri sovietice, acolo unde limba rusă e considerată *Muttersprache*, un război tragic a izbucnit dintr-odată. Pentru Ucraina de vest contau promisiunile occidentale, dar pentru Ucraina de est cântăreau cel mai mult certitudinile rusești. Oamenii simpli se tem că limba rusă ar putea fi interzisă în școli și biserici. Apar, deci, separatiștii înarmați și bine călăuziți de la Kremlin. În luna aprilie 2014, regiunile Donețk și Luhansk se proclamă „republici populare” iar referendumurile – făcute fără observatori – consfințesc ruptura de Kiev. Urmează riposta naționaliștilor care încearcă să izoleze regiunea Donețk, fiind ulterior încercuiți și decimați de forțele promoscovite.

Intervenția Europei occidentale conduce la semnarea unor acorduri de pace. Minsk I (septembrie 2014) rezistă foarte puțin. În luna februarie 2015, acordul Minsk II promite încetarea focului, autonomie locală și organizarea de alegeri. Părțile nu cedează iar Ucraina este, neîndoios, o țară dezbinată. Americanii știu asta și încep înarmarea trupelor kievene. Separatiștii au gloanțe, obuze, mine. Rușii împart pașapoarte. Se consemnează peste 14.000 morți și aproape două milioane de refugiați.

În Kiev, extrema dreaptă a utilizat cocktailuri Molotov și arme improvizate împotriva forțelor de ordine. Dmîtro Iaroș, vicepreședinte al Comitetului pe probleme de securitate națională și apărare al Ucrainei și liderul organizației paramilitare radicale „Trizub“, a declarat că principalul său obiectiv este „distrugerea imperiului rus“ – temă îmbrățișată și de batalionul Azov (unitate de voluntari cu certe origini neonaziste, ulterior integrată în Garda Națională a Ucrainei). Rapoartele *Amnesty International* (2015) au vorbit despre utilizarea torturii împotriva cetățenilor rusofoni din Ucraina estică. Alte personalități din cercul *Pravy Sektor* au intensificat discursul sectar, de excluziune și marginalizare a minorităților etnice. Tensiunile sociale au explodat atunci când milioane de credincioși ortodocși de limbă rusă și cetățenie ucraineană au fost invitați să rupă comuniunea cu Patriarhia Moscovei. Zeci de biserici au fost vandalizate sau confiscate, iar preoții multor lăcașuri de cult s-au trezit fie hărțuiți, fie bătuți, fie expulzați sau excomunicați.

În 2018, cu sprijinul președintelui Petro Poroșenko și al Patriarhului ecumenic Bartolomeu, a fost creată Biserica Ortodoxă Autocefală a Ucrainei

(BOAU), un act menit să rupă legăturile religioase cu Rusia. Să fie CIA complet străină de această operațiune? Libertatea religioasă a fost mereu pusă în discuție de autoritățile kievene. Peste 500 de parohii și-au schimbat afilierea ecleziastică. Statul ucrainean a intervenit brutal într-un domeniu rezervat exclusiv discernământului spiritual și libertății de conștiință a fiecărui individ în parte.

Un exemplu elocvent îl reprezintă atacul asupra faimoasei Lavra Peșterilor (Lavra Pecerska), fondată în 1051 de călugărul Antonie și considerată citadela spiritualității ortodoxe din spațiul kievean. Cronicile medievale compară complexul monahal cu „Noul Ierusalim“, inspirat de practicile mănăstirii Studion din Constantinopol și de rânduielile isihaste din Muntele Athos. Supraviețuind invaziilor mongole și tătare, Lavra s-a întins pe zeci de hectare și a devenit un centru al tiparnițelor îndrăgostite de cărțile slavone. Sub conducerea egumenului Petru Movilă, proiectele culturale și academice au luat amploare. Născut la Suceava în 1596, Petru Movilă era fiu de domn și nepot de mare logofăt, chemat de unchiul său învățat, mitropolitul Gheorghe, să urce treptele unei nevăzute

scări duhovnicești. Într-un târziu, a ajuns chiar să-și slujească Biserica și neamul cu râvnă și demnitate.

Petru Movilă a așezat știința de carte în conștiința ortodocșilor români, ruși și ruteni, căutând să-i imunizeze în fața exceselor raționaliste ale teologiei scolastice sau iezuite. Pribeag șlefuit de experiențele din Moldova, Muntenia și Polonia, el a studiat artele militare la Liov, fără să uite de ritmurile vieții îngeresti. Sub domnia regelui Sigismund al III-lea, bisericile ortodoxe s-au trezit cu averile sechestrare. Providența l-a ridicat în scaunul de Mitropolit al Kievului, al Galiției și a toată Rusia Mică, devenind un sânguinos apărător al bibliotecii Răsăritului creștin (blocând uniția încurajată de proclamația din Brest-Litovsk, 1596).

Mai mult decât un simplu vlădică, Movilă a fost un munte de erudiție enciclopedică. Ca diplomat ecleziastic și scriitor iscusit, el a menținut punți de legătură cu patriarhul Chiril Lucaris, dar și canale de comunicare directă între greci, slavi și români. A făcut din cetatea kieveană un nou Constantinopol: școli întemeiate, ziduri înălțate, biserici restaurate, spitale ridicate, azile de bătrâni și mănăstiri revitalizate. Fără

să-și uite vreodată rădăcinile moldave, Petru Movilă și-a publicat *Mărturisirea ortodoxă* în 1642, căutând să împace așteptările umaniștilor apuseni și neliniștile duhovnicilor răsăriteni. A murit în 1647 în faimoasa Lavra Pecerska, devenită stavropighie patriarhală.

Începând cu anul 1688, călugării Lavrei și-au asumat o subordonare față de Patriarhia Moscovei, un proces consolidat sub Petru cel Mare, când biblioteca mănăstirii a fost distrusă într-un incendiu atribuit agenților țariști (1718). Adoptarea unui stil arhitectural baroc a transmis o anumită deschidere către Occident, fără să trădeze însă moștenirea patristică. Devenită între timp monument UNESCO, Lavra e un reper pentru toți pelerinii ortodocși din lume: locul de petrecere al cuvioșilor Teodosie și Valaam, vatra Academiei teologice kievene, spațiu al catacombelor, chinovie pentru o mie de monahi (în vremuri înfloritoare), anticamera convertirii sfântului Luca al Crimeii și centru economic important, înzestrat cu zeci de cărămidării, turnătorii de fier, distilerii sau mori de făină.

După conflictele anului 2014, Kievul s-a opus acestei relații privilegiate între Lavra Pecerska și Rusia pravoslavnică. Deși a traversat lungi perioade de

criză sub regimul țarist și sub dictatura sovietică, mănăstirea nu și-a schimbat jurisdicția. Chiar dacă jafurile încurajate de Lenin au distrus patrimoniul Lavrei și chiar dacă iconostasul din argint al Catedralei Adormirii Maicii Domnului a fost topit pe vremea lui Stalin, călugării și-au menținut legătura cu Biserica Ortodoxă Rusă. În contextul războiului, Volodimir Zelenski a început opera de „purificare” a comunității monahale, anulând toate privilegiile obținute în trecut de către mănăstire (inclusiv un contract de închiriere gratuită și nelimitată pentru o parte a complexului). Guvernul naționalist a sancționat liderii comunității ortodoxe de limbă rusă, evacuând călugării din Lavra inferioară, socotiți agenți ai Moscovei. Prieten odinioară al candidatului Zelenski, mitropolitul Onufrie și-a pierdut mai târziu chiar și cetățenia ucraineană.

Născut la 25 ianuarie 1978, în Kryvyi Rih – oraș industrial din inima Ucrainei – și căsătorit cu Olena din 2003, Volodimir Zelenski poartă în buzunar o diplomă de drept pe care a folosit-o rareori, ca pe un obiect ornamental. Spirit mai degrabă orientat spre scena mondenă decât spre contemplare și reflecție, el și-a trăit gloria în schiuri, pe platouri de televiziune și

în satire cu inflexiuni de cabaret. Absența din tumultul Euromaidanului de la Kiev nu se explică printr-o reținere morală, ci prin ambiția de a-și proiecta numele prin emisiuni difuzate la Moscova. Rusia nu era atunci un tărâm blestemat, ci o piață fertilă unde putea recolta cifre de audiență, bani și aplauze.

Cariera lui Zelenski a urmat traiectorii bizare, oscilând între improvizații umoristice – unele de un grotesc deliberat, precum episodul „pianului” unde a „interpretat” o piesă cu ajutorul organelor genitale – și spectacole de divertisment calibrate pentru un public rus avid de umor facil. A cultivat un interes declarat pentru fitness și pentru rădăcinile sale evreiești așkenazi, asumate pe linie paternă. În culisele acestei notorietăți, Pandora Papers au adus la suprafață arhitectura financiară a firmei „Kvartal 95”, cu ramificații în Belize, Cipru și British Virgin Islands – rețea offshore pe cât de discretă, pe atât de profitabilă.

În Evul Mediu, eroismul era virtute personală; în „Evul Media”, curajul se trăiește prin delegație. Este lesne să vorbești la cameră în numele unor soldați care își petrec zilele și nopțile în tranșee, dar profund imoral să-ți împăunezi biografia cu jertfa lor. Și totuși,

soția lui Zelenski a pozat pentru reviste *glossy* în timp ce trupurile bărbaților din Avdiivka sau Pokrovsk se transformau în torțe umane, apoi în cadavre fără cruci.

Loviturile brutale asupra armatei și civililor poartă, desigur, semnătura Rusiei lui Putin. Dar încăpățânarea de a refuza neutralitatea aparține, în egală măsură, lui Volodimir Zelenski și lui Andrei Iermak – tandem care a preferat negoțul cu arme în locul păcii salvatoare. Fost producător de film, Iermak s-a insinuat în inima puterii de la Kiev, acaparând pârghii esențiale – Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Externe – și intervenind arbitrar în numiri și demiteri. Filtrând cu grijă informațiile către comandamentele militare, „cardinalul gri“ și-a atras acuzații de nepotism, corupție și neglijență gravă, inclusiv pentru gestionarea precară a bătăliei pentru Bahmut.

Pe lângă Iermak s-a insinuat și Oleg Tatarov (consilier pe probleme de securitate): un actor cheie în acțiunile de represiune internă. Implicat într-o anchetă asupra unei mite (2020) Tatarov a avut dosarul penal închis cu repeziciune, fiind criticat, doar trei ani mai târziu, pentru blocarea investigațiilor biroului național anticorupție (echivalentul DNA

pentru Ucraina). O altă figură interesantă din jurul lui Zelenski e Oleksii Reznikov, omul care a gestionat achizițiile militare și coordonarea ajutorului internațional în primii ani ai războiului. Sub ochii săi, hrana pentru militari (inclusiv ouăle pentru micul dejun al soldaților) a fost achiziționată la sume crescute artificial. Cercetările oficiale vorbesc despre zeci de milioane de dolari furați prin atribuirii directe de contracte, fără licitație. Pe lângă suspiciunea de corupție, Reznikov a fost criticat pentru gravă incompetență managerială. Un om-cheie din cercul intimilor lui Zelenski este Kirilo Timoșenko, cel care a coordonat ajutorul umanitar destinat familiilor celor decedați, veteranilor, răniților și altor categorii defavorizate. S-a descoperit că a avut parte de luxoase vacanțe în străinătate, atunci când luptele pe front erau în toi. Acestui Kirilo Timoșenko i se reproșează pierderea a miliarde de euro din ajutorul FMI și UE.

Obsesia pentru imagine și PR, cultivată de cuplul Zelenski–Iermak, a împins zeci de mii de soldați în malaxorul frontului estic. Un *ego* supradimensionat, aplecarea spre micromanagement și refuzul oricărui compromis diplomatic au sabotat inițiative de pace

și au alimentat acuzația – venită chiar din interior – că regimul de la Kiev a devenit un „cancer“. Criticii vorbesc despre corupție sistemică în jurul președinției: marginalizarea celor care nu jură loialitate personală, epurări în SBU, eliminarea judecătorilor incomozi, numiri în funcții-cheie fără criterii profesionale, suspendarea licențelor media, subminarea NABU (*Biroul Național Anticorupție al Ucrainei*). Achizițiile de armament și medicamente au ocolit licitațiile publice, trecând prin companii-paravan afiliate „pianistului“ în uniformă. Imaginea se conturează limpede: pârghiile statului, folosite nu pentru salvarea națiunii, ci pentru perpetuarea unei clientele politice obediente, sub umbrela unei junte militare.

E limpede pentru oricine faptul că Zelenski nu e Churchill. Tânărul Winston a trecut prin academia regală Sandhurst, a citit cu nesaț retorii Antichității și filozofia greacă, sfârșind prin a lua un Premiu Nobel pentru literatură (dacă tot l-a ratat pe cel pentru pace). Churchill a fost ministru, lord și cancelar, aflând, pe propria sa piele, că drumul spre putere trece prin greșeli, înfrângeri și reveniri spectaculoase. Zelenski a

ars toate etapele și s-a trezit direct în fruntea unui stat corupt și disfuncțional.

Churchill a nimerit în fața unui coșmar planetar, cu Hitler în Vest, Stalin în Est, Mussolini în Sud și o Americă izolată, care nu se grăbea să-și trimită băieții pe front. Zelenski, pe de altă parte, a avut un adversar mai slab decât Germania nazistă iar Occidentul i-a fost aliat. Când a îmbrăcat uniforma, Churchill a avut idei geniale, cum ar fi miracolul de la Dunkerque (în contrast, desigur, cu dezastrul de la Gallipoli din primul război mondial). Zelenski, în schimb, s-a dovedit un simplu amator în materie de strategie militară. Churchill știa să negocieze. L-a flatat pe Roosevelt, l-a îndurat pe Charles de Gaulle și a strâns mâna lui Stalin – știind prea bine că face pactul cu diavolul. Deloc naiv, el a înțeles că lumea se împarte în sfere de influență.

Sub Winston Churchill, democrația din Marea Britanie a rămas funcțională. Presa l-a criticat, opoziția a continuat să existe. Zelenski însă joacă pe un teren diferit: a tolerat abuzurile procurorilor și corupția generalilor, a intimidat minoritățile etnice, a interzis partide politice, a eliminat ziariști incomozi, a persecutat

preoţi şi episcopi ortodocşi, a amânat alegerile *sine die*. Sigur, războiul cere măsuri excepţionale, dar, fără o minimă respectare a cutumelor democraţiei, Ucraina nu se deosebeşte prea mult de Federaţia Rusă.

Churchill a fost un jucător de cursă lungă, devenind chiar un nonagenar. A început cariera în 1900, a fost prim-ministru de două ori şi a trăit să-şi vadă propriul mit consolidat. Înconjurat de naţionalişti radicali de la Kiev, Zelenski îşi vede cariera periclitată la nici 50 de ani. Comparaţia între Churchill şi Zelenski a fost de la bun început un exerciţiu de entuziasm superficial. Nu orice DJ poate deveni un dirijor de orchestră simfonică. Aşa cum istoria a cunoscut lideri ieşiţi din comedia boulevardieră – Mussolini, actor de teatru de provincie, Beppe Grillo, demagog talentat – tot astfel, Zelenski va descoperi, la capăt de drum, cum toate măştile cad. Posteritatea lui Zelenski va oscila între ştiutele extreme: bufon iresponsabil, în ochii criticilor; erou tragic, pentru susţinători; leu, pentru unii; vulpe, pentru alţii. Războiul, din păcate, nu este un *reality-show*. E anticamera iadului. După încheierea ostilităţilor nu mai rămâne decât verdictul necruţător al unui popor îndoliat. Gluma de mahala nu va consola nicio mamă,

iar costumul kaki nu va ascunde cifrele reci ale unor iremediabile pierderi.

În doar câțiva ani, Ucraina a devenit, practic, un „stat capturat”. Bărbați apți de muncă au fost reținuți pe stradă, în restaurante și-n biserici, fiind obligați să semneze acte de recrutare și trimitere pe front, chiar fără o minimă pregătire soldățească. Fenomenul eliberării actelor false de către comisiile medicale a explodat în perioada 2023–2025. Cei bogați și capabili să lupte au fost scutiți, contra unei mite considerabile, în timp ce oamenii cu dizabilități (inclusiv un epileptic) au fost mobilizați pe front. Demoralizarea societății civile a atins cote uluitoare. Măsuri coercitive, precum interdicția de a părăsi Ucraina pentru bărbații între 18 și 60 de ani, s-au aplicat selectiv. Au existat numeroase situații de umilire, șantajare și maltratare fizică a membrilor familiilor de soldați. Cazuri grave de suicid în rândul subofițerilor, mai ales, au fost raportate de ONG-uri independente, dar ignorate de autorități. În tot acest răstimp, guvernele occidentale au căutat să furnizeze Kievului zeci de miliarde de euro în granturi, împrumuturi și echipamente. Controalele asupra

cheltuirii acestor fonduri au fost minime. Lipsa unor mecanisme de auditare a războiului a permis înflorirea clasei „avertizorilor de integritate“, adesea conectați la administrația Zelenski (dornică să salveze aparențele).

Considerațiile propagandistice au prevalat în fața realităților de teren. Orice critică era etichetată ca „ajutor indirect pentru Rusia“, ceea ce a generat un climat de frică, mușamalizare și autocenzură. Standarde elementare de integritate au fost sacrificate pe altarul unei alianțe geopolitice fragile. Ucraina a fost tratată ca un bastion militar îndreptățit să mintă și să folosească pârghiile guvernamentale pentru a controla două treimi din platformele mass-media interne. Acuzația de „trădare“ a fost aplicată cu maximă ușurință tuturor celor l-au contestat pe Zelenski. Rezultatul? Stigmatizarea dizidenților și eliminarea *de facto* a pluralismului. Solidaritatea internațională cu poporul ucrainean a fost, literalmente, confiscată în beneficiul clasei politico-militare de la Kiev.

Sub conducerea lui Zelenski & Iermak, libertatea a slăbit iar corupția a înflorit. Serviciul de Securitate al Ucrainei a efectuat percheziții în mănăstiri și biserici, acuzând clerul de „activități subversive“ în favoarea

Rusiei. Legea nr. 8371, adoptată în 2023, a permis interzicerea organizațiilor religioase considerate „afiliate inamicului“. Peste 70 de preoți au fost arestați sau deportați, iar zeci de biserici au fost închise sau transferate forțat către Biserica autocefală (devenită, practic, un cult guvernamental). Achizițiile de armament, hrană pentru soldați, veste antiglonț s-au făcut și la prețuri de trei ori mai mari decât valoarea reală. Numeroase ajutoare internaționale, estimate la peste 400 de miliarde de dolari până la mijlocul anului 2025, au fost deturnate în scheme de fraudă. Arme cu proveniență americană au sfârșit, prin mijlocirea samsarilor ucraineni, în mâinile unor teroriști din cartelurile mexicane.

Pe lângă revizionismul istoric practicat de Kiev și încălcarea libertății de conștiință a credincioșilor Bisericii Ortodoxe Ucrainene afiliați patriarhiei Moscovei, Ucraina n-a reușit să scape de câteva importante metehne: naționalismul agresiv și dominația economică a oligarhilor (Igor Kolomoiski fiind inițial sponsorul și, mai târziu, adversarul lui Zelenski). Nu putem uita corupția endemică (scoasă la iveală de scandalul Burisma din 2019 care l-a inclus și pe

Hunter Biden), dar și o slabă capacitate administrativă a birocrăției centrale și locale. Procurorii au lansat numeroase acuzații de spălare de bani la adresa unor persoane fizice, însă mecanismele instituționale de corupție au rămas neschimbate. În pofida acestor lipsuri structurale, numeroși oficiali ai Americii au afirmat limpede posibilitatea ca, într-o bună zi, Ucraina să devină membră UE și NATO. S-a întâmplat în 2005 (la întâlnirea dintre George W. Bush și Victor Iușcenko), în 2008 (la întâlnirea de la București dintre Vladimir Putin și liderii Alianței Nord-Atlantice), în 2009 (cu ocazia unor cuvântări ale lui John McCain) dar și în 2021 (când senatorul Chris Murphy a vorbit despre un *Membership Action Plan*).

Câteva luni înaintea invaziei Ucrainei, Rusia a transmis administrației Biden două proiecte de reorganizare a arhitecturii de securitate europene. Solicitățile Moscovei includeau înghețarea extinderii NATO și oprirea activităților militare în Ucraina, Europa de Est, Caucaz sau Asia Centrală. Casa Albă n-a dorit să renunțe la politica „porților deschise.” Mai mult, administrația americană a considerat importantă staționarea unor batalioane multinaționale

în țările flancului estic. Rusia afirma că nicio parte n-ar trebui să întreprindă măsuri ce afectează securitatea celeilalte. În răspunsul oficial oferit în 26 ianuarie 2022, americanii s-au arătat dispuși să negocieze doar controlul rachetelor cu rază intermediară și măsuri de transparență pentru sistemele *Aegis Ashore* din România și Polonia, introducând și clauza unor inspecții reciproce în baze rusești. În tot acest timp, Rusia a mobilizat trupe masive la frontiera ucraineană, escaladarea tensiunilor culminând prin lansarea, în data de 24 februarie 2022, a unei „operațiuni militare speciale“ care a atins integritatea teritorială a Ucrainei.

RĂZBOI TOTAL: MOSCOVA NU CREDE ÎN LACRIMI (2022-2025)

Incălcând dreptul internațional și principiul suveranității teritoriale, Rusia a ales nouă direcții de atac simultan: Kiev, Harkov, Lugansk, Cernihiv, Sumi, Mikolaiv, Mariupol, Herson, Zaporijie. Orașe distruse, case pulverizate, apartamente eviscerate, grădini și locuri de joacă bombardate. Pentru ce? Suferința a milioane de mame și copii, ca și iadul războiului din prima linie, a mișcat orice inimă care nu s-a lăsat împietrită de cinism și lene spirituală. Drama Ucrainei a indignat și a îndoliat români, americani, europeni și cetățeni ai planetei, indiferent de religie sau naționalitate. Oamenii din țările est-europene au arătat

dragostea bunului samaritean față de refugiații veniți pe timp de iarnă să-și găsească liniștea sufletească, dar și puțină hrană sub un adăpost.

Condusă autoritar, fără prea multe scrupule, Rusia a pornit un război de agresiune inacceptabil și intolerabil pentru observatorii apuseni. În loc să urmărească prosperitatea materială a poporului rus, democratizându-și instituțiile și asigurând alternanța la putere, Moscova a ales calea belicoasă a divorțului față de modelul democratic și, implicit, o deschidere eurasiatică pentru legăturile culturale și comerciale cu Sudul global. Rusia și-a amintit că timp de câteva sute de ani, din vremea lui Petru cel Mare măcar, a fost un vast imperiu și nu doar o anexă a Europei. Integrarea Ucrainei în NATO a reprezentat pentru Vladimir Putin ceea ce a fost trecerea Rubiconului pentru Iulius Cezar.

Evident, doar o lectură naivă a istoriei ne-ar putea sugera că tancurile rusești au dorit să salveze Ucraina de virusul *woke*. Evanghelia te cheamă să iubești, nu să uciizi; să-ți respecti aproapele, nu să-i împlânți cuțitul în spate. Empatia elementară ne obligă să condamnăm inițiatorii acestui război fratricid. În Moscova, teologul

dizident Andrei Kuraev a criticat „interconectarea neuronală” a Bisericii Ortodoxe Ruse cu administrația prezidențială a lui Vladimir Putin. Doar așa se explică apariția unor anomalii spirituale, cum ar fi „binecuvântarea” cu apă sfințită a rachetelor nucleare. Cum poate cultura vieții să intersecteze religia seculară a morții? Demonizarea lumii occidentale (redușă la globalism) a permis, ulterior, justificarea războiului din Ucraina.

Am denunțat și noi accesele de nebunie ale celor care, invocând rațiunea de stat, s-au lăsat ghidați de-o sete irepresibilă de răzbunare, faimă, bani și putere. Când o decizie militară e luată în chip ireversibil, atunci trebuie să cauți o explicație dincolo de psihologie sau economie. Resursele minerale ale Ucrainei au contat prea puțin în decizia din spatele invaziei. Numai neștiutorii pot crede că patria lui Putin ar fi insuficient de bogată. Din Sankt Petersburg până la Vladivostok, țara se lăfăie pe suprafața a două continente și-n dimensiunea temporală a unsprezece fusuri orare. Nu putem găsi vreun temei economic, moral ori spiritual pentru atrocitățile comise de armata Federației Ruse. N-ar fi posibil, totuși, să detectăm un raționament geopolitic și identitar? Nu

s-a temut Moscova de efectul de domino, atunci când la Kiev s-ar instala un guvern proamerican? Oare fricile unei supraputeri sunt toate ficțiuni?

Realitatea tragică a oricărui război ne obligă să descriem fapte, fără să activăm resentimente; să înțelegem situații istorice fără să le justificăm; să contextualizăm decizii politice, fără să le îndreptăm. Țările mari au armate solide pentru că se tem de egalii lor. Pentru Rusia, singurele puteri comensurabile sunt China, India și Statele Unite. Frica de adversar justifică, uneori, comportamente paranoice, la oameni, dar și-n sânul unor națiuni. E valabil, mai ales, pentru superputerile lumii. Iată de ce retorica vitriolantă sau disprețul visceral pentru Federația Rusă nu ajută la dezvoltarea unei argumentații de tip rațional. Reducția fenomenologică, aici, ar putea fi o metodă utilă aici: să privim spre *lucrurile însele*, cum ne îndemna Edmund Husserl (1859-1938). Și care sunt *faptele* incontestabile ale anului 2022? Disponibilitatea sistemului de putere al Federației Ruse de-a porni un război cu armata Ucrainei susținută de NATO. Scopul? Excluderea Statelor Unite din sfera de influență a faimosului *Heartland*. De unde atâta încrâncenare existențială?

Realitățile nu țin cont de sentimente. Cifrele despre morții îngropați și muniția pierdută sunt mai importante decât speculațiile despre psihologia conducătorului X sau Y. Iată de ce propunem o lectură realistă a seismului geopolitic provocat de războiul din Ucraina. Orice fenomen istoric amplu manifestă o complexitate ireductibilă. Când milioane de oameni pier într-o conflagrație, e important să renunțăm la grila de lectură maniheistă a istoriei. În plus, competențele oricui sunt limitate de granițele propriiei sale specializări (dacă aceasta există). Modestia intelectuală ne cere să admitem, dimpreună cu apostolul Pavel, că „doar în parte cunoaștem și doar în parte profeșim“ (I Corinteni 13, 9). Simplul fapt că Federația Rusă este o putere nucleară ar fi putut obliga liderii NATO și decidenții cancelariilor occidentale să evalueze mai prudent conflictul din Ucraina. Uneori, mai binele este dușmanul binelui.

Dacă tiradele motivează combatanții din linia întâi a frontului, politicienii și diplomații chemați să oprească războiul ar fi trebuit să-și acorde șansa unui experiment intelectual nuanțat, știind că multitudinea faptelor de pe teren atrage după sine și noianul de

interpretări juste. Chiar și după consumarea a două milenii și jumătate de la războiul peloponesiac (431-404 î. Hr.), încă se mai scriu cărți despre înfruntarea dintre Atena și Sparta. În egală măsură, vedem altfel drama locuitorilor Siciliei când ne gândim la încrâncenarea bătăliei între Cartagina (putere maritimă) și Roma (putere continentală) asupra Mediteranei.

Cei obligați să oprească din fașă războiul ar fi putut împărți tabloul clinic al conflagrației într-un cadran format din patru categorii de interpreți: idealiștii, realiștii, optimiștii sau pesimiștii (fiecare cu nuanțe războinice sau pacifiste). Idealiiștii războinici și optimiștii incurabili (precum Niall Ferguson sau Douglas Murray) au transmis Kievului încrederea lor neșărmurită în capacitatea Occidentului de-a învinge militar și economic Federația Rusă. Pentru acești comentatori, bătălia pentru Ucraina a avut ca miză, pe lângă slăbirea Rusiei și pacea Europei, salvarea ordinii liberale din Occident. În repetate rânduri, istoricul scoțian N. Ferguson a subliniat importanța unității frontului euro-atlantic, chemat să crească vertiginos cheltuielile militare pentru a gestiona oricând un pericol iminent. E o abordare ofensivă împărtășită și

de Polonia conservatoare, ceea ce nu surprinde câtuşi de puţin. Est-europenii au toate motivele istorice să se teamă de agresiunea Moscovei, cunoscând pe propria lor piele durerea cnutului rusesc.

Aşa s-au putut justifica sancţiunile economice severe, alimentarea necondiţionată cu arme a trupelor kievene, dar şi excesele fastidioase, precum boicotul artiştilor de limbă rusă sau discriminarea sportivilor premiaţi cu titluri şi medalii, dar privaţi de intonarea imnului naţional. Unii analişti exaltaţi au sugerat posibilitatea umilirii Kremlinului prin redobândirea peninsulei Crimeea, dar şi eventualitatea morţii subite a lui Vladimir Vladimirovici Putin sau iminenta descompunere administrativă a Federaţiei Ruse. N-a fost să fie. În şcoala realismului tragic l-am găsit pe John Gray. Filozoful britanic şi-a manifestat solidaritatea emoţională cu poporul ucrainean, dar ne-a avertizat că Federaţia Rusă nu poate fi eliminată din schema viitorului geopolitic al Europei. Moscova rămâne un actor important şi impredictibil. Anihilarea armatei lui Vladimir Putin s-a dovedit a fi o utopie. În plus, a socoti că oamenii fără aspiraţii liberale sunt mai puţin inteligenţi, morali sau creativi decât cei îndrăgostiţi

de globalism reprezintă o insultă de tip rasist la adresa tuturor marilor civilizații din afara spațiului euro-atlantic.

Conflictul moral între anglo-americieni și slavi ascunde o imensă neînțelegere. Poate cineva nega incredibile realizări ale sportivilor ruși, convingi că disciplina e o formă de libertate? Când voința transformă corpul într-o operă de artă, victoria devine o rutină. În campionatele de hochei, rușii au fost invincibili decenii la rând, câștigând prin rafinament tehnic, mișcare fluidă și armonie între jucătorul individual și echipă. Vladislav Tretiak nu era doar un portar – era o metaforă a indestructibilității. În gimnastică, Larisa Latîнина (optsprezece medalii olimpice) și Olga Korburt („vrăbiuța de la Minsk“) au arătat lumii că perfecțiunea nu este doar o formulă de stil, ci o realitate vizibilă în geometria mișcărilor care întruchipează ideea platonice de frumusețe. În luptele greco-romane, „experimentul siberian“ numit Aleksander Karelin a șocat o lume întreagă, fiind neînvins vreme de un deceniu. Ca un Atlas modern sau Hercule dezlănțuit, Aleksander își ridică adversarii ca pe niște jucării, fiind definiția mitologică a forței brute.

În domeniul patinajului artistic (Evgheni Plușenko), la haltere (Vasili Alekseiev) și atletism (Valeri Borzov), școala rusească a găsit mereu drumul spre podium. A nega talentul nativ al sportivilor slavi e o formă de prostie. Problemele Rusiei nu sunt în sport, cultură sau etica muncii.

Cât privește ipocriza liberalismului, să privim spre indignarea selectivă a apostolilor toleranței din Occident. FIFA a putut organiza în Qatar faimosul Campionat Mondial de Fotbal din 2022, chiar dacă regimul politic teocratic al emirului Tamim ben Hamad Al Thani a condamnat în repetate rânduri stilul de viață al cuplurilor homosexuale, interzicând propaganda transgender și limitând drepturile politice ale femeilor musulmane. America s-a putut alia și cu monarhia din Arabia Saudită, în pofida absenței unor instituții specifice democrației ateniene (cum ar fi libertatea de exprimare).

Raționamentul din spatele declanșării războiului ucrainean trebuie căutat în teoria sferelor de influență. Iată opinia împărtășită de faimosul psihoterapeut Jordan Peterson, ajungând până la jurnalistul Tucker Carlson, senatorii J.D. Vance sau Rand Paul, Marjorie

Greene și Robert Kennedy, dar mai ales *președintele* Donald J. Trump. Susținătorii mișcării MAGA au cerut stoparea escaladării războiului, mai multă transparență fiscală în utilizarea banilor publici americani de către guvernul ucrainean și căutarea unei soluții diplomatice care să prevină utilizarea unei arme nucleare tactice de către Federația Rusă. Alți analiști s-au grăbit să adauge că nu Moscova este cea mai mare amenințare la adresa Occidentului. În viață ești obligat să alegi. Pentru a-l bate pe Hitler, Roosevelt s-a aliat cu Stalin. O opțiune morală? Nu. O hotărâre necesară, având în vedere liniile frontului în 9 mai 1945? Desigur.

America a găzduit mai multe reflecții cerebrale despre război și pace decât Europa apuseană. Emoțiile viscerele nu constituie pilon de gândire strategică. Una e să visezi la un deznodământ și alta e să produci rezultatul final. Dacă moralitatea e singurul instrument potrivit pentru a tranșa dilemele conflictului ruso-ucrainean, atunci care este justificarea etică pentru recrutarea unor tineri bucovineni în contingentele morții atunci când, statistic vorbind, probabilitatea extincției în primele 12 luni pe frontul din Donbas depășea 84%? Unde e noblețea spirituală a intelectualilor care

aplaudă loteria sângeroasă oferită unor flăcăi din linia întâi care știu că riscă moartea violentă, în proporție de 97%, după numai doi ani? (*En passant*, cei care socot unirea cu Basarabia o cauză pierdută se grăbesc să ceară prelungirea, sine die, a războiului.)

Catastrofa Ucrainei a inițiat umanitatea într-o nouă fază a procesului general de autodistrugere morală și dezintegrare spirituală. Dronele au înlocuit doinele. Înceștarea baionetelor s-a metamorfozat într-o confruntare apocaliptică a aparatelor de zbor fără pilot la bord. Rusia și Ucraina s-au dovedit a fi mai mult decât niște adversari; aceste două state sunt și înainte-mergătorii tehnologiilor letale. Dacă-n bătăliile secolului XX focul artileriei decidea soarta unei bătălii, dronele începutului de mileniu III s-au comportat ca niște viespi programate să țintească jugulara adversarului, paralizându-l sub raport logistic. Obiecte silențioase și aparent mignone au eliminat plutoane întregi de soldați neatenți sau lipsiți de orice apărare. Păsările venite din Occident (*Switchblade* sau *Phoenix Ghost*) s-au dovedit neputincioase. Rușii, în schimb, au reinventat conceptul de izolare chirurgicală a frontului de luptă.

Rețeaua *Starlink*, creată și activată de Elon Musk pentru armata Ucrainei la ceas de cumpănă grea s-a dovedit a fi cel mai puternic aliat. Peste 25.000 de terminale au oferit Kievului un sprijin comunicațional decisiv. Armata rusească a renunțat la utilizarea masivă a unităților mecanizate, în favoarea unei mobilități crescute, inclusiv prin utilizarea scuterelor electrice sau a motocicletelor din recuzita forțelor speciale. Războiul din Ucraina a fost câștigat de cei adaptați la conflictul descentralizat, pentru care unitățile mici cu autonomie operațională sporită au contat cel mai mult.

Războiul din Ucraina este nu doar convențional, informatic, cibernetic și propagandistic, ci și o conflagrație cu potențial nuclear. Bătălia pentru Pokrovsk a fost un microcosmos al conflictelor distopice, specifice mileniului trei, unde soldații, sateliții și dronele își reunesc forțele pentru a redefini logica războiului și însăși noțiunea de front sau teatru de operațiuni. Fără suveranitate digitală nu există victorie militară.

Dronele agricole au fost coșmarul războiului, ca și dronele nocturne care au livrat moartea silențioasă. Combinația de electronică asiatică (mai precis,

chinezească) şi inginerie rusească s-a arătat letală în numeroase împrejurări. Ca o gheară nevăzută, drona ascunsă poate imobiliza orice soldat rănit sau izolat. De la sute de kilometri distanţă, adolescenţi lipsiţi de mustaţă, dar având un joystick în mână, decid asupra dreptului la viaţă şi moarte al unor răcani din tranşee.

Noul hoplit trebuie antrenat în jungla semnalelor radio. Cu ajutorul inteligenţei artificiale, o dronă ajunge să-şi croiască singură drumul, hotărând la faţa locului pe cine să lichideze. Algoritmii înlocuiesc şoapta liberului-arbitru. Singura scăpare a soldatului e... pădurea. Printre mesteceni, păsările morţii îşi pierd conexiunea radar. Altminteri, decesul pe front a devenit un fapt banal: o întâmplare sordidă, fără ecouri în conştiinţa oamenilor de stat. Birocraţia guvernamentală confecţionează doar planuri. Dar soluţiile reale vin printr-o muncă modestă făcută-n garaje şi fabrici de ingineri obsedaţi de salturile tehnologice ale clipei.

Treptat, omul ajunge prada facilă a maşinilor fără suflet. A fost nevoie de pierderea a peste un milion de vieţi pentru ca discuţiile despre urgenţa păcii să înceapă în Statele Unite, cu anumite ecouri în ţări europene, precum Ungaria, Slovacia sau Italia. Unii diplomaţi

occidentali și-au amintit de întâlnirile dintre J. F. Kennedy și Nikita Hrușciov (fără a mai pomeni despre amicitia genuină dezvoltată între Ronald Reagan și Mihail Gorbaciov). Lideri politici din Sudul global au afirmat că Moscova *nu* poate fi izolată pe termen mediu și lung, în lumina dependenței atâtor economii (cum ar fi India) de resursele energetice ale Rusiei. Întrebări de bun simț au putut fi adresate direct, fără o contaminare ideologică prealabilă. Jurnaliști curajoși din SUA și-au exprimat neliniștea privind situația minorităților etnice maghiare sau românești din Ucraina, cerând totodată protecție pentru comunitățile religioase, inclusiv pentru așezările monahale din Lavra Pecerska.

DEZGHEȚUL DIN ALASKA

Diplomația nu înseamnă slăbiciune. Dimpotrivă. Doar oamenii lipsiți de virtute personală caută să se împăuneze cu meritele și sacrificiile altora. Diplomații trimiși de președintele Trump la negocieri cu Vladimir Putin știau că războiul din 2022 a încălcat regulile comunității internaționale. Steve Witkoff, un om de afaceri din domeniul imobiliar și prieten apropiat al liderului de la Casa Albă, a avut numeroase întâlniri directe cu liderul de la Kremlin, având mandat să negocieze încetarea focului (posibilitate discutată inițial între Marco Rubio și Serghei Lavrov). Un lider adevărat cumpănește, cântărește și, dacă trebuie, călătorește pentru a opri un măcel.

Vladimir Putin n-a fost niciodată singur. Oamenii din echipa decizională includ personalități

diferite: Nikolai Patrușev (războinic antioccidental cu mentalitate rigidă), Aleksandr Bortnikov (director al FSB, suspicios și rezervat, loial și autoritar), Serghei Narîșkin (șeful Serviciului de Informații Externe, originar din Leningrad, specialist în operațiuni de dezinformare, dar lipsit de viziune strategică), Serghei Lavrov (diplomat abil, machiavelic, conștiincios și sarcastic, deplin atașat proiectului statal), Serghei Șoigu (Ministrul Apărării până în 2024, impulsiv și antisocial, deplin responsabil pentru erorile de planificare a invaziei militare din 2022), Andrei Belusov (Ministrul Apărării din 2024, de formație economist, tehnocrat și ambițios, adaptabil și realist), Dmitri Medvedev (propagandist antiamerican, narcisist, oportunist și instabil emoțional), Serghei Kirienko (responsabil de gestiunea teritoriilor ocupate și adaptarea economică la sancțiuni). Iată oamenii care au pregătit dosarul negocierilor cu SUA.

Europenii s-au străduit să saboteze de la început dezghețul din Alaska. Cu câteva zile înainte de 15 august 2025, Trump s-a decis să-i ofere lui Zelenski ultimul tichet pentru trenul salvator. Trupele rusești au început străpungerea apărării ucrainene din

sectorul Pokrovsk-Dobropillia cu o adâncime de peste zece kilometri, exploatând deficitul cronic de personal şi lipsa de organizare a Forţelor Armate Ucrainene (FAU). Ruşii au avansat rapid, fără întâmpinarea unei rezistenţe semnificative, pregătind calea pentru încercuirea strategică a întregului arc Pokrovsk-Konstantinivka. Au fost izolate subunităţi ucrainene. A fost slăbită capacitatea de reacţie la nivel tactic. A devenit posibilă manevra de tip cleşte asupra celui mai important punct logistic din Donbas.

Foarte rapid, mitologiile războiului din Ucraina s-au clătinat. „Democraţia” ucraineană s-a fisurat după ce-au apărut primele ştiri în presa *mainstream* despre corupţia regimului Zelenski-Iermak. Dogma infailibilităţii pianistului de la Kiev s-a topit. Frontul din Donbas — până mai ieri descris drept invincibil sau inexpugnabil — a cedat rapid în zona Pokrovsk. Au apărut titluri de ziare care vorbeau despre prăbuşirea iminentă a liniei de apărare până la Nipru. Au fost publicate nemulţumirile şi protestele unor ofiţeri din armata ucraineană. Brusc şi dintr-odată, am aflat că s-au întrunit condiţiile pentru a vorbi despre importanţa diplomaţiei.

Pentru a înțelege ce s-a întâmplat în spatele ușilor închise, e important să privim mai atent spre profilul psihologic al unui enigmatic miliardar, prieten de-o viață cu Donald Trump. Steve Witkoff: avocat new-yorkez, specialist în imobiliare, autodidact în diplomație, dar cu fler de stradă și instinct de rechin, acest businessman din Manhattan a călătorit intens la Moscova și spre diferite destinații din Orientul Mijlociu. Te uiți la privirea lui și poți vedea un om încercat de suferință (și-a pierdut copilul din pricina unei supradoze de opium). Descoperi profilul unui tip care, necesarmente, crede în binecuvântările păcii: comerț, călătorii nestingherite, prosperitate. Ce a discutat Witkoff cu Putin preț de trei ore, înainte de momentul Alaska? Nu știm. E posibil ca dialogul să fi avut o componentă economică importantă. Da, evident, s-a vorbit și despre teritorii: Donețk, Lugansk, Zaporojie, Herson și Crimeea. Un lucru e cert. Până la preluarea frâielor de către cuplul Trump-Vance la Casa Albă, liderii de la Bruxelles n-au vorbit serios despre diplomație, dialog, armistițiu, reconciliere, pace. Au avut nevoie de războiul din Ucraina pentru a justifica, între altele, proiectul federalizării Europei.

De ce, oare? Pentru că UE gândește rigid în materie de comunicare, tehnologie, presă liberă și război. Știind că America se bucură de superioritate maritimă și excepționalism geografic, „împăratul“ Trump a înțeles că Berlinul, Londra sau Parisul riscă să devină trei capitale parohiale într-un labirint birocratic năucitor. Rupt de agenda neomarxistă, atee și rasială a Stângii radicale, Trump a delegitimat narațiunile lui George Soros și Alex Soros Jr., prin care păpușarii corectitudinii politice au căutat, decenii în șir, să instaleze o nouă (dez)ordine politică și morală. Trump a demască „lungul marș prin instituții“ efectuat de brigăzile propagandistice lipsite de tancuri și baionete, dar înzestrate cu burse și resurse, platforme online și instrumente de îndoctrinare la școlile de vară ale „societății deschise“. Prin diplomația asumată de J.D. Vance (acest Marc Aureliu în haine avocațești), Trump a fost dispus să asculte și vocile dizidente ale Europei tradiționale, așadar conservatoare și nu liberale. Animați de spiritul revoluției din 1776, liderii americani au înțeles că Europa catedralelor gotice e amenințată de irelevanță.

Televiziunile au prezentat întâlnirea din Anchorage ca pe un duel în care liderul rus și liderul

american urmau să scoată pistoalele și să tragă, ca într-un film Western: „the good, the bad, and the ugly“ (absent la întâlnire). Pe ecrane însă rula un alt film: dialog cordial, calm și convingător, pe alocuri, între doi lideri experimentați. Pentru un ochi realist, ceea ce s-a întâmplat nu e decât reluarea unui tipar vechi: lideri aflați pe poziții contrare se întâlnesc nu pentru o târguială ieftină, ci pentru a negocia fundamentele păcii. Cei care avansează ideea că Trump trebuia să obțină umilirea publică a Moscovei neglijează tocmai acest obiectiv: restabilirea normalității. *Audiatum et altera pars* — iată dictonul vechi al diplomaților. Președintele SUA a recunoscut caracterul „productiv“ al discuțiilor, fără să ofere detalii. Alaska a fost doar un *prim* pas înainte.

Istoric vorbind, marile puteri nu și-au rezolvat disputele prin ritualuri de umilire publică, ci prin dialog și negocieri dure. În 1962, după criza rachetelor din Cuba, John F. Kennedy și Nikita Hrușciov au avut înțelepciunea să-și trimită scrisori și să negocieze în secret. Rezultatul: evitarea unei catastrofe nucleare. În 1972 s-a produs vizita lui Richard Nixon la Beijing, unde l-a întâlnit pe Mao. Doi lideri importanți —

inamici ideologici — au discutat despre cooperare economică, dar și despre conflictul din Coreea. A fost un pas către echilibru, iar nu escaladare. În absența diplomației, conflictul se prelungește până la epuizare. Dacă liderii nu vorbesc, prețul neînțelegerilor va fi întotdeauna sângeros. Diplomația nu înseamnă capitulare josnică sau abdicarea de la idealuri, ci recunoașterea faptului că fiecare mare putere are interese legitime de securitate care nu pot fi ignorate.

În Alaska, Vladimir Putin a insistat asupra „cauzelor de fond“, cu trimitere la relația dintre NATO și Ucraina. Trump a acceptat logica dialogului, fiind secondat de o echipă excepțională de experți în arta negocierii, Steve Witkoff, în mod special. A nu discuta cu adversarul înseamnă a transforma politica externă într-o religie a urii, lipsită de pragmatism. *Team Trump* a ales să trateze un adversar ca pe un actor rațional cu interese proprii.

Marile puteri nu reușesc mereu să fie prietene, dar pot să ajute la prevenirea stării de anarhie și haos. Diplomația devine astfel nu doar un exercițiu de politețe, ci o formă de realism, o strategie de supraviețuire. Dezghețul din Alaska nu a produs un

miracol peste noapte, dar ne-a adus un licăr de speranță. Pesemne, geniul lui Trump constă în faptul că știe să se înconjoare de oameni inteligenți. Echipa MAGA a reușit să spargă tiparele protocolare și să producă schimbarea acolo unde regulile Uniunii Europene se blocau în formule sterile și ineficiente.

Anchorage n-a fost deloc Ialta 2.0 și întâlnirea dintre Trump și Putin n-are drept scop rescrierea pactului Ribbentrop-Molotov. Doar neștiutorii sau inculții mai cred că Donald Trump e noul Hitler și J.D. Vance un nazist obscur din Ohio, ajuns din greșeală absolvent de Yale și vice-președinte al SUA. Dezbaterile între două superputeri, mai ales pe timp de război, includ discuții despre sferele de influență. Nicio clipă America nu și-a propus să „trădeze Occidentul” ori să „cedeze” în fața liderului de la Kremlin. Trump și Vance au înțeles doar ceea ce Kissinger și Nixon au testat pe propria lor piele: nu poți ține sub control simultan Moscova și Beijingul fără compromisuri tactice. Liderii europeni care au abandonat singuri ideea de suveranitate se miră că marile țări își pot defini interesul național cu mai mare claritate decât o uniune de 27 state.

„Dacă vrei pace, pregătește-te de război“ – iată un avertisment ignorat ani și ani la rândul de cei care — prin Green Deal — au distrus sistemul energetic și oțelăriile Europei. În acest context, revenirea Rusiei și ascensiunea Chinei au surprins decidenții de la Bruxelles vorbind despre... schimbările climatice. În fața unei dinamici multipolare, unde câțiva actori puternici concurează pentru statutul de hegemon, e obligatoriu să vorbești despre o nouă ordine mondială. Ialta a fost o conferință între trei lideri – Roosevelt, Stalin și Churchill – care au trasat granițele Europei *după* terminarea războiului. Discuțiile dintre Trump și Putin, prefațate de negocieri tensionate, s-au conturat *pentru* a aduce pacea în regiunea estică a Ucrainei și pentru *a preveni* o escaladare a unui posibil conflict nuclear. Întâlnirea din Alaska a avut o dimensiune conservatoare, căutând să salveze vieți și să ocrotească un patrimoniu cultural european, nicidecum să-l distrugă.

După Conferința de la Ialta (4-11 februarie 1945), dominația URSS în Europa de Est s-a făcut prin tancuri și cizme soldățești. Astăzi, puterea se manifestă mai ales prin influență economică și tehnologică – China controlează lanțurile de aprovizionare, SUA

domină sistemul financiar global, iar Rusia mizează pe nevoia Sudului global de... energie. Turcia, țară NATO, discută simultan cu Rusia și SUA. O țară cu 1.4 miliarde de suflete, India cooperează economic și cu Moscova, dar și cu Washington. La fel, țările Golfului își diversifică parteneriatele.

În 1945, doar SUA și URSS dictau regulile jocului militar. Astăzi, țări ca Iran, Brazilia și Arabia Saudită acționează independent, având propriile strategii geopolitice și capacitatea de a influența regiuni întregi. Mai mult, instituții precum ONU, NATO, FMI și alte structuri postbelice au fost gândite pentru o lume bipolară sau dominată de Occident. Acum, aceste organizații sunt contestate, iar noile structuri formate (BRICS, OPEC+, alianțele din Indo-Pacific) încearcă să le înlocuiască.

Spre deosebire de Cortina de Fier care împărțea Europa în două, Ucraina nu e așezată pe frontiera unui echilibru global, ci mai curând în centrul unui război regional cu rezultate incerte. Trump & Vance au ajuns la Casa Albă întrucât majoritatea americanilor s-a declarat sătulă de războaiele inutile din trecutul recent: Irak, Afganistan, Siria, Libia. Resursele Statelor

Unite nu sunt infinite, chiar dacă şi-ar dori să fie încă „jandarmul lumii“. *Pax Americana* costă.

Dacă Rusia foloseşte reţele sociale în cadrul unui inteligent război hibrid, China a utilizat diplomaţia culturală în paralel cu iniţiative economice precum „Belt and Road.“ Preţ de un secol, SUA a folosit dominaţia dolarului, înţelegând mult mai târziu importanţa accesului la minerale scumpe şi pământuri rare. Pe timpul conferinţei de la Ialta 1945 (Crimeea), războaiele erau cinetice şi clar delimitate pe tărâmul bătrânului continent. În contextul conferinţei din Anchorage, războaiele hibride se desfăşoară şi-n afara Europei (Gaza, Yemen, Sahel). Altfel spus, agenda întâlnirii între Trump şi Putin e globală.

Publicul MAGA n-are dubii prea mari. Războiul din Ucraina a fost nedrept şi tragic, iar vinovăţia aparţine agresorului: Federaţia Rusă. În acelaşi timp, conservatorii americani ştiu că Joe Biden n-a utilizat instrumentele diplomaţiei pentru a opri măcelul. Dimpotrivă. Susţinătorii lui Trump se întreabă: de ce a trebuit să moară un contingent uriaş de tineri albi, creştini, dintre care mulţi familişti? Cine a pulverizat dialogul între Kremlin şi Casa Albă?

Au existat declarații ale lui Antony Blinken care pot fi ușor încadrate la categoria provocări sau jigniri la adresa unei superputeri nucleare. Anul 2021 n-a adus detensionarea relațiilor frigide între SUA și Federația Rusă. Istoria ne spune că marile conflagrații se hrănesc adesea dintr-o orbire strategică a părților implicate. Ce s-a întâmplat peste Ocean?

Ca o doamnă adormită sub un baldachin rozaliu, UE n-a dorit să se trezească la noile realități geopolitice și geostrategice. Rusia umilită și atacată poate semăna cu un urs turbat. Da, conflictul epuizează pe toți, dar pierderile de vieți omenești sunt (politic vorbind) mai scumpe la Milano decât la Moscova; la Amsterdam decât la Vladivostok. Vladimir Putin își permite să lungească războiul de uzură, în timp ce resursele euro-ucrainene sunt, constitutiv, limitate. Iată de ce Trump a acceptat să se vadă cu Putin. Europa ar fi trebuit să susțină un asemenea demers, măcar pentru a stopa avansul Rusiei către râul Nipru și, cine știe, spre Odesa.

America are instrumente de negociere care lipsesc Europei, dar și sancțiunile rămân insuficiente. Istoria petrolului, de la OPEC la Războiul Rece, confirmă: cine controlează energia, dictează pacea. Liberalizând

producția de hidrocarburi, Trump și-a arătat forța în primul mandat. Dar anul 2025 nu seamănă cu 2017. Deși a fost nemilos cu Putin și sever cu Zelenski, Trump a căutat pacea. El a sprijinit Ucraina chiar din primul mandat, trimițând rachete, nu pături, ca Barack Obama. După ofensiva rusească din Pokrovsk, a devenit limpede că soarta războiului se va decide fie prin încheștarea armatelor (unde Rusia câștigă teren), fie la masa negocierilor (unde Ucraina e obligată la compromisuri).

Orice prelungire a conflictului e o povară imensă pentru Occident, sub raport financiar, demografic, militar și spiritual. Trump i-a chemat pe liderii Europei să-și deschidă ochii pentru a vedea o lume reală, dincolo de utopiile rusofobe ale balticilor sau fanteziile imperiale ale britanicilor. Rhetorica speranței e insuficientă acolo unde lipsește elementul nemijlocit al acțiunii. Întâlnirea din Alaska a fost gândită ca un apel la luciditate, deși a fost un dans nedorit între forță și diplomatie.

Diplomația Trump-Vance și-a propus să oprească, la propriu, cea mai mare catastrofă militară de la Stalingrad încoace. Peste un milion de morți proveniți

din sânul a două națiuni surori, majoritar (și nominal) ortodoxe. Mai putem vorbi astăzi despre lupta între Binele suprem (democrația lui Zelenski) și Răul absolut (tirania lui Putin)? Tensiunile geopolitice între două mari puteri nucleare (Federația Rusă & SUA) au la rădăcină conflictul dintre un revanșism istoric al Moscovei și ereziile expansionismului *fără limite* al NATO. Rusia anului 2025 nu reprezintă a anomalie istorică, ci continuarea logică a unei tradiții statale autoritare, care, indiferent de regim (țarist, sovietic sau postcomunist), a privit lărgirea Americii către Europa de Est ca pe o amenințare supremă. Întâlnirea din Alaska e și recunoașterea tacită a faptului că invitarea Ucrainei în NATO a fost o eroare fundamentală de calcul, făcută de George W. Bush la București (2008) și perpetuată de lideri slabi, precum Boris Johnson ori Joe Biden. Avansul trupelor rusești în Donbas a scos la iveală neputința Ucrainei de-a opune rezistență doar cu bani și armament. E nevoie, în orice război, și de oameni. Oficial, în anul 2024, Ucraina a cheltuit 100 de miliarde de dolari pentru apărare, dintre care 35 de miliarde au venit de la Washington și numai 25 de miliarde dinspre UE. Cu toate acestea, prețurile

energiei au explodat în țări precum România și Germania. Multe economii europene se confruntă cu o gravă criză de competitivitate.

Donald Trump a înțeles că războiul din Ucraina chiar nu poate fi câștigat și, mai mult, că o pierdere costisitoare devine inutilă. Continuarea conflictului ar fi cimentat relația dintre Rusia și China. Era nevoie de-o schimbare. Fără să plece urechea la volutele retorice ale idealiștilor liberali sau neoconservatori, Trump a înțeles că Putin respectă protocolul și argumentul forței. După ce-a slăbit veniturile Rusiei prin creșterea producției de petrol în primul mandat, Trump a decis, în ultimul mandat, că a sosit timpul păcii. Un acord negociat de Witkoff ar fi inclus o zonă demilitarizată, garanții de securitate pentru Ucraina și renunțarea la NATO. În schimb, Rusia ar urma să înghețe conflictul pe actualele linii ale frontului. Evident, pacea e rareori obținută în condiții ideale. Ucrainenii au pierdut teritorii, dar și-au salvat statalitatea, plus legăturile economice cu Occidentul.

Dacă citim lecțiile de istorie ale ultimelor secole, descoperim că războaiele nu sunt câștigate de către cei capabili de o retorică înflăcărată. Contează mult mai

mult calculul rece și mișcarea trupelor pe teren. Soluția lui Trump – o pace negociată, care să înlocuiască războiul de uzură – era, după trei ani de conflict, singura cale de urmat. Peste un milion de familii îndoliate nu-și vor primi niciodată acasă rudele decedate. Războiul a fost un măcel fără egal, declanșat de Vladimir Putin însă provocat de neînțelegeri geopolitice vechi. De ce politicienii din Washington DC și diplomații de carieră ai Uniunii Europene n-au dorit să prevină măcelul sau n-au știut măcar să-l oprească? Oare pentru că existența unui inamic militar ca Rusia acoperă nu doar cheltuielile uriașe asumate de Pentagon, ci și justifică proiectul politic al federalizării UE?

A ține o țară captivă în logica aneantizării devine, după un timp, un act de obtuzitate și miopie criminală. Dacă nu-ți poți învinge adversarul pe câmpul de luptă, oare de ce să prelungești agonia? De ce să alimentezi, strict propagandistic, iluzia unei victorii imposibile? De ce să sacrifici sute de mii de vieți omenești doar pentru a evita un adevăr inconfortabil? Încăpățânarea îndârjită a eurocraților de-a refuza pacea nu e doar un semn al disperării, ci și un gest de sadism birocratic.

Experimentul macabru, în care rușii lovesc fără milă soldații ucraineni iar europenii joacă rolul unor păpușari smintiți, scoate la iveală nebunia colectivă a lumii în care trăim. Pentru liderii din Bruxelles n-a existat niciodată un plan clar. Ce urmează după umilințele din Donbas? O Ucraină golită de oameni? Un stat-fantomă, menținut artificial în viață doar pentru a susține un orgoliu geopolitic? Strategia care nu te duce nicăieri e un urlet, nu o strategie. Simulacrul de geopolitică practicat la Bruxelles – propaganda europeană urcată pe cadavrele ucrainene – ascunde o teamă justificată: retragerea Statelor Unite ale Americii de pe bătrânul continent.

În timp ce frontul se clătina, echipele din Washington și Moscova discutau două scheme de lucru principale. Scenariul 1: președintele Vladimir Putin și președintele Donald Trump adoptă un plan bilateral ruso-american de armistițiu care prevede, între altele: 1) retragerea armatei ucrainene din Donbas; 2) retragere armatei ruse din Sumi, Dnipropetrovsk și Harkov; 3) menținerea actualei linii de contact pe restul frontului; 4) angajamentul Kievului de renunțare la apartenența NATO. S-a

discutat, probabil, și demilitarizarea parțială a Ucrainei și o reformă constituțională federală.

Scenariul 2: Zelenski, sprijinit de Macron, Starmer și ceilalți, respinge oferta. Presat de electoratul MAGA și obligat de promisiunile făcute-n campania din 2024, Donald Trump a luat în calcul oprirea asistenței militare și financiare către Kiev. Țările UE au declanșat deja un proces accelerat și costisitor de înarmare. Țările BRICS au sprijinit, tacit sau explicit, Federația Rusă. America s-a trezit lipsită de aliați redutabili în fața mariajului Rusia-China. Urmează pe front intensificarea loviturilor asupra logisticii ucrainene și defensiva Forțelor Armate (FAU) ar putea intra în colaps. Numărul de morți crește. Fără sprijin financiar din SUA, Ucraina devine un stat disfuncțional.

Discuția din Alaska n-a fost despre teritorii, ci despre o nouă arhitectură de securitate a lumii. O lume, inevitabil, multipolară. Faptul că Washington DC și Moscova au discutat peste capetele liderilor britanici, nemți și francezi nu reprezintă un accident, ci o consecință logică a slăbiciunii autoinduse a Uniunii Europene. În relațiile dintre marile puteri, cel care n-are pârghii militare semnificative devine

chibiţ, comentator, spectator. Istoria oferă suficiente lecţii crude: la Ialta, britanicii au descoperit prea târziu că Roosevelt şi Stalin stabiliseră deja soarta Europei de Est. În 1956, criza Suezului a arătat cum Franţa şi Marea Britanie, deşi încă se credeau imperii, s-au retras umilite la presiunea americană şi sovietică. Pentru Donald Trump & J.D. Vance, chestiunea principală ţine de prevenirea ascensiunii Sudului global şi de menţinerea unui echilibru mondial favorabil. E mai puţin importantă apărarea fiecărui sat din Donbas.

Moscova face exact ce fac toţi actorii cinici, cu sânge rece şi poziţie militară avantajoasă: transformă controlul frontului din Ucraina în capital politic. Mai mult, afişează disponibilitate „de compromis“ tocmai pentru a-şi legitima câştigurile şi a pune adversarul în defensivă morală. Britanicii, francezii şi germanii repetă acelaşi tipar: îşi supraestimează rolul propriu şi subestimează determinarea celor care joacă dur. Londra încă trăieşte din amintiri, Parisul confundă retorica cu influenţa reală, iar Berlinul crede în primatul comerţului peste realitatea geopolitică. Rezultatul e acelaşi: alţii trasează harta, iar Europa se plânge că nu a fost consultată. Când istoria se repetă, nu mai e vorba

de întâmplare, ci de incapacitatea structurală a Europei de a-și susține politicile cu fapte, nu doar cu vorbe.

Normalizarea relațiilor dintre SUA și Federația Rusă a plecat de la o altă interpretare a războiului, dar și a arhitecturii de securitate globală. Diplomați ca Marco Rubio au dat semne că-și doresc să înțeleagă resorturile geopolitice ale opoziției rusești față de extinderea NATO. Alți comentatori și-au amintit vorbele ambasadorului Burns rostite în 2008? „*нет (nyet)*” înseamnă *нет (nyet)*.“ Sub administrația Bush, aproape nimeni de la Casa Albă nu l-a luat în serios. Dar chiar și după pornirea războiului, politicieni ca Boris Johnson sau președintele Joe Biden au negat gravitatea situației. Mai mult, la negocierile de la Istanbul (martie 2022) emisarii Statelor Unite și ai Marii Britanii l-au sfătuit pe Volodimir Zelenski să refuze orice înțelegere cu rușii. Războiul și-a continuat cursul „normal“, cu încelestări teribile în bătălia pentru Mariupol (unde ucrainenii au mobilizat diviziile Azov), dar și tactici dure de-o parte și de alta (notabil fiind angajamentul militar al brigăzii Kraken). După o rezistență eroică a armatei kievene, Rusia ocupă Mariupol (mai 2022), dar pierde teren în Harkov (septembrie 2022)

și Herson (noiembrie 2022). Se intră într-o fază de război de uzură, cu mișcări limitate în tranșee, lovituri de artilerie și bombardamente constante. Contraofensiva ucraineană (lansată în vara lui 2023) a eșuat din pricina evidentei inferiorități aeriene, dar și din cauza concentrării de trupe în Bahmut, fapt care a afectat campania din sud. A urmat stagnarea liniei frontului și, apoi, poziționarea avantajoasă a Armatei rusești în 2024. Vladimir Putin a căutat să-și prezinte argumentele în fața comunității internaționale dintr-o perspectivă mai cuprinzătoare: lupta anticolonială a țărilor BRICS contra unui Occident expansionist. Unitatea Sudului global rămâne însă fragilă, dacă privim la tensiunile dintre India și China.

Eroismul trupelor ucrainene a fost admirabil și va rămâne scris, fără doar și poate, în analele istoriei europene. Bătăliile crâncene din Bahmut sau Herson au produs pierderi catastrofale sub raport uman. Sistemele HIMARS sau PATRIOT au sosit prea târziu iar apărătorii orașului Mariupol au rămas descoperiți. Și nu doar ei. Războiul de uzură s-a transformat într-o „mașină de tocat carne“, fiecare parte sperând că adversarul va renunța. Doar că raportul demografic

între Ucraina și Federația Rusă a fost și a rămas mereu unul asimetric. Președintele Zelenski a alocat resurse importante pentru bătălii cu valoare simbolică și nu neapărat strategică. Aventura cuceririi regiunii Kursk (2024) s-a dovedit un pariu inutil, soldat cu pierderi grele și câștiguri imaginare. Treptat, ofițerii ucraineni au descoperit că sunt implicați într-un război agonizant, insuficient alimentat pentru a obține victoria, dar suficient de mult prelungit pentru a asigura pierderi umane și teritoriale ireversibile. Câteva sute de mii de morți și răniți (cu estimări care se duc spre 1.000.000 de suflete) reprezintă o distrugere incalculabilă a mai multor generații care ar fi putut reconstrui țara. Efortul de-a înfrunța Federația Rusă poate fi aplaudat într-o cheie morală, dar minima raționalitate a întregului demers pare să lipsească. Naționalismul kievean a înfruntat imperialismul rus, dar numai cu ajutorul imperialismului american. A rezultat cea mai sângeroasă confruntare de pe teritoriul Europei, din 1945 până astăzi.

Pentru cei dornici să înțeleagă logica lui Vladimir Putin, explicațiile profesorului John Mearsheimer au părut plauzibile. Relațiile internaționale utilizează

teoria sferelor de influență ca pe un instrument indispensabil în efortul de interpretare sau descifrare a conflagrațiilor. Orice superputere caută, indiferent de regimul politic democratic, autoritar ori totalitar, să-și creeze sub raport geografic zone-tampon, cu scopul limitării incursiunii puterilor rivale. Explicarea tragediei Ucrainei prin recursul la categorii psihologice trebuie să lase locul unui demers lucid și detașat, mai puțin bruiat de naturala (și, totuși, facila) indignare morală a gazetelor.

Din rațiuni strategice de securitate, Kremlinul a decis să blocheze expansiunea NATO către Georgia (2008) și Ucraina (prin anexarea Crimeii în 2014), căutând sprijinul diplomatic al Germaniei federale și al Franței. Angela Merkel și Nicolas Sarkozy s-au opus cooptării Ucrainei în familia NATO, dar n-au putut opri elanul anglo-american care nu și-a dorit niciodată o alianță între Berlin și Moscova. Socotind prezența trupelor americane la granița cu Rusia drept o amenințare directă, puterea de la Kremlin a sprijinit luptătorii din zona rusofonă a Ucrainei de est. Faimosul Summit NATO de la București a fost Rubiconul lui Vladimir Putin. După Euromaidan (2013) și anexarea

Crimeii (2014), era previzibilă escaladarea conflictului prin războiul de agresiune asupra Kievului, lansat în 24 februarie 2022.

Comunitatea internațională a condamnat fără echivoc acțiunile coordonate de Vladimir Putin, însă soluțiile pentru conflictul din Ucraina au exclus, ani de zile, negocierea sau dialogul. Diplomația a murit. În aceste împrejurări, fără să justifice moral războiul Kremlinului, analiști lucizi au căutat să explice rațiunile de stat invocate de generalii Armatei ruse și politicienii Moscovei: nevoia de apărare, prin orice mijloace, a interesului național prin menținerea Occidentului la o distanță geografică respectabilă de centrul puterii rusești. Prelungirea războiului din Ucraina a provocat nedumerirea realiștilor din lumea largă: prea mulți morți pentru o dispută ideologică între Rusia tradiționalistă și Occidentul multicultural. De ce a folosit Joe Biden o retorică intervenționistă? Pentru că visul ideologiei stângiste este modelarea lumii a treia după chipul și asemănarea Californiei. De ce a criticat Donald Trump „războaiele permanente”? Pentru a nu risipi resursele limitate ale unei Americi deja epuizate de numeroase provocări interne, războaie comerciale la

care se adaugă conflictele armate din Orientul Mijlociu, dar şi potenţialul unui conflict cu Republica Populară Chineză.

Dacă-n secolul XX, Uniunea Sovietică a operaţionalizat dialectica dominaţiei şi a supunerii printr-o logică de tip revoluţionar, urmând planuri cincinale, saltul înainte şi marşul prin istorie al Ideii comuniste, hegemonia Americii a urmărit obiective pragmatice, căutând să aducă partenerilor strategici nu sărăcia, ci prosperitatea. Aliaţii Statelor Unite, din Japonia şi Coreea de Sud până-n Germania, ţările baltice sau Polonia, se bucură de-o bogăţie necunoscută unor ţări precum Coreea de Nord, Venezuela sau Cuba. Cu toate acestea, relativa prosperitate nu înlocuieşte nevoia de identitate. Marea întrebare este dacă liberalismul ideologiei *woke* progresiste poate răspunde unei dorinţe primordiale a oamenilor: nevoia de identitate. Sfârşierea lăuntrică a Occidentului slăbit de războaie tribale, divizat pe criterii de rasă, gen şi preferinţe sexuale, va permite oare combaterea unui monolit ideologic slavofil sau eurasianist? Cu ce arme spirituale? Cu ce afirmaţii axiomatice?

Statele Unite vor putea să-și mențină dominația militară în Estul Europei, dar nu și superioritatea morală, mai ales dacă vor submina tropii tradiției creștine și temele fondatoare ale modernității clasice: libertatea, proprietatea, demnitatea persoanei umane, cultura vieții, drepturile naturale, credința în Dumnezeu. Relația antagonică între globalism și conservatorism scoate la iveală tensiunea dintre mesianismul ideologic al Occidentului și, respectiv, reflexul autarhic al culturilor tradiționaliste. Normativitatea liberalismului progresist și monismul naționalist kievean diferă, paradoxal, față de pluralismul civilizațional al paradigmei eurasiatice. Cel puțin pe hârtie. Anarhia e mai rea decât tirania.

Putea fi evitată calamitatea începută-n Donbas (2014), urmată de „operațiunea specială” (2022) și ajunsă la apogeul războiului de uzură din 2024-2025? Doar dacă Vladimir Putin ar fi avut slăbiciunile lui Boris Elțin. Puteau fi salvate milioane de vieți? Doar dacă demnitarii din Washington DC n-ar fi revendicat controlul militar asupra unei regiuni aflată, timp de secole, în sfera din influență culturală, politică și religioasă a Moscovei. Occidentul, dimpreună cu autoritățile din Kiev, ar fi putut respecta mai mult

identitatea mixtă a țării lui Nikolai Gogol și atunci banderismul fermentat în Galiția n-ar fi persecutat rusofonii din Lugansk, Donbas, Zaporijie, Herson sau Crimeea. Banderismul din vestul Ucrainei, dornic să respingă influențele rusești și să promoveze un stat monolingv, intră în conflict cu regionalismul multicultural al estului, alimentând tensiuni civile și marginalizând populațiile rusofone. Postularea Rusiei drept dușmanul etern al civilizației occidentale a alimentat, ca stereotip geopolitic, mecanismele de autodistrugere ale Ucrainei.

Pentru că a tolerat corupția, pentru că n-a menținut canale de comunicare cu Federația Rusă, pentru că a cedat sub presiunea grupurilor naționaliste extremiste, pentru că a astupat vocea Opoziției parlamentare, pentru că a refuzat organizarea de alegeri libere, pentru că s-a ferit să investigheze legăturile de corupție ale unor oligarhi ucraineni cu Hunter Biden, pentru că a mințit vorbind despre o rachetă rusească ce ar fi lovit Polonia (riscând astfel escaladarea conflictului cu NATO), pentru că a intrat în conflict cu generali autoritari, precum Valerii Zalujnîi, pentru că a demoralizat trupele prin promisiuni eclatante și mereu neonorate, pentru

că a jignit liderul celei mai importante țări aliate (adică Donald J. Trump), pentru că Volodimir Zelenski riscă să se transforme dintr-un erou cvasi-legendar într-un țăp ispășitor. De ce? Pentru că sutele de mii de morți vor părea sacrificii inutile, atunci când Ucraina își va recunoaște oficial înfrângerea.

Ucraina nu va mai fi ceea ce a fost (și nici ce-ar fi putut să fie). Viitorul acestei țări depinde, în primul rând, de implicarea SUA. Vor conta, desigur, și țările UE, China sau India. La capătul discuțiilor purtate între marii decidenți ai lumii, Ucraina ar putea spera să devină un stat federalizat, definit prin neutralitate militară, poziționat în afara NATO și UE, dar având legături comerciale strânse cu Occidentul și Sudul global, deopotrivă.

Zelenski a promis pacea, dar a prelungit războiul și atunci când știa că nu mai poate recupera teritoriile pierdute. A transformat țara într-un cimitir al vehiculelor blindate și într-un loc de veci pentru trupurile unor tineri aruncați în linia întâi fără nicio șansă de câștig. A tolerat furtul din ajutoare (cazul spitalului Ohmadit), a aplicat sancțiuni abuzive (prin mijloace extrajudiciare) împotriva a zeci de

mii de cetățeni ucraineni, încălcând Constituția și transformând democrația într-o farsă dictatorială. A guvernat prin frică și discordie, luând pe persoană fizică proiectul Ucraina. A subminat negocierile de pace dintre Casa Albă și Kremlin, mascând problemele uriașe de recrutare ale armatei și criza mobilizării soldaților dornici să lupte în linia întâi. Arsenalul Americii și al Europei occidentale n-a putut preveni catastrofa ucraineană. Dimpotrivă. A adâncit-o.

Dezarmată nuclear, pustiită demografic, neutralizată militar, Ucraina va putea rememora istoria expediției lui Napoleon din 1812, când rușii n-au umilit armatele franceze, dar le-au învins. Mai mult decât dibăcia unei cavalerii, a contat frigul, foamea și noroiul. Caii au fost frânți de ger, tunurile au rămas înțepenite în nămeți și Moscova s-a salvat. Stăpânul Europei s-a întors ca un fugar acasă, la Paris, aducând cu el doar umbra unei oști firave, amintirea înfrângerii și presimțirea prăbușirii imperiului francofon. Un alt eveniment istoric cu scop similar a fost planul Barbarossa din 1941 (de la asediul asupra metropolei Leningrad până la încercuirea nemților din jurul orașului Stalingrad). Mulți au

dorit să demanteleze Rusia, înaintea apariției bombei atomice.

Ar fi existat alte soluții pentru Ucraina? Desigur. Identitatea multiculturală a zonei Donbas nu trebuia tratată drept o amenințare, ci ca pe o invitație la convivialitate și complementaritate. În absența federalizării, am văzut o țară sfâșiată de trei ideologii: liberalismul Americii globaliste, etnonaționalismul galițian și eurasianismul moscovit. Calea spre pace ar fi presupus domolirea tuturor stridențelor retorice și acceptarea neutralității Ucrainei în beneficiul prosperității economice a cetățenilor ei.

Nimeni nu spune că poziția lui Zelenski a fost comodă. Totuși, realismul geopolitic te invită să privești mai puțin spre declarații și mult mai mult la rezultate. După aproape patru ani de conflict, pierderile Ucrainei, ca și rănilor Rusiei, sunt groaznice. Când artileria moscovită macină zilnic viețile soldaților ucrainieni, operațiunile cu drone compensează insuficient pierderile Kievului. În plus, fără sprijin extern, urmașii cazacului zaporojean *Taras Bulba* nu mai pot primi solde, pensii ori salarii. Chiar și-n fața oficialilor americani, proiectul Zelenski și-a pierdut

credibilitatea. Va trimite Europa soldați în tranșeele din Ucraina? Puțin probabil. Sau, poate, niciodată. Pentru a-l parafraza pe Bertrand Russell, „războaiele hotărăsc nu cine are dreptate, ci doar cine rămâne în picioare“.

Ne place sau nu, Rusia rămâne în picioare ca o mare putere – una dintre puținele țări-continent, întinsă peste meridiane și epoci, cuprinzând, în aceeași respirație, zăpezile arctice și stepele sudice. Spațiul uriaș care a permis metamorfoza unor comunități tribale într-un imperiu centralizat s-a dovedit, de-a lungul secolelor, aproape imposibil de cucerit. Pe acest teren vast, relațiile de clan și de familie s-au împletit cu elemente de cultură asiatică și civilizație europeană, alcătuind o țesătură politică și spirituală robustă.

Nașterea Rusiei s-a legat de reunirea triburilor slave în jurul lacului Ilmen, între Ladoga și Niprul superior. Cronica veche povestește despre trei frați varegi – Rurik, Sineus și Truvor – care, părăsind țărmurile scandinave, au coborât prin Novgorod, descoperind drumul dintre Marea Baltică și Marea Neagră – litoral deja colonizat de greci, înainte chiar ca Noua Romă să se fi născut. Așezați la Kiev, urmașii lui Rurik au obținut ca soție pentru Vladimir I o soră a împăratului bizantin, iar

adoptarea creștinismului a deschis drumul alianțelor matrimoniale cu Polonia, Ungaria, Norvegia și Franța. Astfel, Kievul a devenit „mama orașelor rusești“. Neavând o succesiune ereditară stabilă, funcția de mare cneaz a generat lupte fratricide și războaie civile. Rusia kieveană s-a consolidat inițial ca o confederație de triburi comerciante, legate de Bizanț prin exportul de miere, ceară, blănuri & sclavi, dar și prin importul de țesături, vinuri și fructe. Invaziile cumanilor au blocat rutele spre sud, iar Galiția a intrat sub influență polonă. Între timp, Novgorodul se transforma într-o republică unde prinții erau aleși și alungați după voie, prin deciziile luate de adunarea stărilor.

Mai apoi, invaziile mongole aveau să pecetluiască pentru totdeauna imaginarul Rusiei pravoslavnice: hoardele lui Ginghis Han și Batu Han au distrus, jefuit și ars orașe întregi. În jurul anului 1240, Vladimir, Moscova și Kiev au fost literalmente trecute prin foc și sabie. Hanatul Hoardei de Aur impunea tribut prinților ruși, umilindu-i și adesea ucigându-i. Biserica ortodoxă, refugiu și coloană vertebrală a identității, devenea centrul de rezistență morală. Alexandru Nevski, principele Novgorodului, a învins suedezii

și teutonii, dar a plătit bir mongolilor pentru a salva țara. Prima mare înfrângere a tătarilor vine în 1380, la Kulikovo, dar abia Ivan al III-lea (1462–1505) răstoarnă jugul mongol după două veacuri și jumătate.

Unificarea Moscovei și a Novgorodului, în 1478, sub simbolul vulturului bicefal – semn al moștenirii romane – a pus temelia autocrației moscovite. Ivan cel Groaznic cucerește Kazanul (1552) și Astrahanul (1556), convoacă primul zemski sobor, dar paranoia îl aruncă în vâltoarea masacrelor, culminând cu uciderea propriului fiu (1581). Secolul al XVII-lea aduce „Vremurile Tulburi”: tronul devine prada pretendenților, iar invaziile occidentale ating apogeul când regele Sigismund al III-lea al Poloniei ocupă Moscova (1610). În 1612, negustorul Minin și prințul Pozharski eliberează capitala, iar dinastia Romanovilor consolidează simfonia dintre tron și altar.

Smolensk și Ucraina estică sunt recâștigate prin tratatul de la Andrusovo (1667). După schisma rascalnicilor, Petru cel Mare (1689–1725) impune un program de modernizare forțată: cucerește Azovul de la otomani, lovește Suedia la Poltava (1709), mută capitala la Sankt Petersburg (1703) și introduce

serviciul militar obligatoriu pentru nobili, tăindu-le bărbile și schimbându-le veșmintele. Ecaterina a II-a (1762–1796) continuă expansiunea, ia Crimeea (1774) și înăbușă răscoala lui Pugaciov. Alexandru I (1801–1825) îl înfrânge pe Napoleon și creează, alături de Prusia și Austria, o alianță conservatoare împotriva revoluțiilor liberale.

Țarul Nicolae I (1825–1855) proclamă triada „Ortodoxie, autocrație, naționalitate” și zdrobește răscoala decembriștilor. Alexandru al II-lea (1855–1881) emancipează iobagii, dar este asasinat de teroriști nihiști. Nicolae al II-lea supraviețuiește unui început de secol zbuciumat: menține consiliile locale (zemstvele), creează Duma (1905), sprijină reformele lui Stolîpin, dar nu poate opri avântul bolșevic. Catastrofa revoluției marxist-leniniste (1917–1918) pulverizează Biserica, familia și proprietatea, iar URSS va produce milioane de morți în Gulag. Și totuși, Rusia supraviețuiește chiar și după invazia nazistă, plătind prețul cel mai mare în „Marele Război pentru Apărarea Patriei”.

Vastitatea câmpiilor de dincolo și dincoace de Urali au modelat caracterul poporului rus, determinând migrații, colonizări și formarea unui stat centralizat,

adaptat la condiții dure. Pentru a controla imensitatea spațiului eurasiatic, poate că autocrația a fost inevitabilă, din perspectiva ordinii statale. Democrația ateniană poate nu e compatibilă cu triburile siberiene. Forța brută, puterea de muncă, reziliența psihică a oamenilor simpli nu poate fi subestimată. Indivizii, societatea și mediul înconjurător au construit o identitate greu de distrus chiar și pentru ideologii revoluționare precum leninismul, darămite pentru liberalism.

Ruperea legăturilor economice și intelectuale cu spațiul moscovit n-a ajutat Ucraina, ci doar a adâncit polarizarea și radicalizarea unor grupări acuzate, pe bună dreptate, de cripto-nazism. Războiul a eliminat orice urmă de liberalism din societatea kieveană, dornică să înlocuiască principiul autonomiei administrative cu despotismul centralist. După căderea comunismului, statul ucrainean ar fi putut să construiască o națiune civică, după modelul României, care a demonstrat că știe să recunoască diversitatea lingvistică și drepturile minorităților etnice sau religioase. N-a fost să fie. Războiul civil din Donbas (2014) a rupt definitiv Estul de Vest. În perioada războiului, lucrurile s-au agravat. Invocând nevoia clarității morale, regimul

Zelenski a consolidat logica pernicioasă a dualismului metafizic, eliminând orice dizidență și însuși principiul subsidiarității administrative și al recesivității culturale (pentru a folosi aici categoria euristică a filozofului Mircea Florian).

Confucianismul chinez nu va dispărea, după cum slavofilia va rămâne o ideologie alternativă la discursul modernității. Într-o epocă dominată de algoritmi, roboți și biotehnologii accelerate, dezvrăjirea dezvrăjirii devine o necesitate. Dacă mințile luminate ale Occidentului recur, frecvent, la stoicism, Rusia post-sovietică se întoarce-n labirintul propriei sale memorii culturale: patristică, liturghie, polifonie, iconografie. Iată un sistem viu de semne care modelează viața spirituală a oamenilor de rând. Faimosul literat francez Georges Nivat descrie imaginația slavofililor drept ontologie activă, capabilă să respingă raționalismul, progresismul și secularismul. Cum? Înțelegând nevoia omului de mister, tradiție și sacralitate.

Nu trebuie să iubești Rusia ca să înțelegi eroarea celor care o subestimează. Acolo unde caii Mongoliei, biciul tăărăsc, soldații lui Napoleon sau tancurile lui Guderian n-au reușit să clameze victoria, e greu pentru

Zelenski să-și impună voința. Înzestrați cu memoria suferinței colective, care se transformă oricând într-un puternic instinct de supraviețuire totală și mobilizare letală, rușii dispun de resurse geologice uriașe: petrol, gaze, metale rare, sare și uraniu. Întins de la Marea Baltică până spre Oceanul Pacific, din Caucaz și până către perimetrul arctic, teritoriul controlat de Moscova permite o izolare strategică îndelungată. Prezintă în Orientul Mijlociu, Africa și mările calde, Rusia are avanposturi neglijate de către Europa.

Înzestrată cu rachete intercontinentale și tehnologii hipersonice, Rusia n-a renunțat să revendice statutul de mare putere. Dacă americanii sunt îndrăgostiți de poker și chinezii preferă Go, rușii joacă șah (butada poate fi atribuită lui Jeffrey Sachs). Răbdarea strategică aparține celor care nu se tem de singurătate. Chiar dacă nu cunoaște inovația tehnologică a Japoniei, Rusia se bucură de suveranitate agricolă și independență energetică. În aceste condiții, să cânti prohodul Federației Ruse este, diplomatic vorbind, o imprudență.

Deși a trecut prin schimbări de regim, războaie civile și experimente totalitare, Rusia n-a dispărut. A învățat să

renască din propria-i cenușă. Chiar și Vladimir Putin a reconstruit statul folosind o ordine sovietică reciclată. Deși se confruntă cu o veritabilă criză demografică, Rusia continuă să creadă în propriile sale mituri, deci să-și păstreze identitatea culturală. Nici măcar încălzirea globală nu reprezintă un pericol pentru Siberia, ci mai curând o oportunitate. Dacă gheața se va topi, atunci vor apărea noi drumuri, porturi și orașe armate. După exodul de creiere al anilor 1990, Rusia a reluat investiția în școlile de ingineri, fizicieni, matematicieni și specialiști în robotică. Ce rezultă? Exporturi cu valoare adăugată.

Pe plan militar, Rusia a pornit uneori ezitant anumite operațiuni, însă răbdarea pe teren i-a permis să câștige, tardiv însă implacabil, bătălii importante. Chiar și cel mai neîndurător critic al lui Vladimir Putin trebuie să înțeleagă nu neapărat psihologia unui individ, cât *sistemul de putere* instalat la Kremlin. Pentru că aleg să disprețuiască, iar nu să analizeze, mulți văd Rusia ca pe o anomalie, ca pe o enigmă sau ca pe o alteritate radicală: lumea slavă, fără șanse la mântuirea prin democrație.

Desigur, Rusia are enorm de multe probleme. În absența unei societăți civile vibrante și a unui climat

competițional în economie, țara lui Andrei Tarkovski nu va putea evita capcana despotismului politic. Ca și Europa, Rusia se confruntă cu provocări demografice uriașe. Colapsul natalității indică o retragere a pulsului vital dintr-o națiune care, odinioară, se mândrea cu mulțimi nesfârșite de etnii. În ultimele decenii, situația chiar s-a agravat, statisticile indicând un declin accentuat, o îmbătrânire acută și o contracție constantă, chiar dacă lentă, a populației: de la 146,3 milioane în 2015 la circa 146,0 milioane la începutul anului 2025. După epidemia virală Covid-19 și, mai ales, după războiul din Ucraina, traiectoria demografică a devenit descendentă, cu proiecții ce anticipează o diminuare a numărului de locuitori. Rusia a cunoscut o prăbușire a ratelor de natalitate, coborând de la 13,3 la 1.000 de locuitori în 2015 la 8,4 în 2024. Rata totală de fertilitate (numărul de copii raportat la o femeie) a ajuns astfel la 1,4 în 2024, adică mult sub nivelul de înlocuire (2,1) necesar pentru stabilitatea populației. Situația e cauzată de amânarea procreării, incertitudinea economică și perturbațiile provocate de război, inclusiv mobilizarea și pierderile printre bărbații tineri. Chiar dacă speranța de viață

la naștere a crescut ușor la 72,8 ani în 2024, situația generală e deprimantă.

Războiul a convins aproape un milion de ruși să plece în străinătate, provocând un costisitor „brain drain” al specialiștilor. Populația rămasă acasă îmbătrânește rapid, șubrezind piața muncii și calitatea serviciilor sociale. Compoziția etnică se schimbă anual, cu o pondere a etnicilor ruși aflată în scădere, mai ales datorită fertilității ridicate a grupurilor non-ruse și imigrației, prefigurând o Rusie „mai puțin rusă” (și mai puțin creștină). Există și implicații directe asupra productivității economice, asupra forței militare și asupra stabilității sociale. Fără inversări majore ale tendințelor culturale, populația Rusiei ar putea scădea la 130–140 milioane până la mijlocul secolului. Iar Ucraina coboară vertiginos la cifra de 30 milioane de locuitori.

Criza demografică a Rusiei nu va putea știrbi prestigiul unei culturi imperiale șlefuită în Moscova, Novgorod, Odesa ori Sankt Petersburg. Sunt cetăți care și mâine vor mai oferi lumii *repere pe drumul gândirii*. Cum? Prin teatru, muzică, pictură, sculptură sau mistagogie; prin liturghie, filozofie sau iconografie.

Într-o epocă marcată de stilul managerial și domnia cantității, pentru care cifrele reprezintă cheia tuturor celor văzute și nevăzute, simbolul și poezia inefabilului oferă alternativa. În locul utilitarismului, libertatea celebrată prin comuniunea cu viii și morții aduce experiența responsabilității și înmulțește darul moștenirii.

E ridicol să spui că Federația Rusă ar reprezenta o cultură minoră, dacă ne gândim la osmoza între intim și monumental, între aspirația inimii către văzduh și greutatea telurică a realităților sociale, între elanul romantic și luciditatea clasică. E greu să treci indiferent pe lângă realismul pictorului Ilia Repin (fascinat de „Barcagiii de pe Volga“ sau „Răspunsul cazacilor zaporojeni“), unde efortul fizic și demnitatea interioară se contopesc armonios. Orice absolvent de conservator știe că Piotr Ilici Ceaikovski a dat baletului clasic un vocabular emoțional unic. *Lacul lebedelor*, *Spărgătorul de nuci* și *Frumoasa din pădurea adormită* sunt meditații sonore despre destin, iubire și moarte. Sergei Rahmaninov, exilat din Rusia comunistă, a scris *Rapsodia pe o temă de Paganini* ca o confesiune eliberatoare. Aleksandr Skriabin a explorat armoniile

mistice, apropiindu-se de o teologie sonoră a luminii. Geografia sufletului rus leagă frumusețea de suferință și fastul de umilință. E imposibil să ignori abstractizarea mistică a lui Vasili Kandinski, unde forma se dizolvă în vibrația pură a culorii (*Galben-Roșu-Albastru*). Malevici a redus arta, prin *Pătratul negru* și *Pătratul roșu*, la esența geometrică, propunând o metafizică pitagoreică a cifrelor – un gest de radicală desprindere de mimetism. Chagall a consacrat dimensiunea onirică și pastorală iar Viktor Vasnețov a transformat epopeea populară într-o formă de canon vizual al basmului național. Pictorii peisajelor rusești surprind melancolia unei naturi care modelează destinul omului însetat de gloria veșniciei (e gândul care l-a însoțit și pe tânărul Serghei Saharov, devenit ulterior arhimandritul Sofronie de la Essex). Cultura rusească dialoghează cu Europa, fără să-și piardă autenticitatea. În aceeași lume s-a născut Tolstoi, apostolul nonviolenței, dar și Prokofiev, cronicarul sonor al revoluției bolșevice.

Am fi nedrepti dacă, pe lângă aceste mențiuni frugale, n-am evoca mai amplu figura lui Aleksandr Isaievici Soljenițin, scriitorul care a traversat secolul XX ca o rană deschisă și ca o torță aprinsă. Fără să

fie un propagandist liberal sau ideolog eurasiatic, Soljeniţin a rămas reprezentantul *par excellence* al conservatorismului naţional. Patriotism fără imperialism: iată direcţia asumată de Soljeniţin, cel situat la egală distanţă de mrejele globalismului şi viciile filetismului. „Lumea rusească“ (*Russkii Mir*) nu trebuie să fie expansionistă în sens militar, dacă-şi asumă rezilienţa culturală. Autorul trilogiei dedicate „arhipelagului Gulag“ ne-a reamintit că Rusia medievală a găzduit şi experienţe proto-democratice prin care comunitatea ţărănească găsisese instrumente de autoguvernare locală, fără să idolatrizeze Statul centralizat sau o birocrăţie anonimă şi ostilă. Prieten al slavofililor, Soljeniţin a regândit noţiunea de *sobornost*. Pe lângă lumea tranzacţiilor (*Gesellschaft*), există un spaţiu tradiţional de comuniune (*Gemeinschaft*). Scriitorul rus evită lectura idilică a trecutului rural, dar respinge mecanicismul oraşului impersonal.

Laureatul premiului Nobel pentru literatură (1974) a criticat suprapunerea între Biserica Ortodoxă Rusă şi aparatul administrativ al Imperiului – un păcat comis deja în 1721 – care transformă misiunea religioasă într-o obligaţie ministerială (ceea ce amplifică

formalismul religios și abuzul de putere). Soljenițin nu s-a temut să înfrunte inteligenția stângistă, evitând să devină trompeta Kremlinului. Persecutat de totalitarismul sovietic și ridiculizat de apărătorii „societății deschise“, Soljenițin a propus lumii o viziune spirituală bazată pe o calitate uitată astăzi: discernământul (*diakrisis*). Iată ce înseamnă să-ți asumi curajul profetic al mărturisirii!

În Soljenițin se întâlnesc două ipostaze contradictorii: prizonierul și profetul; dizidentul și discipolul. Georges Nivat spunea că Soljenițin a pășit prin istorie „cu pasul unui prooroc“, căutând să arate lumii distruse adevăruri revelate prin încercări și suferință. El n-a fost nici un liberal sedus de promisiunile progresului istoric, nici un naționalist xenofob. Pentru Soljenițin, subsidiaritatea și autolimitarea sunt fundamentele unei politici făcute-n slujba națiunii, capabilă să-și exercite demnitatea prin memorie, credință și căință. După ce a criticat oboseala democrațiilor occidentale, dar mai ales ruptura libertății de responsabilitate, scriitorul rus a vorbit oamenilor din lumea întreagă despre întoarcerea la Dumnezeu. Fără transcendență, ordinea politică

devine tiranie. Dacă liberalismul vorbeşte despre consumatori, conservatorii fac apologia cetăţeniei însufleţite de Crezul niceean al Bisericii-Una. A fi responsabil înseamnă să porţi *crucea* aproapei tale. Solidaritatea, însă, presupune o relaţie de subsidiaritate. Nu centrul birocratic naşte răspunsul spontan la evenimentele tragice ale istoriei, ci comunitatea locală şi ierarhia naturală a talanţilor inegal distribuiţi. Pentru Soljeniţîn, revoluţia bolşevică s-a produs din cauza unor alegeri morale greşite: slăbiciunea ţarului, cinismul nobilimii, deznădejdea poporului minţit de nişte profeţi mincinoşi. Trădând principiul solidarităţii comunitare (*sobornost'*), imperialismul ţarist s-a scufundat în mlaştina unui expansionism fără ţel precis. De aici şi critica eurasianismului modern.

Reprezentant al conservatorismului naţional, Soljeniţîn a propus restaurarea gloriei poporului rus plecând de la principiul autolimitării şi nu de la cucerirea de teritorii. El a crezut într-o unitate a popoarelor slave (Rusia, Ucraina, Belarus), dar fără să le impună graniţe artificiale. Patriotismul civic înţelege că poporul simplu, deşi nu l-a citit pe Alexis de Tocqueville sau pe Edmund Burke, s-a adăpat din învăţăturile Bibliei,

devenind imun la virusul marxismului cultural, obsedat de justiție socială și identitatea de gen.

Pentru progreseștii apatrizi ai veacului XXI, organicitatea e o noțiune perimată. Ideologii neomarxiști vând, așadar, produse sintetice: cetățenia globală, transgenderismul, ș.a.m.d. În fața acestor pseudo-morfoze ale modernității târzii, Soljenițin ar fi reacționat îngrozit, preferând să fie considerat, dimpreună cu țăranii siberieni, unul dintre oamenii deplorabili ai tradiției. Ce poate învăța de la popor un cărturar sau un fariseu? Simplitatea. Bunul simț. Prudența. Pomul se judecă după roade, așa cum valoarea unui lider politic se cântărește după capacitatea de-a livra o calitate a vieții mai bună, într-un context nefavorabil. Vorba cântecului: „mai bine haimana, decât trădător; mai bine golan, decât dictator; mai bine populist, decât progresist; mai bine mort, decât comunist!“

Inamicul lui Soljenițin a fost mereu cosmopolitul isteț și guraliv: cozeur mimetic, cu ego inflammat și referințe diletante, narcisist gălăgios și lipsit de operă. Pentru cei mai mulți dintre occidentali, Soljenițin era prea religios și rezistent la asimilare. El vedea Ortodoxia drept matrice privilegiată a regenerării spirituale a

poporului rus, fără să alunece vreo secundă într-o idolatrie a birocrăției statale. Populist într-un sens luminos, Soljenițin a onorat memoria țărănimii libere, fără să predice vreo clipă cultul personalității unui lider închipuit. Domnia pieței dizolvă tradițiile locale, ceea ce sărăcește sufletul omului și cultura națională. În același timp, expansionismul imperial propune o beție a puterii care încalcă principiul dreptei măsurii, adică, virtutea modestiei și a moderației. Națiunea, nicidecum imperiul, este spațiul de manifestare a păcii și a libertății, deopotrivă. „Prea rus pentru occidentali, prea universal pentru ruși“ (G. Nivat), Soljenițin rămâne vocea situată la egală distanță față de extreme. Fără Dumnezeu, libertatea ajunge tiranie; fără smerenie, patriotismul devine șovinism; fără comunitate, tradiția se osifică.

Pe urmele unui asemenea învățător, Rusia profundă poate oferi lumii secretele omului lăuntric. Țara lui Andrei Rubliov (și Tarkovski) va cuceri inimile oamenilor prin film, pictură și poezie, nu pregătind focoașe nucleare pentru un potențial armagedon. În versurile lui Mandelștam și-n rugăciunile monahilor de la Optina Pustîn va putea fi regăsită *calea* purificării lăuntrice pentru ruși, dar și pentru inamicii lor.

Expertul în bătălii caută să obțină victoria prin avantaje strategice și nu le cere oamenilor lui să-i aducă victoria.

SUN TZU

EPILOG

Omul este un lup pentru om.

HOBBS

ȘCOALA REALISMULUI GEOPOLITIC: MARILE ÎNTREBĂRI PENTRU ȚĂRILE MICI

Catastrofa Ucrainei rezultă din manifestarea militară a unui conflict filozofic: lupta între liberalismul ideologic al Occidentului și realismul geopolitic al Rusiei. Se adaugă, la acest fapt, incapacitatea Kievului de-a ctitori o națiune civică împăcată cu sine și reconciliată cu vecinii. Între 2008 și 2022 s-a produs o coliziune frontală între misionarismul NATO (dornic să extindă democrația, dar și influența militară) și eurasianismul Moscovei (hotărât să-și protejeze interesele de securitate, însă și identitatea civilizațională). Deși e greu de acceptat pentru un apărător fundamentalist al „drepturilor

omului“, nu toate popoarele par să aibă libertatea de-a alege *orice* alianță. Doctrina Monroe spune că nici Mexic, nici Canada (și nici Cuba) nu vor instala arsenal chinezesc la granița cu SUA. Într-o logică similară, statul Israel nu va tolera programe nucleare angajate de Republica Islamică Iran. Sferele de influență funcționează, numai pe anumite meridiane ale globului pământesc.

De când s-a născut ca stat modern, Ucraina se află într-o zonă tampon. Promisiunea integrării Kievului în structurile euro-atlantice a produs iluzia că Occidentul va garanta securitatea Ucrainei *indiferent* de costurile financiare, militare sau umanitare. Totuși, după trei ani de conflict, poporul american a propulsat la Casa Albă un lider care a făgăduit oprirea finanțării războaielor externe. Donald Trump, așadar, nu a avut mandat popular să continue politicile lui Joe Biden. Democrația a cerut schimbarea de macaz, nu capriciul unui președinte ciclotimic. Așa s-a produs reluarea relațiilor cu Federația Rusă. Mișcarea MAGA susține că interesele de securitate ale SUA *nu* presupun antagonizarea Moscovei, ci dimpotrivă.

Vestea i-a șocat pe europenii rămași într-o logică polemică și eminamente confrunțațională (dovadă

penalizarea Ungariei și a Slovaciei, nu a Ucrainei, în disputa creată de Zelenski prin atacarea conduitei *Drujba*). Americanii le-au amintit europenilor că lumea nu se oprește pe litoralul Mării Negre. Așa cum interesul *național* (iar nu o preferință subiectivă) a dictat apropierea SUA de China maoistă pe timpul lui Richard Nixon, tot astfel, logica pragmatică (determinantă pentru un om de afaceri ca Donald Trump) a impus detensionarea relației dintre Casa Albă și Kremlin. Nimeni nu i-a întrebat pe europeni în 1972 dacă sunt de acord cu deschiderea Americii față de China, tot așa cum nimeni nu i-a întrebat pe ucrainenii dacă aprobă discuțiile între Marco Rubio și Serghei Lavrov. SUA rămâne cea mai redutabilă putere occidentală și își permite să ia inițiativa fără consultarea prealabilă a țărilor mici.

Donald Trump ne-a propus o nouă grilă de interpretare a conflictelor globale, axată nu pe sloganuri și ideologii, cât mai ales pe calcul economic. Europa, în schimb, și-a asumat riscul unei recesiuni severe, doar pentru a menține retorica indignării morale. Cu ce preț? Slăbirea competitivității economice a Germaniei, a Marii Britanii, a Franței și a altor țări care, la finele războiului rece, erau mândria lumii civilizate.

Statele dornice să-și maximizeze influența înțeleg diferența dintre pion și regină pe tabla de șah. Intoxicate zeci de ani cu iluzia păcii perpetue și a egalitarismului zgomotos, elitele europene pretind că nu pricep egoismul marilor puteri. Iată de ce țări precum Polonia, România sau Bulgaria nu pot risca totul pe cartea belicoasă a Bruxelles-ului. Antagonizarea Americii ar fi fatală pentru Europa răsăriteană. O relație simultan proastă cu Rusia, China și Statele Unite e rețeta catastrofei.

Iată de ce, în toți anii scurși de la invazia Ucrainei de către trupele Kremlinului, am pledat pentru o ripostă demnă, urmată *imediat* de comunicări diplomatice. Prudența e virtutea conservatoare cea mai potrivită pentru statele mici. Doar marile puteri își permit aventuri eșuate. Țări ca Ucraina sau Ungaria nu-și permit o politică sfidătoare la adresa vecinilor cu pretenții de hegemon. Poți snoba o putere de mici dimensiuni, dar nu e indicat să pornești războaie perdante cu o putere nucleară.

România trebuie să învețe lecția dureroasă a Ucrainei: diviziunile etnice, corupția endemică și conflictele religioase nu întăresc, ci slăbesc rezistența

naţiunii împotriva unui agresor extern. Pentru noi, securitatea înseamnă coeziune internă, conservarea identităţii naţionale, dar şi supravieţuirea frontierelor printr-un sistem de alianţe militare, politice şi comerciale din care nu pot lipsi *mesajul de pace* adresat tuturor actorilor lumii multipolare. Ce relaţii întreţine Bucureştiul cu ţări precum Rusia, China sau India, ne putem întreba? Ce-a făcut diplomaţia noastră pentru a întări Iniţiativa celor Trei Mări (*Intermarium*), adică autonomia regională, dincolo de imperativele dictate de Comisia Europeană? Calculul, negocierea şi realismul sunt ingredientele succesului, nu faconda belicoasă. Relaţiile internaţionale ne prezintă situaţii crude, fără să fie prea mult loc pentru lamentări, indignări şi sentimentalisme. Iată de ce logica securităţii e servită de conservatorism: în loc să importăm forme fără fond, mai bine păstrăm o identitate stabilă, negociind alianţe *profitabile* economic şi oferind poporului simplu *garanţii de pace*. Altminteri, forţa brută câştigă.

Încă din 2014, profesorul John Mearsheimer de la Universitatea din Chicago a avertizat asupra unei neînţelegeri majore apărute între Occident şi Federaţia

Rusă. A ignora sistematic sensibilitățile geopolitice ale Moscovei (chiar și înclinația Kremlinului spre paranoia, așa cum sesiza George Kennan) e o formă de orbire. Cum se manifestă miopia sau cecitatea liberalilor? Prin maldărul de promisiuni deșarte făcute vecinilor unei puteri nucleare. Teza construcției unei Ucraine democratice (promisiunea revoluției portocalii din 2004) a fost invalidată de războiul civil declanșat în Donbas, imediat după Euromaidan (2014). Invazia rusească din 2022 a fost doar o culminație predictibilă a clivajelor interne, dublate de grava tensionare a relațiilor dintre Washington DC și Moscova. Liberalismul utilizează limbajul seducător al „dreptului la autodeterminare“, dar ignoră vocabularul diplomaților convinși de existența unor sfere de influență pentru hegemonii planetei.

Într-un spațiu fracturat etnic, lingvistic și religios, Departamentul de Stat al SUA a crezut că poate să injecteze ideologie liberală (cu accente *woke*) pentru a edifica lumea lui Soros. Ce absurditate! Într-o citadelă a corupției, sfâșiată de un șovinism tribal, occidentalii au finanțat „lupta pentru democrație.“ Purcoiul de bani publici care au ajuns, rapid, în buzunarele unor

persoane private. Și ce-a urmat? Delapidări. Deturnări de fonduri. Șmecherii. Combinații. A venit apoi decizia de limitare a libertății religioase. Cenzura. Eliminarea opoziției. Neutralizarea vocilor incomode. Coșmarul distrugerii a sute de mii de vieți omenești. Plânsetul a milioane de refugiați. Distrugerea a zeci de orașe. Nimicirea unei întregi infrastructuri energetice, aviatice și feroviare. Înainte de-a fi o țară NATO, era bine ca Ucraina să rămână, totuși, o țară.

Gestionarea catastrofală a relației cu Federația Rusă demonstrează falimentul liberalismului în fața realismului geopolitic. Așa cum arăta filozoful Patrick Deneen, lumea americană a experimentat deja epuizarea proiectului liberal, care reduce cetățeanul la statutul de consumator și sensul vieții la afirmarea monotonă a religiei drepturilor omului. După 1991, Statele Unite au crezut că pot exporta oriunde pe mapamond o democrație de tip jeffersonian. S-au înșelat amarnic. Ideea că tradițiile locale pot fi remodelate printr-o blândă inginerie socială ori neînduplecată campanie militară s-a dovedit a fi o iluzie vinovată.

Statele-națiune acționează în funcție de interesele de securitate militară, identitate culturală și putere

economică declarate-n constituție sau în alte documente fondatoare. A fost nevoie ca hegemonia Statelor Unite ale Americii să slăbească pentru ca Occidentul să înțeleagă logica realismului geopolitic. Discursul recent al Uniunii Europene despre importanța reînarmării este o probă în acest sens. Comisarii de la Bruxelles au înțeles că America nu va rămâne pentru totdeauna prezentă cu trupe și echipamente pe tărâmul bătrânului continent. Timp de mai multe zeci de ani, granzii din Washington DC au risipit cantități uriașe de bani pentru a lansa războaie costisitoare care i-au nemulțumit pe toți: cetățenii americani s-au supărat din pricina risipei; cetățenii planetei au deplâns haosul regional. Pe fondul acestei nemulțumiri exprimate față de misionarismul liberal-globalist a apărut BRICS. Federația Rusă s-a așezat în fruntea țărilor dornice să conteste dreptul de monopol al SUA asupra relațiilor internaționale. Doctrinarii eurasianismului au pariat pe destrămarea lentă, dar sigură a bătrânei Europe. Cauzele? Dizolvarea sentimentului național printr-un exces de individualism consumerist (pe plan intern) și destrămarea principiului conservator al prudenței (pe plan extern). Promițând cândva pacea și prosperitatea,

liberalismul a adus război și sărăcie. Nota de plată nu întârzie niciodată mai mult de două sau trei cicluri electorale.

Istoria nu se repetă niciodată identic, deși semnele decadenței – aroganța, corupția și miopia – traversează fiecare epocă. Cercurile de putere transatlantice privesc astăzi Rusia ca pe un inamic existențial. Mai mult decât invazia ilegală a africanilor din Magreb asupra Europei, Moscova e percepută drept o amenințare iminentă la adresa Occidentului. Narațiunea centrală a războiului rece a devenit o mantra pentru factorii decidenți din Paris, Berlin sau Londra.

Una dintre ideile-forță ale imaginarului politic european este, de fapt, un afect: teama că Federația Rusă, după ce va fi cucerit Ucraina, va ataca inevitabil Polonia, România, țările baltice și, poate, capitala Germaniei. O posibilitate pur teoretică e tratată drept iminentă probabilitate: mai mult, ca necesitate. Cine îndrăznește să pună sub semnul întrebării teza expansionismului moscovit devine suspect. Scepticismul e tratat drept trădare. Așa cum apocalipsa sanitară a paralizat gândirea critică în perioada epidemiei virale Covid-19, teama de ruși a ocupat toate buletinele de știri ale

televiziunilor publice. Dacă Rusia a ajuns la Paris în 1814 (ca replică la atacul lui Napoleon) iar Uniunea Sovietică a ajuns la Berlin în 1945 (ca replică la invazia lui Hitler), atunci invazia Ucrainei din 2022 vizează, într-o logică fatalistă, ocuparea Europei centrale și răsăritene de către soldații lui Putin. Ni se propune, astfel, echivalența între gândirea internaționalistă a lui I.V. Stalin și naționalismul lui Vladimir Vladimirovici Putin. E o eroare de categorie. Dacă doctrina marxist-leninistă propovăduia revoluția mondială a proletariatului, doctrina eurasiatică nu prevede nicăieri integrarea țărilor occidentale în orbita națiunilor slave.

Vladimir Putin dorește orice, dar nu să-l imite pe Leon Troțki, bolșevicul animat de idealurile revoluției proletariatului. Federația Rusă nu mai este un bastion al leninismului și nu dorește să exporte „dictatura proletariatului“ peste mări și țări. Ceea ce Moscova și-a propus este menținerea unor sfere de influență și consolidarea unui cordon sanitar menit să protejeze teritoriul rusesc de orice incursiune a unor rachete plecate dintr-o țară NATO. Tocmai de aceea, invazia Ucrainei din 2022 nu poate fi comparată cu atacul asupra protestatarilor anticomuniști din Budapesta

anului 1956, nici cu invazia orașului Praga din 1968. Federația Rusă a lansat războiul din Ucraina dintr-o rațiune geopolitică, nu ideologică: refuză să accepte rachete, avioane și trupe americane situate la 500 kilometri de Kremlin. Obiectivul războiului, așadar? Neutralizarea militară a Kievului.

Să reiterăm: orice enunț teoretic are nevoie de fundamente factologice. Documentele oficiale ale Moscovei nu vorbesc despre revendicări teritoriale exprimate de Federația Rusă față de UE sau țările NATO. Vladimir Putin nu poate uita revolta antisovietică a popoarelor est-europene, manifestată prin proteste, dizidență sau chiar acțiuni de gherilă în toată perioada 1945-1989. Federația Rusă știe că o confruntare *directă* cu Statele Unite ale Americii ar însemna nu doar un eșec militar, ci și o sinucidere diplomatică. Rusia are nevoie de piața occidentală, nu de teritorii pustiite în Europa. În paralel, Moscova își consolidează relațiile comerciale cu statele BRICS și Orientul Mijlociu. Invazia Europei de către Federația Rusă e nu doar improbabilă, ci absurdă.

Scenariul maniheic „Bine absolut *versus* Răul absolut“ merită interogată critic. Schemele binare

sunt superficiale și, din acest motiv, Iisus ne spune că separarea neghinei de grâu se va face doar „la judecată.” Decizia Occidentului de-a plasa „inamicul” într-o exterioritate prezentată caricatural reprezintă o capcană. Simplificarea realităților geopolitice prin recurs la categorii morale rigide reprezintă o formă de prostie, atunci când nu e vorba despre ignoranță sau naivitate. NATO/UE și Rusia/BRICS sunt actori aflați în competiție pentru influență, resurse și supremație strategică.

Fiecare țară își urmărește interesul național. A gândi că *doar unii* sunt întruchiparea binelui, iar ceilalți reprezintă răul, trădează un infantilism periculos. Dacă Donald Trump n-ar fi ajuns la Casa Albă, dihotomia consacrată de avocații liberalismului globalist hrănea riscul escaladării războiului în direcția unui conflict nuclear. Rusia nu se pregătește să-și trimită trupele pe malul Senei. Primejdia vine, mai curând, din absența unei gândiri autocritice la nivelul diriguitorilor de la Bruxelles, care tolerează orice derapaj antidemocratic al Kievului în numele unei rusofobii necontrolate. Rezultatul acestei ostilități viscerale? Îl putem observa în milioanele de

necrologuri scrise-n inimile văduvelor și ale copiilor rămași fără tați, fără unchi sau fără frați.

Chiar dacă a consemnat morții războiului, Occidentul a tolerat abuzuri inacceptabile comise de guvernul faimosului *power couple* Zelenski-Iermak. În plus, liderii europeni neagă faptul că Ucraina a fost mereu o zonă-tampon între Orient și Occident și că, în virtutea învecinării cu puterea moscovită, Kievul ar fi putut înțelege riscurile structurale pe care le presupunea aderarea la NATO. Chiar dacă a asigurat pacea între statele europene occidentale, alianța transatlantică n-a împiedicat agresiunea Rusiei asupra Ucrainei. Mai mult, bătălia pornită de Vladimir Putin împotriva forțelor euro-atlantice a consolidat o alianță sino-rusă cu efecte globale. Liderii de la Beijing și Moscova resping hegemonia americană și cer acceptarea unei lumi multipolare. Uniunea Europeană se află în cea mai proastă situație, întrucât pierde accesul la piața rusească de energie, plătește factura înarmării cu ajutorul Americii și fragilizează raporturile comerciale cu R.P. Chineză. Să duci mai multe războaie ideologice, geopolitice și economice e riscant: tensiuni cu administrația Trump, conflict

înghețat cu Xi Jinping și conflict total cu Vladimir Putin.

Evident, birocrații de la Bruxelles se împăunează cu retorica facerii de bine. În numele drepturilor omului, o mare țară din Europa de Est a ajuns, în doar câțiva ani, o ruină, un cimitir al soldaților morți fără speranță. Politicii externe americane i-a lipsit nu argumentul forței, ci forța argumentului. Neoconservatorii și globaliștii au justificat bombardarea unor regiuni întregi din Pakistan sau invazia militară a unor țări aflate la mari depărtări (Irak sau Afganistan), negând dreptul unei alte puteri nucleare (Rusia) de a-și menține sfera de influență în imediata ei proximitate.

Războiul putea fi evitat, dacă prudența ar fi dictat, cu maxim realism, acțiunile Statelor Unite, UE și NATO. Nu poți schimba setul de valori al altor civilizații, dacă nu ești în stare să-ți păstrezi propria-ți tradiție politică, morală și culturală. Tragedia Ucrainei ne arată limpede că nici reveria, nici naivitatea nu reprezintă o virtute. Înainte de toate, e important să observi realitățile așa cum ți se înfățișează, nu să te superi pentru că ele nu sunt ceea ce ți-ai dori. Occidentul nu

e chemat să pornească ori să susţină războaie cu orice putere autocratică din lume.

Oamenii responsabili trebuie să observe conflictul dintre lumea ideilor şi lumea faptelor; altfel spus, să deosebească între ceea ce este drept şi ceea ce este posibil. Realismul geopolitic înţelege natura egoistă a *oricărei* superputeri, chiar dacă una îmbrăţişează doctrina eurasiatică iar alta propovăduieşte liberalismul. De la războiul peloponesiac până la invazia Kabulului de către talibani, vedem că forţa brută şi calculul rece nu țin cont de retorica moralistă.

Poate că Rusia nu trebuia antagonizată şi subestimată, mai ales dacă Occidentul îşi dorea prosperitatea *à la longue* a poporului ucrainean. Aşa cum am arătat deja, modul de operare al puterii de la Kiev e străin de obiceiurile scrise sau cutumele nescrise ale democraţiilor liberale. Niciodată regimul Zelenski n-a fost epitomul transparenţei instituţionale, fiind mai degrabă sufocat de noxele şovinismului radical şi ale corupţiei endemice. Acţiunile Federaţiei Ruse n-au justificare morală, dar au fost anticipate de mari diplomaţi occidentali, de la George Kennan până la Henry Kissinger. Cu toate acestea, Vestul a ignorat atât

avertismentele scrise, cât și riscul escaladării conflictului dintre Washington DC și Moscova. Europeanii, în particular, au uitat că orice formațiune statală se conduce după principiul maximizării interesului național. Din acest motiv, credem, războaiele au fost, sunt și vor fi inevitabile. Ceea ce liderii înțelepți pot face e doar să reducă violența și, deci, să controleze dimensiunea catastrofei. Într-un conflict pot să moară zeci, sute, mii sau zeci de mii de oameni. Saltul către milioane *nu* e necesar. Și atunci: care *este* prețul just pe care o națiune-l poate plăti cu sânge pentru recuperarea unor teritorii deja pierdute?

Tragedia Ucrainei s-a născut atunci când lideri convinși de propria lor superioritate morală (perfect opacă la distrugerea Gazei, desigur) s-au hotărât să împingă un stat tânăr într-o luptă inegală și perdantă. De ce ai face asta? Intențiile bune nu doar că *nu* salvează, ci, dimpotrivă, pot să nenorocească oameni, familii, comunități și națiuni. Eliminarea dictatorului Muammar al-Gaddafi n-a adus pacea în Libia. Eliminarea lui Saddam Hussein n-a însemnat deloc apariția unei „epoci de aur” pentru Irak. Dimpotrivă. Universitatea Brown din SUA a estimat că în țara

unde n-au fost găsite arme de distrugere în masă au murit aproximativ un milion de oameni nevinovați, inclusiv copii. Intervențiile „umanitare“ au creat haos în Orientul Mijlociu, iar promovarea democrației cu arma în mână a dus la creșterea antiamericanismului și la respingerea valorilor occidentale în lumea islamică.

A distruge o națiune în numele unor valori abstracte e imoral și poate chiar josnic. Liberalismul predică o lume bazată pe dezbateri publice, sugerând că puterile democratice rareori se războiesc între ele. Cu toate acestea, liberalismul nu explică de ce comerțul de bunuri și servicii cu Republica Populară Chineză n-a modificat piramida puterii în Beijing. Mai mult, decenii la rândul, Statele Unite ale Americii au întărit poziția unui competitor dornic să ajungă hegemon al Asiei. În același timp, elitele din Washington DC au destabilizat numeroase țări din Orientul Mijlociu. Ce interese a servit intervenționismul neoconservator?

Războiul dintre Rusia și Occident n-a produs decesul lui Putin, înfrângerea „armatei roșii“ pe teren sau colapsul regimului autocratic de la Moscova. Nimic din toate acestea. Nici China și nici India nu și-au diminuat influența. Ba dimpotrivă. Sudul global

a ridicat capul și s-a manifestat solidar împotriva Americii. Iată de ce Donald Trump a simțit nevoia unei schimbări de paradigmă. Cum? Prin revenirea la realismul geopolitic, fără de care o țară nu-și poate formula interesul național.

America anului 2025 nu seamănă cu America anului 1945. Înfrângerea armatei ucrainene (deși teribil de costisitoare pentru ruși) confirmă toate profețiile făcute de John Mearsheimer imediat după faimosul summit NATO de la București (2008). O mare putere își va apăra interesele cu orice preț. Statele mici și mijlocii din Europa înțeleg că securitatea vine nu dintr-o repetiție papagalicească a unor sloganuri moraliste și ofensatoare, ci dintr-un pragmatism economico-militar aflat în spatele unei alianțe defensive și strategice. Nu există reguli universale și nici garanții absolute, *sub specie aeternitatis*.

Americanii ne-au reamintit că diplomația nu înseamnă miopie, ci calcul, dialog, negociere și echilibru. Deși rămâne loială partenerilor săi strategici, țara noastră nu trebuie să uite că marile state sacrifică resurse importante pentru interesele lor naționale. Fără a cădea în cinism, e bine să rămânem

lucizi. Ordinea internațională e imperfectă și micile puteri cu mijloace economice modeste nu trebuie să-și facă prea mulți dușmani. Oportunism? Mai curând, flexibilitate. O politică externă *românească* nu trebuie să cadă-n capcana bunelor intenții care pavează, uneori, drumul spre iad. Iată lecția cumplită a catastrofei ucrainene care ar fi putut fi evitată. Cum? Dacă-n locul liberalismului occidental, al etno-naționalismului galițian și al eurasianismului moscovit am fi privilegiat prudența conservatoare și logica echilibrului între marile puteri.

Relația dintre națiuni și imperii amplifică pretutindeni tensiunea dintre suveranitatea poporului și ambiția elitelor cosmopolite rupte de omul umilit și obidit. Iată de ce statul-națiune se opune instinctiv federalismului Uniunii Europene, revizionismului rusec, dar și globalismului apatrid. Patrioții recunosc caracterul natural al unei alianțe între popoarele Europei și poporul american. Cum? Pe baza unor valori comune (libertate, stat de drept, creștinism), iar nu a proiecțiilor hegemonice de tip liberal. De ce îl iubesc oare conservatorii pe Donald Trump? Întrucât doctrina *America first* oferă (contra cost,

desigur) garanții de securitate, fără să amenințe identitatea aliaților tradiționali. (Altfel spus, poți menține colaborarea militară la Deveselu sau Mihail Kogălniceanu, fără să accepți toate scurgerile ideologice din trompeta „marelui licurici.“)

Pierre Manent a definit națiunea ca fiind o *formă politică* intermediară. Între orașul-stat antic (care promitea libertate) și imperiul (care făgăduiește securitate), *națiunea* apare ca o sinteză fericită, bazată pe existența naturală a unei comunități vorbitoare a aceleiași limbi, cu o istorie comună, valori culturale și religioase apropiate, un teritoriu comun și aspirații la autoguvernare. Spre deosebire de imperiile care colonizează, uniformizează și dizolvă, națiunea păstrează *specificul* vieții comunitare. Dacă imperiile par niște construcții artificiale, națiunile sunt manifestări naturale ale conștiinței politice. Expansionismul marilor puteri afectează, inevitabil, interesele statelor mici. Întrucât nu există arbitri neutri sau o instanță superioară imperiilor, micile puteri sunt obligate să recurgă la o sumedenie de aranjamente tactice și alianțe strategice pentru a supraviețui.

Suveranitatea nu înseamnă nici izolare, nici autarhie. Țările mici din Europa răsăriteană își pot negocia securitatea teritorială cu Statele Unite ale Americii, asumându-și contribuția financiară și deschiderea economică, dar susținându-și cu tărie, până la sânge, identitatea culturală și suveranitatea națională. Oferim sprijin militar partenerilor noștri, dar cerem respectarea valorilor creștine și a datinilor strămoșești. Este ceea ce gulerele albe nu sunt dispuse să accepte. Imperiul american (în paradigma Trump) are interese militare și economice; imperiul european (în paradigma Soros) are obsesii ideologice. Menținând parteneriatul cu SUA, România nu trebuie să-și piardă particularitățile culturale, spirituale și istorice, așa cum nu e indicat să-și ostilizeze gratuit vecinii înzestrați cu armament nuclear. Secole la rândul, voievozii confrunțați cu jugul turcesc au acceptat compromisul, dar n-au permis alterarea credinței creștine a moldovenilor, a valahilor sau a transilvănenilor. Iată un calcul inteligent, căci istețimea presupune adaptabilitate.

Realismul geopolitic recunoaște caracterul implacabil al sferelor de influență, afirmând importanța

crucială a negocierilor militare cu scopul salvării sufletului națiunii. Micile puteri pot și trebuie să accepte existența unor hegemoni planetari, căutând să-și mențină autonomia economică și culturală. Există, așadar, o alternativă la imperialismul liberal-progresist, dar și la imperialismul panslavist-eurasiatic. Îi vom spune *conservatorism național*. E doctrina pe care noi o îmbrățișăm.

Credem în subsidiaritate, nu în centralism; aplaudăm inițiativa privată, iar nu birocrăția; respectăm familia, nu ingineriile sociale și „ideologiile de gen“. A fi conservator înseamnă *nu* doar să porți cu eleganță fracul și papionul, ci, mai ales, să duci pe umeri poverile poporului tău. Cum? limitând cheltuielile Statului administrativ, ușurând povara datoriei publice, reducând facturile usturătoare ale antreprenorilor și crescând veniturile familiei.

Conservatorii apără meritul individual, nu discriminarea pozitivă; libertatea, nu cenzura; demnitatea persoanei umane, nu profitul marilor corporații; interesul național, nu mafia locală; încrederea între oameni, nu turnătoria. Conservatorii deplâng drama copiilor rămași singuri acasă, ca rezultat

al distrugerii economiei naționale, cu tot ceea ce înseamnă dezindustrializare și exodul tineretului către Occident. Populiștii protejează capitalul autohton în fața copleșitoare și nedrepte competiții globale; critică politicile energetice care sărăcesc clasa de mijloc; refuză strămutarea unor populații extra-europene pe bătrânul continent. Iisus Hristos ne-a poruncit să ne iubim aproapele, întrucât solidaritatea se manifestă în cercuri concentrice, propagând unda luminoasă a virtuților de la om la om, până spre marginile pământului.

Conservatorismul păstrează și primește moravurile poporului și toate instituțiile care, de-a lungul timpului, au rămas în picioare. Valorile perene sfidează furtuna oricărei revoluții, de la mișcarea iacobină (1789) până la insurecția bolșevică (1917) ori emanciparea sexuală a postmodernității (1968). Conservatorii aplaudă smerenia omului gospodar care-și lucrează pământul, în locul aroganței experților cu diplomă, dar lipsiți de spirit. Admirăm oricând un tată responsabil, care-și hrănește familia și care-și educă odrasla prin sport și învățătură, și mai puțin moralistul alienat digital, cinic și mizantrop.

Confiscarea Ortodoxiei în numele naționalismului este o erezie, dar și dizolvarea civilizației europene

construită pe temelia identităților naționale slăbește pilonii moștenirii creștine. Filetismul a reprezentat o formă de colonialism religios la adresa unor minorități etnice. La sfârșitul veacului XIX, Ortodoxia greacă dorea să anuleze identitatea sârbească, bulgărească sau românească a creștinilor din Balcani. Tribalismul a fost combătut prin pastorația Patriarhiilor instituite la nivel național și prin argumentul catolicității Ortodoxiei. Se înțelege, oare, acest lucru la Kiev?

Recursul la universalitate nu poate face din creștinism o gnoză anistorică, nici o filozofie idealistă sau vreo religie a umanității pentru care omul, nu Iisus Hristos, e măsura tuturor lucrurilor. Nicidecum. Creștinismul viu se manifestă prin oamenii care, vorbind o limbă particulară, purtând straiile unei culturi istorice, având memoria propriei seminții, aleg să se împărtășească din Cuvântul veșnic și din sacramentele Bisericii universale într-o parohie anume. Oamenii credincioși nu-și neagă originea etnică sau lingvistică, chiar dacă se angajează în orizontul eshatologic al catolicității. Pe vremuri, bărbații credincioși purtau ițari, iar astăzi se îmbracă-n pantaloni de stofă. Poate textila să modifice puritatea credinței? Nicidecum. Când ne rugăm, n-avem

nevoie de traducători acreditaţi de Comisia Europeană. De ce? Pentru că folosim limba maternă. Mai mult, actul de închinare angajează un limbaj artistic, muzical, iconografic şi arhitectural nelipsit de amprenta locală. Iată de ce pictura de la Voroneţ poate fi, simultan, un element de patrimoniu naţional *şi* universal.

A fi conservator înseamnă să-ţi iubeşti neamul, să-i perpetuezi numele şi să prelungeşti memoria unui arbore genealogic. Orice revelaţie (mai cu seamă cea nou-testamentară) are parte de-o prefată (şi de-o profeţie). Conservatorii pariază pe continuitate; ei admiră familiile închegate şi geniul copilăriei (iar nu întreruperea de sarcină); ei fericesc mintea întregă a omului harnic, nu plaga alcoolismului sau boala leneviei cronice; ei refuză normalizarea perversiunilor sau molestarea pruncilor prin schimbarea de sex. Conservatorii cinstesc legile firii, denunţând propaganda mincinoasă a teoriei de gen; ei critică tirania politică, dar nu mai mult decât sclavia păcatului; ei confruntă terorismul, dar nu mai mult decât ateismul.

Liberalismul asigură o libertate exterioară, dar nu conferă omului slobozenia adevărată, adică ruperea de frici, adicţii sau patimi. Fără Dumnezeu, raţiunea

blochează mintea în raționalism; știința în scientism; îndoiala în cinism. Calculele alungă misterul iar excesul acumulărilor materiale anesteziază sufletul. Soluția? Revenirea la etica sfinților. Soluția la golul metafizic al modernității? Ieșirea din conformism și chemarea omului la îndumnezeire (*theosis*). Cum? Prin redescoperirea comuniunii euharistice care pregătește venirea Împărăției lui Dumnezeu (*precum în cer, așa și pe pământ*). Dacă omul suferă din pricina singurătății, eliberarea nu poate veni decât printr-o comuniune cu toți cei născuți din apă și din Duh.

În plan teologic, libertatea adevărată e dincolo de liberalism, naționalism, globalism, marxism, transumanism sau eurasianism. În plan politic, regimul constituțional al separației puterilor rămâne singura protecție a libertăților individuale, chiar și-n vremuri de război sau epidemii virale. În contra relativismului moral, conservatorismul luptă pentru drepturile naturale, protejează ordinea morală și apără frumusețea creației bunului Dumnezeu.

Conservatorii salvează sufletul națiunii, dar și forma politică opusă imperiilor de orice fel. Putem critica intervenționismul militar, fără să împărtășim filozofia

lui Mahatma Gandhi. Putem accepta hegemonia SUA peste mări şi oceane, cerându-i parteneriatului strategic să renunţe la orice colonialism ideologic de tip liberal-progresist. Oamenii nu trăiesc doar cu idealuri abstracte, ci şi cu afecte naturale, care presupun rădăcini, poveşti şi o apartenenţă la destinul naţiunii.

Adversarul conservatorilor? Cosmopolitul acomodant şi persiflant la adresa elitelor (socotiţi „deplorabili” ori „pleava societăţii”). E greu să mulţumeşti „cetăţeanul planetei” care-şi admiră propria „aristocraţie” spirituală într-un dispreţ absolut faţă de gloata incultă. Pentru un dandy globalist, contează *cine* spune un lucru, nu valoarea de adevăr a enunţului rostit. Mimoza liberal-progresistă dispreţuieşte tribunii din familia spirituală a lui Tiberius Gracchus, dar şi personalităţi de calibrul unui Simion Bărnuţiu („cine stă departe de popor rătăceşte.”).

Estetica personajului însingurat ratează etica grupului înviorat. Nu întâmplător, Iisus a preferat pescarii din Galileea în locul sofisticaţiilor filozofi din Areopagul Atenei. Iar unul dintre apostolii convertiţi la creştinism era *Simon Zelotul* (naţionalist evreu trezit, în limba aramaică, la experienţa timpului mesianic şi, implicit, la conştiinţa universalităţii). *Q.e.d.*

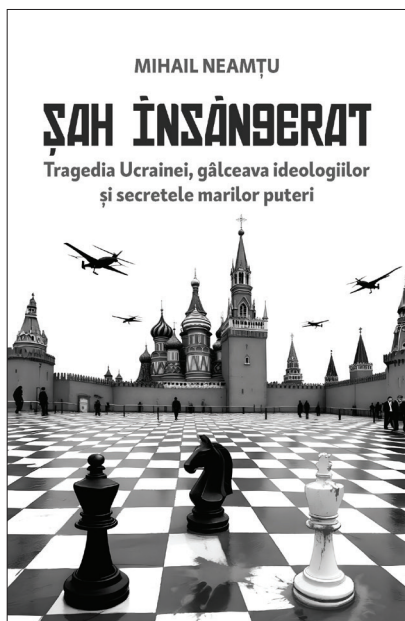
CARTE DISPONIBILĂ ȘI ÎN FORMAT

AUDIOBOOK

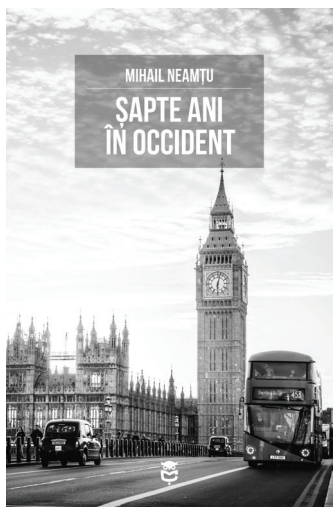

EBOOK

Editura Marile Cărți vă prezintă

MIHAIL NEAMȚU

Șapte ani în Occident

Jurnal Britanic

Ediția a II-a

2025

Cum s-a integrat un olimpic la filozofie într-o lume străină de năravurile comuniste și moravurile balcanice? Ce-a căutat și ce-a aflat tânărul transilvănean în chiar inima civilizației anglo-americane?

„Jurnal britanic“ este primul caiet dintr-o serie lungă de însemnări intime. Autorul face, în premieră, mărturisiri personale și tatonări imprevizibile.

Conversațiile lui Mihail Neamțu cu artiști, filozofi, savanți sau călugări scot la iveală o sensibilitate dostoevskiană, atinsă deopotrivă de patriotism, fior mistic și melancolie.

*Războiul este un masacru între oameni care nu se cunosc,
pentru profitul unor oameni care se cunosc,
dar nu se masacrează.*

PAUL VALÉRY

Mihai Neamțu e un depozit cerebral mare cât biblioteca Vaticanului.

Peter COSTEA, avocat

Am încredere deplină în Mihail Neamțu, iar când scrie, am convingerea că pune și suflet în fiecare pagină de carte.

Robert TURCESCU, jurnalist

Tenace și iscoditoare, mintea versatilă a autorului este de admirat și de urmărit.

Petrișor PEIU, profesor universitar și senator

Cartea lui Mihail Neamțu are o sarcină grea. Ea opune fapte neconvenabile sau ignorate creatorilor de legende morale pe tema războiului din Ucraina.

Traian UNGUREANU, scriitor

„Șah însângerat“ este cronică unui dezastru previzibil, dar și un avertisment lucid.

HD HARTMANN, analist și profiler

O lectură alertă, incitantă, mai mult decât necesară!

Dr. Florin BANU, istoric

Mihail Neamțu a scos la iveală nu doar motivele structurale ale războiului dintre Rusia și Occident, ci și complexitatea partiturilor ideologice interpretate de marile puteri.

Gabriel ELEFTERIU, Senior Fellow, Council on Geostrategy

Iată un volum remarcabil care oferă nu lozinci, ci argumente; care provoacă insomnii, nu adormire.

Cristian CURTE, ziarist (Formula AS)

Shop.MarileCarti.ro